

ZASTAROU PRAHU

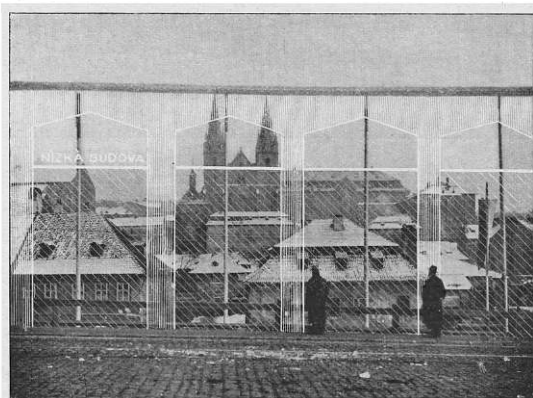
VĚSTNÍK PRO OCHRANU PAMÁTEK V ČECHÁCH

ROČNÍK V.

V PRAZE, DNE 17. ČERVENCE 1914.

ČÍSLO 1.-3.

PROTI ZASTAVĚNÍ POHLEDU NA EMAUZY.

Obr. 1. Pohled na Emauzy s vytýčenou pergolou (návrh staveb. úřadu)

a s promítnutými obrysy navržených budov v pozadí.

Důležitá otázka úpravy prostranství před Emauzy vstoupila zase do nového stadia předložením úředního plánu regulačního. Kroky, učiněné Klubem v této záležitosti, jsou trvale zachovány ve Věstníku (viz roč. I., 3-5, obr. 2-7 a roč. III., 82-83, obr. 105-110). Protože Klub svého názoru nezměnil, omezuje se nyní na kritiku plánu a k lepšímu pochopení přidává dva dokumenty, projevy obou stran:

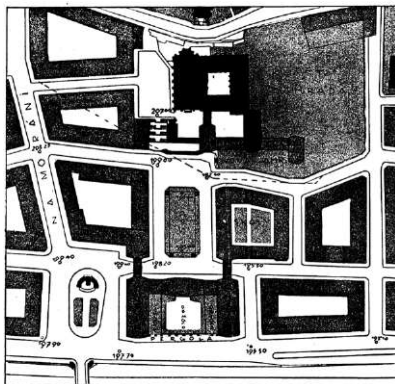
I. K vyloženému plánu regulačnímu (č. st. 8441 ai 1913) podala domácí rada na základě dobrozdání své technické komise tyto námítky z důvodů veřejné estetiky:

Základ vyloženého plánu regulačního jest symetrické uspořádání průhledu na Emauzy. Myšlenka jest však pochybená v celku i detailech; panoramatický obraz Emauz má výhradně charakter horizontální, popředím střech ještě stupňovaný a věžemi jako vertikálou zdůrazněný. Tento princip celého obrazu v projektu jest úplně nepochopen a řeší se způsobem docela protichůdným. Z dispozice nesymetrické, s nábrežím souběžné a horizontální, tvoří se dispozice k nábrežím kolmá, symetrická a vertikální, a to přibližně v ose kostela, takže největší důraz klade se na novou fačádu a nové věže, jež samy

o sobě nemají valné ceny umělecké. Osa symetrie, jež jest základní myšlenkou návrhu, není vlastně osou symetrie, nemíří na osu kostela, nýbrž stranou na levou věž, differuje asi 8 m od osy kostela a jest velmi zdůrazněna dvěma bloky symetrickými v předu do nábreží a dalšími dvěma bloky, jichž symetrie však jest velmi pochybná. Zmíněný horizontální charakter vlastní skupiny klášterní má býti tak přetvořen naznačenými novostavbami ve směru kolmé docela proti duchu a jest tím zásadně rušena podstata charakteru. Čela úzkých

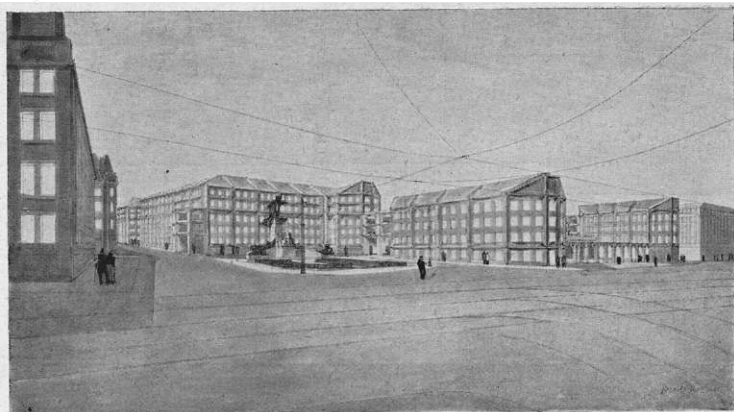
bloků do nábreží, 22 m široká, dvojnásobným zkosením jsou ještě více zúžena, takže nelze jich luštití horizontálně, jak by se slušelo a zdůrazňuje se jimi tím více stejný směr výseku pohledového.

Do průhledu, mezi oběma průčelími bloků vzniklého, vkládá projekt při nábreží jakousi pergolu a ve vzdálenosti asi 35 m. za ní nízkou přízemní budovu. Obě křídla v popředí (A i B) jsou přes stejnou výši římsovou nesymetrická, neboť křídlo pravé (B) má o patro více. Křídlo u náměstí Palackého má tři patra a přízemí, kdežto druhé křídlo má 4 patra a přízemí. Nesymetrie ta vyznačena jest ještě také v obou terasových dvorcích, z nichž

Obr. 2. VI. Hofman: Návrh na úpravu prostranství před Emauzy. (1913.) Půdorys.

Obr. 3. VI.
Hofman:
Návrh na
úpravu pro-
stranství
před
Emauzy.
(1913.)

Pohled od
nábreží ve-
dle severní
výběžci
budky mo-
stu Pala-
ckého.

jeden leží o 2 m výše. Další nesymetrie této dispo-
sice, jež má být symetrická, jest, že doplnění bloku,
hraničícího na východní straně Palackého náměstí, děje
se budovou o výšce římsy 221.50 m proti křídům
214.00 m, tedy o 7.50 m vyšší. Výška tohoto bloku jest
na třetinu délky proti protějšímu bloku (E) dodržena,
takže jest levá strana o 7.50 m vyšší, nežli na této
části pravá strana. V dalších dvou třetinách klesá římsa
na 218.00 m, tedy je stále ještě o 4 m výše nežli pro-
tější strana. Tato římsa označena jest v půdoryse jako
římsa mansardová, ačkoliv ve fačádě není o mansardě
ani potuchy, naopak jest celá výše budovy fačádována
až do koty 218.00.

Nesymetrie bloku (D) proti (E) jest také v jeho délce
— jest asi o 15 m delší — a má být maskována ustou-
pením v posledním patře na délku protějšího bloku; tím
se však docílíje pravého opaku, neboť výška protějšího
bloku jest provedena právě na tomto zbytku, a ostatek
jest vyšší, takže blok nabývá vzhledu ještě delšího, ne-
hledíc ovšem k malé vhodnosti tohoto ustoupení pro
půdorysné provedení.

Mezi předními bloky, nízkou budovou a pergolou, jest
nádvoří, jež jest jediným viditelným výsledkem velké
nákladné dispozice a bylo by proto protimyslné, promě-
nit ji na veřejné tržiště přilehlé k tržnici, pro niž jest nízká
budova určena. Otvary pergoly, jejichž velikost jest větší
a větší podle toho, jak terain klesá, má být pohled
na Emauzy. Uzavření tohoto nádvoří nižší budovou v čele
nedocílí sice uzavření nádvoří ani spojení obou křídel
svoji poměrně malou výškou, za to však stačí tato výška,
aby zatarasila pohled na kostel, k vůli němuž se celá
dispozice provádí a činí illusorní veškeré oběti, které se
pro tuto budovou přináší. Náměstí za ní projektované,
asi 60 m široké, asi 100 m dlouhé, značí z toho dů-
vodu jen přepych a mohlo by být právě tak dobře za-
stavěno, neboť i možné pohledy z tohoto náměstí na
skupinu Emauzskou se disponovaným křídlem před ko-
stelem úplně ruší.

Pergola jest pouhou řadou pilířů s lomeným archi-
trámem, čímž spojení obou bloků, jehož se má docílit,
jest labilní a činí dojem provisorní dekorace. Nepatrný
výsek pohledu jest zřejmý z řezu, kde i nakreslená malá
výška hřebene bloku (C) tolik vadila, že naznačená vi-
sura jest vedena přes hranice římsy, nikoliv přes hřeben
a ústně doloženo, že se střecha vynechá; tedy střecha

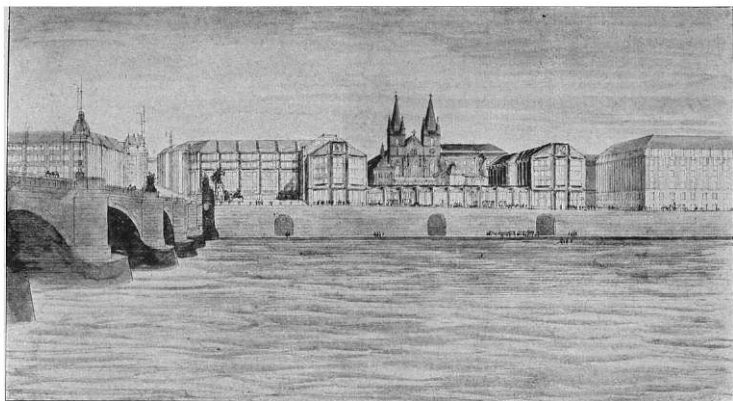
má se vynechat, přes to, že jest součástí návrhu, jenž
má být závazný.

Horizontálně omezován jest průhled na několik men-
ších dílů zmíněnými pilíři, takže s okraje nábreží nikdy
nebude viděn v celku prospekt, beztak již omezený. Čím
však více blížíme se k pergolovému otvoru, abychom
shlédlí tento prospekt jakýmsi oknem, tím více roste
výška (C) a současně perspektivně klesá kostelní ob-
jekt, takže přijdeme-li k otvoru, kde čekáme otevření
prospektu, je tento již zakryt téměř úplně. Tím přivádí
se myšlenka průhledu ad absurdum a jediný účel dis-
pozice velmi nákladné se docela ztrácí.

Myšlenka vyloženého projektu jest tudíž špatna ne-
jen proto, že jest dochovanému charakteru protichůdně
pojata, ale i proto, že se snaží o nemožnou symetrii,
neboť taková symetrie, jejíž osa směřuje stranou od hlav-
ního objektu, není symetrií, protože jest na šikmém ter-
rainu a protože jsou její strany různých výšek a obrysů,
jest *architektonické nonsens*.

Takovéto myšlenky mají se přinést dalekosáhlé oběti:
nejen velké náměstí za nízkou budovou, jehož není vidět,
nejen další prostor vředu a pergola, ale i další oběti,
jež nutné znehodnotí pozemky, zkosení rohů dvacetkrát
se opakující, jímž nárožní místnosti se znehodnocují,
požadavek stejnoměrného dělení ve fačádě a jednotného
výrazu slohového, naznačeného v plánech a perspek-
tivách, které budou směřovat pro detailní plány pro-
váděcí (uvážili-li se, že mají tyto domy většinou dvě patra
pod zemí následkem hlubokých základů, objeví se, že
zdánlivě získané plochy zastavitelné jsou značně zne-
hodnoceny.) Z tohoto stanoviska padá na váhu i nárok
na náhradu sousedních majitelů domů, kteří zaplatili
parcely do náměstí a nyní mají se octnouti v pouhé
ulici. Uzákonnění stejného slohového výrazu jest nejdů-
ležitější, ale i nejlabilnější základ této architektonické
dispozice. Předpokládá vlastně jediného majitele a je-
diný účel celé dispozice, jak tomu jest u barokových
zámků klášterů atp.; toho však zde není a jednotný
výraz slohový — nehledíc k tomu jaký — musí být sta-
vebníkem nucen. Jakkoliv by úmysl jednotného řešení
byl z důvodů estetických v zásadě velmi chvalitebný,
nesmí se na jeho splnění bezpodmínečně počítati, neboť
máme příklady v bezprostřední blízkosti, že proti růz-
ným vlivům neuhájí se v Praze ani jednotná výše římsy
a jednotná krytina; jak mělo by být právě při zasta-

Obr. 4.
Vlastislav
Hofman:
Návrh na
úpravu
prostranství před

Emauzy.
(1913.)
Pohled
přes řeku
od smíchovského
břehu.

vení nábreží Podskalského? Porušení této jednoty at výškově, at formově, at v materiálu nebo barvě, má však za následek úplné rozpadnutí dispozice s takovými poklesky pracně sestavené. Proto tedy nejsou vůbec hospodářské oběti v žádném poměru s efektem, jehož se má docílit.

V celku možno s politováním konstatovati, že po tolika různých studiích celé řady architektů, po podnětech a skizzech Klubem předložených a po tak dlouhé době jest výsledek tohoto posledního plánu svrchovaně žalostný, což svědčí o malé architektonické výskolenosti,

a o nevhodnosti úřadu v úloze projektanta. K tomuto názoru dospěla po zevrubném projednání technická komise Klubu „Za Starou Prahu“, a žádá proto domácí rada jiné zachování posledního pohledu na Nové město a úpravu základní smysl tohoto pohledu podporující, nikoliv ničící.

Za Klub Za Starou Prahu:

Dr. L. Jeřábek, Boh. Hübschman, Arch. A. Engel,
předseda, místopředseda, předseda
technické komise.

II. Vyročení úředního plánu bylo doprovázeno v denním tisku výkladem samého projektanta. *Otázka regulace pod Emauzy a náměstí Palackého* jest název tohoto projevu, vyšlého z technického odboru národní strany svobodomyšlné a podepsaného Vlast. Hofmanem, v „Národních listech“ 14./VI. 1914. Projev byl psán před uveřejněním článku klubovního, ale uveřejněn až po něm.

Vysvětluje projekt stavebního úřadu a polemizuje s návrhem Klubu: „Projekt stavebního úřadu má za základ požadavek architektonický a hospodářský: jeho ideou je architektonická kompozice celkového prostoru pod Emauzy, aby dispozice kláštera s novou dispozicí činžovních domů tvořila jednotný celek, ve velkých rysech, rázu velkoměstského. Proto stavební úřad doporučuje i jednotné detailní a fačadové řešení, aby jednotnou architektonickou vnější formou dán byl této nové části města charakteristický výraz. Projekt nestaví se sentimentálně k zachování dnes ověřeného neurovnaného vzhledu Emauz s jeho seštalým povrchem, nýbrž přetvořuje účinnost Emauz v plné míře, za součinnosti novostaveb rázu občanského. V letáku Klubu „Za Starou Prahu“ jde o zrušení dané podmínky, tkvící v požadavku uzavření Palackého náměstí, a tím pracuje se negativně již od počátku; proto jest tu potřebí projektu, jenž by znamenal pokrok v názoru na zachování památek cestou pozitivního výmyslu. Úprava pod Emauzy má být vyřešena do posledních důsledků, aby nebylo ani možno, co se pro dnešek zachránilo, aby se časem zkazilo; aby se nemohlo stát, že by se plochy, jež se pro pohledy nezastavují, staly pouze provizorními svojí nepěšně stanovenou formou. Ochranné negativní stanovisko, izolovati starou památku od novostaveb, z tendence zamezit velkoměstský ráz (jenž projevuje se na příklad vyššími budovami) v okolí Emauz,

nemá dosti citu pro kompozici nově přijatou. Moderní doba, přizpůsobivší se novým poměrům životním, staví se již proti takovým tendencím uměleckým, jež holdují citu pro udržování umělé náladovosti ze starodávna, protože potřebuje uměleckého spojení se starou dobou na základě svých vlastních myšlenek a citění.“

Článek obšírně vylučuje vznik návrhu, vyloženého stavebním úřadem. Podstatou jeho jest asi: Návrh, před časem přijatý radou městskou, na vynechání prostoru 90 m širokého před Emauzy a oddělení od náměstí Palackého úzkým blokem byl pouze principiální a vznikla proto záhy alternativa proponující spojení nábrežní linie stavební nízkou budovou, jež by zakrývala nejen tento prostor před Emauzy, ale i celý objekt v pohledu s nábrežím. Vytyčení tohoto projektu vzbudilo pozornost a odpor veřejnosti a jako protiklad vznikl návrh Klubu „Za Starou Prahu“ a současně nynější návrh stavebního úřadu jako kompromis, mající docílit spojitosti nábrežního zastavění, a nahrazení nízké budovy, zde proponované, pergolou, t. j. řadou otvorů mezi pilíři a architravem, umožní pohled na Emauzy. Současně osamělост bloku mezi novým náměstím a náměstím Palackého paralysována umístěním druhého takového bloku na druhé straně budoucího náměstí a utvořena jakási „dispozice přísně osová“ a „symetrická k ose kostela“, jak tvrdí autor.

V jednom má autor projektu pravdu, když zmiňuje se o alternativě s nízkou budovou podél nábreží, jak ji navrhoval stavební úřad ve shodě se zemským znalcem prof. J. Kotěrou. „Umístění této budovy pokládáno za škodlivé z toho důvodu, že při nepatřném zužitkování plochy stavební byl znemožněn pohled na Emauzy s Podskalského nábrežím, a náměstí, jež vznikalo bezprostředně pod klášterem, bylo pohledu uzavřené a při tom zbytečně rozlehlé.

Obr. 5. Al. Dryák: Návrh na úpravu prostranství před Emauzy. (1912.) Varianta I. Pohled ze smíchovského břehu.

Při tom nízká budova přece jen nedovedla učiniti náležitý přechod hmot mezi dosavadními bloky na nábreží.“

Proti této alternativě jest ovšem nové řešení zlepšením; kdežto ponechání náměstí za nízkou budovou bylo nesmyslem docela bezmyšlenkovitým, má nová situace určitou myšlenku. Pokud se tato myšlenka zdařila, vylučuje kritika v podání Klubu sboru obecních starších. Stručně řečeno: Úloha osového řešení jest pochybena principiálně *vůbec*, a jak jest navržena — osa nevede na střed skupiny ani střed kostela, nýbrž na levou věž — jest špatně řešena *zvláště!*

Zde však nutno poukázat ještě k tomu, jak jedna falešná myšlenka plodí druhou a jak ze základu dobrého může kompromisováním vzniknouti věc docela špatná. Usnesení městské rady o prostoru 90 m širokém od břehu až k Emauzům bylo dobré! Za to další postup byl chybný; vznikala-li tímto novým prostorem dvě náměstí vedle sebe, bylo potřebí odstraniti chybu zlepšením, nikoliv však zhoršením. To státi se mohlo, jak navrhoval již architekt Al. Dryák a klubovní návrh, spojením obou prostorů v jeden celek vynecháním úzkého bloku aneb méně dokonale umístěním docela nízké budovy na něm, jak rovněž bylo z různých stran navrhováno. To však se nestalo a za základ logického postupu vzata úprava náměstí Palackého právě stímto blokem jako neměnitelná.

Avšak náměstí Palackého není dobře řešeno a o vhodnosti umístění pomníku Palackého bylo pochybováno. Náznaky byly velmi různé. Na příklad autor pomníku Su-

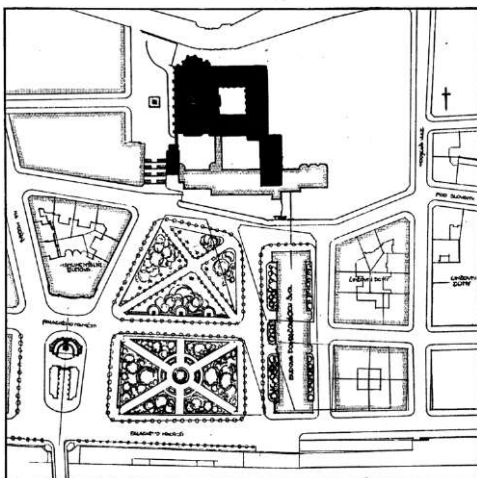
charda žádal nejprve rozšíření náměstí k jihu, nebo umístění pomníku jinde, a konečně žádal o symetrickou stěnu o stejné výši na jižní straně náměstí, tedy onen úzký blok.

Nutno však uvážiti věc i s jiného stanoviska: Umístění pomníku na náměstí Palackého, kdyby bylo náměstí tak dlouhé, jak je navrhuje Klub, nemohlo by býti jiné, nežli je přibližně dnes. To jest nejvyšší místo celého náměstí a umístění pomníku na příklad na druhém sníženém konci zvětšeného náměstí není možno, neboť by náměstí ztratilo rovnováhu a divák byl by výše než pomník a na pomník byl by pohled s hora. Rovněž uprostřed nebyl by možný pomník, neboť zde by ještě k tomu vynikl spád terainu. Není tedy také při náměstí daleko větším možné jiné umístění než dnešní, a nutno pak jen vyhraditi v tomto náměstí zvláštní architektonický prostor pouze pro pomník,

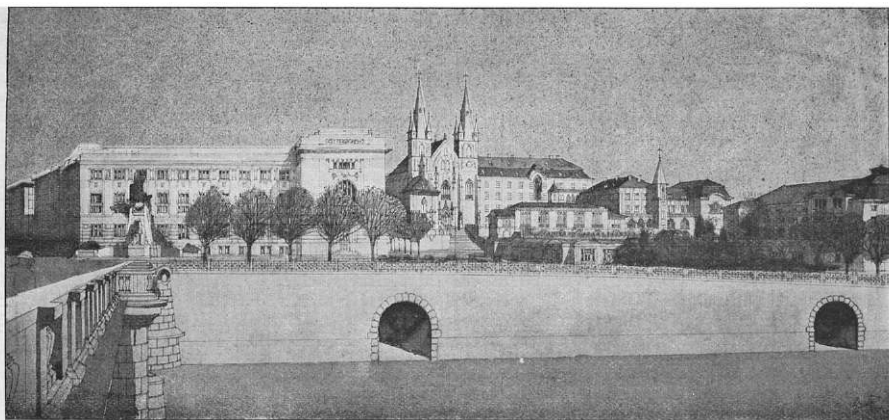
což možno provéstí úpravou řezaného stromoví nebo pergolou, čímž odpadá nutnost třetí strany náměstí, jež čtvrté stejně nemá.

Falešný výsledek pochází z falešného podkladu a nutno nejprve tento falešný základ vyvrátiti. Příkládá-li se však mínění autora pomníku St. Suchardy zvláštní závažnost, stojí zde proti tomu mínění *spoluautora*, jež v otázce umístění pomníku jako mínění *architekta* jest směrodatnější a jež, přes to, že bylo v zásobě celé napsáno již r. 1912, uvádíme dále.*

* Pan autor doplnil svůj elaborát k žádosti redakce ještě odstavcem o nejnovější fázi emauzské regulace, aby byl zakrouhlen. Na předních odstavcích nebylo při tom ničeho méně.

Obr. 6. Al. Dryák: Návrh na úpravu prostranství před Emauzy. (1912.) Varianta I. Púdorys.

Obr. 7. Al. Dryák: Návrh na úpravu prostranství před Emauzy. (1912.) Varianta II. Pohled ze smichovského břehu.

III. Pomník Palackého jest již dokončen, ale základní vady náměstí Palackého, na které již dříve bezpočtykrát bylo poukazováno, a jeho nevhodnost pro pomník byly stálou pohnutkou k novým pokusům o vhodnější formu a úpravu náměstí. Snahy o správnější rozluštění datují se již od prvé soutěže na pomník Palackého, kdy jsme společně s prof. Suchardou vedle návrhu na pomník podle podmínek soutěže podali ještě odůvodněný návrh na luštění této otázky takovým způsobem, aby bylo upuštěno vůbec od samostatného pomníku, a aby v čele náměstí byl postaven Dům Palackého (s knihovnou a pod.), jehož účel a tudíž i průčelí bylo by samo pomníkem Palackého. Tento návrh odůvodnili jsme také tím, že na náměstí nedá se vhodně pomník umístiti.

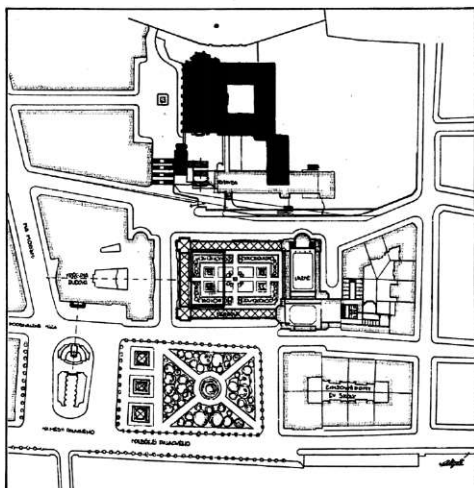
Ale porota tehdy posuzovala pouze pomník a novou myšlenku, vyplývající z nedostatku náměstí a jeho nevhodnosti k postavení pomníku vůbec a většího pomníku zvláště, nechala bez povšimnutí. Bylo také zcela pochopitelné, že prof. Sucharda chopil se pak ochotně myšlenky přeložení pomníku na náměstí před Rudolfinem jako myšlenky ne sice absolutně, ale aspoň relativně lepší a pro pomník výhodnější, ba souhlasil i s návrhem přeložení pomníku na zvláště upravenou část náměstí Karlova. Současně byly činy pokusy o nové, pro pomník výhodnější formování náměstí Palackého, a bylo vynaloženo mnoho práce, aby dosaženo bylo lepšího výsledku, lepšího rámu pro pomník, než jaké původně dimensované a s

polovice již hotové náměstí by mohlo poskytnouti. Tehdy přineslo čís. 2. I. ročníku „Stylu“ vedle některých návrhů architektů Nováka a Janáka též časovou úvahu Zd. Wirtha. Než mnohé, dobře myšlené návrhy nevyhovovaly proto, že nebraly ohled buď na pomník, stavíce jej nemožně bokem k nábreží anebo rozšiřující přílišné náměstí, nebraly zřetel k výškovým poměrům místa a tak pozoruhodné pilné práce minuly se cílem.

Také já jsem tehdy podal návrhy na možné rozšíření náměstí a odsunutí pomníku z blízkosti skupin mostních, avšak výsledek ankety, které podle usnesení rady městské bylo tehdy posouzení všech těchto návrhů svěřeno, byl návrat k původní formě náměstí i s jeho všemi chybami. Tolik však bylo konečně porozuměno, že nelze

připustiti na náměstí, tedy v blízkosti pomníku, vtravé architektury Riegrova nábreží a bylo usneseno, aby architektura domů na náměstí Palackého byla jednotná a jednoduše navržena. S ohledem na hotovou již polovinu náměstí, v dispozici symetrického, nepříliš vědná tato úloha byla mně pak přidělena a bylo začato se stavbou základů pomníku na původně určeném místě.

K snahám o úpravu rámcu nyní hotového již pomníku přistoupily ještě snahy Klubu za Starou Prahu a opata emauzského, usilující o zachování pohledu emauzského. Obě otázky souvisí. Z Klubu vyšel návrh, ve „Věstníku“ (I., 3-5) uveřejněný, podle něhož měla býti upravena kolmo k nábreží a proti kostelu Emauzskému 40 m široká třída

Obr. 8. Al. Dryák: Návrh na úpravu prostranství před Emauzy. (1912.) Varianta II. Půdorys.

— tedy jakési Václavské náměstí v pohledu emauzském vyvrcholující. Úprava tato byla dost radikální a při tom dosti násilná a — jak jsem soudil — nebyl výsledek značné oběti na nezastavěné ploše přiměřený, neboť místo zachování pohledu byl by vytvořen jen větší příhled, a když již připustila se možnost větší oběti na plochách nezastavěných, pokusil jsem se o nový návrh na regulaci náměstí Palackého a přiléhající okolí s ohledem na pomník, jímž by však ve smyslu požadavku Klubu byl pohled na klášter s nábřeží zachován. Návrh byl tak vypracován, aby celé provedení mohlo být začato a ukončeno v době nejbližší a to tímto způsobem: 1. Jižní blok původního náměstí byl o 115 m směrem jižním posunut; 2. za pomníkem navržena jediná budova veřejná (Akademický dům, škola nebo městská knihovna a archiv) jako dostatečně široké a klidné pozadí pomníku; 3. pro zbývající část bloku pod Emauzy navrženo zastavění veřejnými lázněmi a pro část přímo pod klášterem navrženo zastavění přímekovou budovou (tržnice a pod.); 4. původní náměstí Palackého zrušuje se vůbec a tedy i se svými chybami a pouze plocha jeho je v původní formě z ohledu na pomník architektonicky ohraničena přechodem do nižší sádové upravené části rozšířeného náměstí.

Tento návrh byl prostřednictvím opata emauzského předložen městské radě, která jej schválila s tou změnou, podle dobrého zdání městského stavebního úřadu, že k uzavření jižní strany Palackého náměstí v původní jeho formě byl navržen úzký blok, který rozděljuje a tvoří náměstí dvě, totiž Palackého a před Emauzy. Podle tohoto schváleného návrhu bylo také zastavění nábřeží Podskalského zahájeno. Avšak vytvoření dvou náměstí vedle sebe, rozdělených jen úzkou budovou, která do celkového prospektu ostře by se zařezávala, nelze považovat za šťastné rozluštění. Zemský výbor, jemuž pak návrh nové regulace ke schválení byl předložen, správně vytkl úpravě nedostatky v tomto směru a doporučil postavení přímekové budovy v přední části „náměstí Emauzského“ podél nábřeží, tedy od nábřeží až k třídě Podskalské a omezení náměstí Emauzského na část před klášterem samým. Zem. výbor posunuje budovu přímekovou, kterou můj návrh staví za třídu Podskalskou přímo pod klášter, až k nábřeží, čímž ovšem novou úpravu zamýšlené zachování pohledu na Emauzy již s nábřeží a s mostu Palackého znemožňuje. Pohled ten má nahraditi utvořením menší náměstí pod Emauzy.

Stavební úřad pojal i tuto myšlenku ve svůj návrh

a vypracoval papírový model, který zachovává základní rysy mého návrhu, prodlužuje úzký výstupek budovy za pomníkem až k nábřeží, tedy ohraničuje náměstí Palackého v původní formě úzkou budovou a pokračuje pak podél nábřeží nízkou budovou přímekovou. Ale provedení takovýchto budov, tedy úzké budovy třínebo čtyřpatrové, pak přímekové budovy v místech, kde nutno zakládati ve hloubce 10—12 m, nebude tak snadné a bude záležeti hlavně na tom, jak brzy naskytne se potřeba takovýchto zvláštních budov, které by se sem hodily svým účelem a stavebním programem a které by také snesly zde značný náklad stavební.

Také nejnovější návrh stavebního úřadu jest založen na těchto principech, navrhuje však také při jižní straně rozšířeného náměstí částečné zastavění úzkým blokem symetricky k bloku dříve již navrhovanému při původním náměstí Palackého. Nízkou budovou spojující staví výhodněji dále od nábřeží, čímž by aspoň poněkud pohled na Emauzy byl vskutku možný již s nábřeží, ač jen potud, pokud nevidala by tomu pergola, navržena jako spojující motiv ve stavební čáře při nábřeží.

Oba tyto objekty, totiž nízká budova a pergola, mají také společnou vlastnost, že byly by vzhledem k hlubokým základům velmi nákladné a že bude dosti nesnadné nalézt pro ně účele.

Tímto návrhem má být do určité míry vytvořena symetrická dispozice a stavební úřad navrhuje tu proto také jednotnou úpravu. Chvalitebný úmysl ten byl by ovšem jen tehdy proveditelný, kdyby buď veškeré budovy měly společného majitele, společný účel, anebo kdyby obec veškeré objekty prostě sama postavila a pak hotové již prodávala. Bude-li tento návrh schválen, budou se nepochybně provedení stavění v cestu ještě velké obtíže, a konečná úprava náměstí bude sotva v době dohledné uskutečněna.

Proto nemá-li se celá záležitost zastavit v mrtvém bodě, je v první řadě nutno rozhodnouti a provést aspoň zbývající části bloku za pomníkem, nové ohraničení a úpravu kláštera Emauzského a zastavění malého bloku jižně pod Emauzy. Tím bylo by okolo pomníku upraveno a celý obraz ve smyslu mého původního návrhu uzavřen. O další úpravě mohlo by se rozhodovati teprve pak, až čas a skutečná potřeba si vynutí stavbu takových budov, které se hodí na tato stavební místa svým rozsahem a účelem. Program a účel těchto budov bude pak spolutrochodující pro konečný tvar a architektonický ráz náměstí Palackého a přiléhající části Podskalské. A. Dryák.

MIZÍCÍ STARÁ PRAHA.*

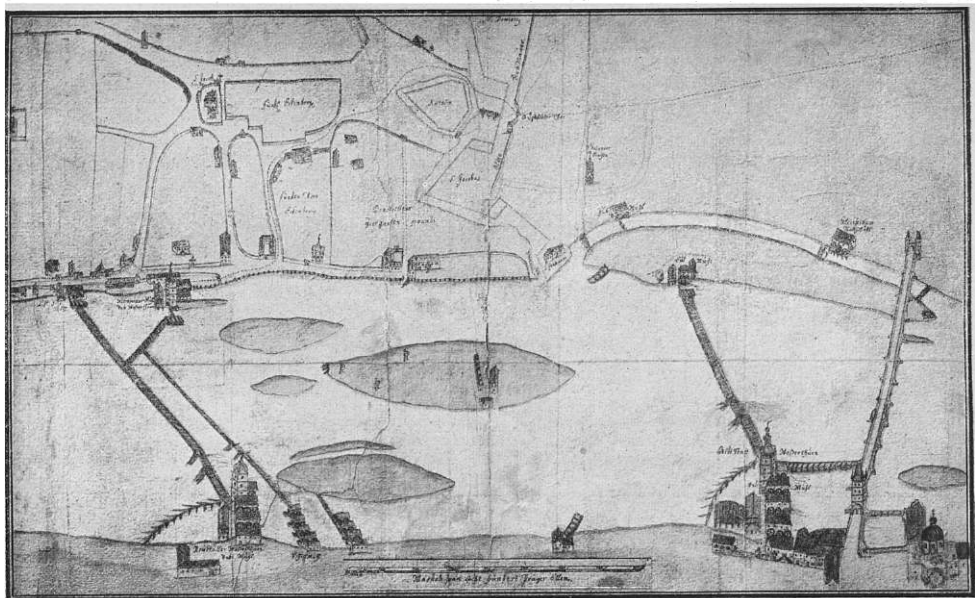
20. Petřílkovský a Židovský ostrov, do nedávna ještě oddělené pevniny, splynuly r. 1913 při splavňovacích pracích na Vltavě v jediný útvar, jehož armované stěny a ovruby učinily z něho architekturu. Oba vznikly pozvolným naplavitím před dobou, z níž máme historické zprávy, a odedávna patřily malostranské obci, která také zbudovala při ostrově Petřílkovském v XVI. století vodárnu. Složitá historie souvislých s ostrovy jezt, mlynů a vodárny může tu být vynechána; odkazujeme v té příčině na chystaný Soutis památek historických v politickém okrese smíchovském. Pro staropražské snahy je důležitější ztráta starého rázu obou ostrovů (Židovský dotčen značně již obezděním** v letech osmdesátých), ze-

jména vykácení nejmohutnějších stromů podél západního kraje ostrova Židovského a nasypaní jeho plochy do větší výše; také splynutí ostrovů jest vlastně úplným — zde ovšem nutným — negováním historického vývoje. Naproti změnu poměrů v těchto místech dověří ještě postavení nového mostu v prodloužení Myslíkovy ulice a rampy k němu s nábřeží vedené. Rány na bujně bývalé vegetaci se sice časem zacelí, ale charakter skutečných ostrovů, útulku rybářů, pískářů a vorařů, jejich břehy, spadající do vody, vroubí převléklé traviny a keře, je tu ztracen na vždy. Praha již nemá starých ostrovů, má jen obezděné výspy, jež mohou být kdykoliv a kdekoliv zbudovány pomocí caissonů a jímek; vltavská idylla, počínající kdysi pod vyšehradskou skalou u převozníkův chalupek a končící na Císařském ostrově u Král. Obory, je na vždy ztracena a bude žiti jen v několika feuilletonech a obrázcích.

Zd. Wirth.

* 1.—19. v roč. III.—IV.

** Stav před obezděním zachoval B. Kroupa na svém obraze z r. 1875, malovaném s Řetězového mostu. (Z maj. Dra Fučíka, reprodu. v Zlaté Praze XXXI. (1914), 419).

Obr. 9. Samuel Globic(?): Mapa pražských ostrovů a ježů na Vltavě od mlýnů Šitkovských a malostranských k mostu Karlovu. (Originál v archivu král. hlav. města Prahy, IX. ZZ 5./I.) Kolem 1690.

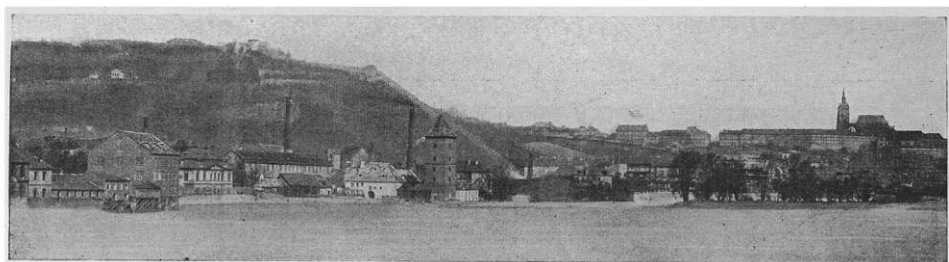
21. *Empirový dům čp. 593-II. (u Káru) v Krakovské ul.* Z malé skupiny empirových domů pražských zmizí snad v brzkou — nepodaří-li se v poslední chvíli jeho záchra- na — poslední repraesentant periody stavební, do níž příslušel r. 1912 zbouraný empirový dům č. p. 970-II. v Rázové ulici (Věstník III., 20), jím také mizí i typický doklad určitého období empiru, který zůstává v budoucnosti v ulicích Prahy nezastoupen. Význam domu stoupá ještě značně tím, že zůstal ve svém vnějšku od doby vzniku intaktní. Jest také v obraze Krakovské ulice účinnou složkou jejího, do nedávna dochovaného empirového založení.

Empirový dům s průčelím do ulice Krakovské vznikl na místě staršího stavení průchodícího do Smeček a skládá se ze dvou uličních staveb, mladší obrácené do ulice Krakovské a starší s průčelím do Smeček. Obě průčelní budovy poji nádvořní křídla. Empirový dům vznikl roku 1827, tedy v době, kdy Krakovská ulice byla ještě obklopena z největší části zahradami. Tohoto roku byl majitel domu Ant. Michek vyzván magistrátem na základě místní požární prohlídky (Feuerbeschau), aby předložil plány k přestavbě požární závadného stavu, totiž výškově tehdy nestejně jednopatrové fronty uliční i levého křídla dvorního. Na přední zbourané části vystavěn pak nyníjší empirový dům. Stavební komise ko- nána 4. března 1827, při níž jako znalci stavební fun- govali stav. Frant. Heger, Jan Fiala a tesařský mistr Jakub Želnický. Na zachovaném zadavacím stavebním pláně jest podepsán stavitel Josef Peschka**, na pláně krovu Felix Vraný, mistr tesařský. Stavební konsens magistrátem udělen 10. července 1827. Autorem stůk možno jmenovati podle dochovaného výkazu prací Lu- dvíka Millera.

Celkový dojem domu a jeho forem, s náležitým opo- žděním převzatých ze vzorů cizích, svědčí o umělci, který nové formy dokonale ovládl. Osmiosou fačádu člení ve tři dvojsose risality, mezi nimiž jednoosý pře- chod uplatňuje bohatším vyvinutím dekoru. Sklon stře- chy (která podle původního plánu měla dříve valbu do přílehající zahrady) volí k uplatnění z uličního pohledu a zdobí ji třemi obdélnými vikýřky se štíty. Plochu při- zemí slabě v omítce rustikuje, pouze střední klenák nad vchodem do domu jest zdůrazněn. Přízemí odděluje kordonovou římsou, neozdobnou, pod níž probíhá va- ječník. Vaječník opakuje ještě jednou v celé délce fa- čády pod okapní římsou, kterou zdobí nad středním risalitem ještě růžicemi. Okna prvního patra rámuje listovcem a nadokenní krycí desku podpirá konsolami. Okna po stranách hlavního risality zdobí charakteristi- ckou půlkruhovou výplní z akantů a lodý. Okna dru- hého patra nerámují, jen na spodním kraji lemují po celé délce průčelí plochým páskem; na horním jich okrají dává vystoupiti architrávu, čímž získává účinného dojmu plastického.

Nádvořní fačády i křídla jsou uniformně hladké, ale nestejněho původu. Levé křídlo, dvojpatrové s pavla- čemi, stavěno podle původního projektu z roku 1827 až v roce 1842, kdy zbouráno jednopatrové, částečně při- zemní, staré křídlo. Na stavebních plánech podepsán

** Josef Klem. Peschka, stavitel pražský, narozen 1. května r. 1790 v Slavkově v Čechách a zemřel 21. března 1862 v Praze. Městanské právo v Praze obdržel r. 1820 (žis. 20138). Z jeho staveb v Praze jest jmenovito: pro empire důležitou stavbu čp. 4-IV., letohrádek Karla E. Richtera, postavený roku 1832 v zahradě nad Opýši, pře- stavbu Frenclový továrny z roku 1840 (r. 1890 zbouranou) v Bře- dovské ul., a stavbu domu nyníjší Zemědělské rady čp. 799-II. z roku 1833, r. 1899 zbarokovaného a o patro zvýšeného.

Obr. 10. Pohled na skupinu smichovské kartounky, vodárny a ostrovů petržilkovského a židovského. Fot. s nábřeží u staveniště mostu Palackého Dr. Heid ve Vidni r. 1877.

Antonín Kanda, stavitel. Stavební komise odbývána 27. dubna 1842 a stavebními znalci byli při ní Václav Duda, stavitel, a Julius Rösek, tesařský mistr. Dispozice přední budovy vytvořena zcela prostě. Dvoutraktová budova v přízemí sklenuta valeně, nad průchodem českými plackami, zapiatými do nosných pásů. Vřetenové schodiště jest v přístavku dvorním v podestách pod-

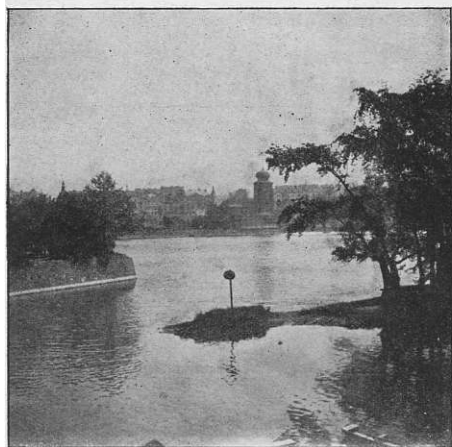
klenuto plackami a v ramenech neckovitou klenbou. Komunikace ze schodů rozvedena pavlačemi. Právě křídlo, přizemí a jednopatrové hladké průčelí do Smeček s valeně sklenutým průjezdem jsou zbytek staršího domu, roku 1827 nezbořeného, a byly patrně jen adaptovány v době, kdy ostatní partie byly nově vybudovány. K.

BÝVALÁ STARÁ PRAHA.*

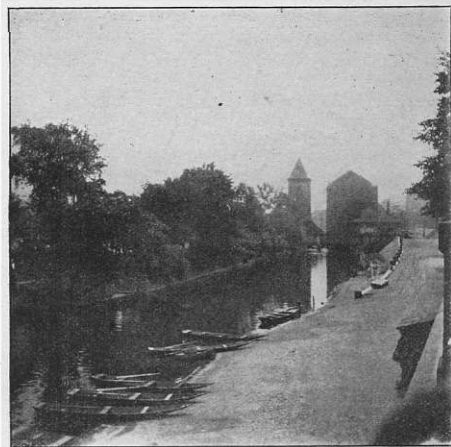
XIII. *Stará pražská ulice.* Původní půdorys měst pražských zachoval se přes neustálý vývoj města v podstatě v nezměněném rázu až do 1. poloviny XIX. století. Stav, pokud nám jej vystihují zachované plány městské z té doby, dá se tedy s určitými předpoklady přenášeti do dob starších, ale u málokteré ulice pražské lze stopovati vývin její od prvních počátků. Není tomu ani v Novém městě pražském, třebaž došlo k založení jeho až v době poměrně pozdější a promyšleným skutkem rozvázného panovníka Karla IV., jehož účast nebyla bez pronikavého vlivu při „výtvaru vlastních jeho rukou“. Nekázanka však, ulice, jejíž vzhled z doby nedávné dosud utkvěl v paměti, vznikla až v letech, z nichž se už za-

chovaly městské knihy, a proto možno minulost její sledovati od samých začátků. Byl to nejspíš Svach, pícník, majetník domu v ulici Jindřišské (čp. 888, 876 a 875—II.), jenž otevřel úzkou cestu svou zahradou až k Příkopu a prodal městiště po obou stranách k založení domků úročních. Ulici již vystavěnou s domky poplatnými koupil od něho roku 1379 Pešek, celný, pro syna Šimona, celného z Hory, a po něm ulice zvana potom ulicí Šimona celného. Domků poplatných počítalo se v ní roku 1383 i 1391 28, roku 1400 (nejspíše po spojení některých) 25.

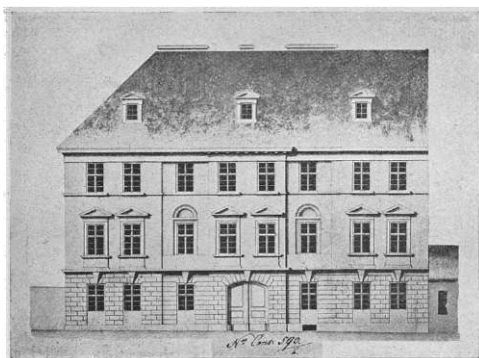
* Čís. I.—XII. viz v roč. III.—IV.

Obr. 11. Severní cíp ostrova petržilkovského a jižní cíp ostrova židovského. Fot. 1912 J. Emler.

Obr. 12. Pohled na ostrov petržilkovský s Ferdinandovův nábreží. Fot. 1912. J. Emler.

Obr. 13.-14. Návrh J. Kl. Peschky na dům čp. 593/II. z r. 1827 a pohled na týž dům z r. 1914.
(Fot. E. Brunner-Dvořák v Praze.)

Pozdní pověst opředla vznik ulice vypravováním o nesprávném provedení jejím proti vůli Karla IV., jenž rozkázal, aby všechny ulice v Novém městě pražském byly vyměřeny v dostatečné šířce, a odtud dal jí jméno, že nekázal ji vůbec založiti. Ale skutečnost vysvětluje název způsobem zcela jiným, jednodušším. V úzké nerovné ulici, poměrně dosti dlouhé, usadila se spodina měšťanstva, lidé mravů volných, neplechý se v ní daly a zavínily, že se ulici začalo říkati Nekázaná (vicus turpis), jako úzké její vstupy byly příčinou, že vznikl nepěkný její název Kep (in cunno). Ty nápadné úzké vchody do ulice, jež uvnitř se vyznačovala značnou nerovností, udržely se až do doby nedávné, a teprve vystavěním obojí budovy Zemské banky Na Příkopě a vznikem nových domů při ulici Jindřišské, domu čp. 876 asi koncem let 60tých a domu čp. 888 počátkem let 90tých, rozšířena byla ulice při ústích, zatím co také uvnitř postupným ustupováním jednotlivých domů nabývala větší šířky. Tím ovšem porušen byl úplně starý její ráz, vyznačený ještě za naší paměti při vstupu od Příkopu kulem, jenž nedovoloval vjezdu vozům v místě, kterým by tři osoby sotva prošly vedle sebe.

Vzhled ulice ustálen byl asi ve starých mezích kolem poloviny XVII. století. V ten čas i v ulici Nekázané nastala výměna obyvatelstva a po pohromách válečných, jež stihly všechnu Prahu, i tu provedeny byly stavby nové na místě domů namnoze zpusťlých a dlouho ležících v ssutinách, že až na leckterém místě vznikla chatrná zahrada (čp. 882 a 878—II.). Zejména na rohu ulice Na Příkopě vystavěn byl palác na místě tři domů, jež spojil Jiří Vilém Michna z Vacínova, k němuž pěl

jeho i syna jeho Zikmunda Norberta založena byla rozsáhlá zahrada hluboko do Nekázanky se prostírající na místě dvou domů jiných (později budova zemského musea čp. 858—II.); na jeho městišti vystavěna byla r. 1896 O. Polívkou budova Zemské banky. Dům protější, zvaný Kotlářovský, po Jakubovi Kotláři z let 1572—98 (čp. 857—II.), nebyl-li v této době uveden v nový stav, byl jistě upravován až v první polovině 18. stol., z kteréž doby (kol r. 1730) pocházel barokní oltářik domácí, nalezený při bourání domu r. 1908 v zadržném výklenku. [Srovn. ČSPS. XVI. (1908), 169, obr. 27.]

Počet domů v ulici zatím poklesl tím, že některé domy byly spojeny. Jestliže majetníci domů nárožních Na Příkopě náleželi k stavu šlechtickému, domy uvnitř ulice i na nároží ulice Jindřišské byly vlastnictvím rodin měšťanských a většinou řemeslnických, jež se neustále střídaly. Domy při ulici Jindřišské čp. 876 a 888—II. nezachovaly se oba současně ve vyobrazeních starších, a jen náhodou zjištěná fotografie asi z konce let 80tých předvádí nám pouze dřívější podobu domu čp. 888—II. (z 2. pol. XVIII. stol.) před vystavěním domu nového, jenž také poněkud ustoupil za příčinou rozšíření ulice. Dům protější „U Kolářníků“, význačný dlouho již trvající „Pražskou kavárnou“ stojí asi na místě původním, neboť šířka jeho do ulice Jindřišské je velmi nepatrná, že dům nemá ani dvoru. Dnes není v Nekázané domů starších, než z druhé polovice 19. století a pak většinou domy zcela moderní; aedávno zmizel jako poslední dům s obrazem Panny Marie v zajímavé kartuši (čp. 883—II.).

V. Vojtěšek.

PŘÍSPĚVKY K DĚJINÁM A MÍSTOPISU KRÁL. HLAV. MĚSTA PRAHY A OKOLÍ.*

XIX. KAPLE SV. DISMASA U POPRAVIŠTĚ ZA HORSKOU BRANOU.

Za hradbami městskými nedaleko Nové brány, kde se rozbíhaly silnice k Olšánům a silnice ke Karlínu, po levé straně této, stálo až do r. 1845 stavení bývalé kaple sv. Dismasa u popraviště.¹⁾ Kdy byla kaple založena, není známo a pamětní kniha fary sv. Jindřicha vypravuje pouze, že hrabě Kupprwald²⁾, jenž byl majetníkem vinice pod horou Žižkovem, vystavěl místo starší malé kaple větší

a při ní založil fundaci dvou mší, aby kněz řádu kapucínského sloužil mši každý pátek ráno za duše popravených a vždy v ten den, když by se udála poprava katolika na přilehlém místě popravním. Kaple časem nabyla účty a

* I.—XVIII. v roč. II.—IV.

¹⁾ O kapli sv. Dismasa vypravuje Schaller, Beschreibung der kgl. Haupt- und Residenzstadt Prag IV. 409, Prag 1797; Navrátil, Paměti hlav. kostela farního sv. Jindřicha, v Praze 1869 a Eckert, Posvátná místa král. hlav. m. Prahy, II. str. 514, v Praze 1884. Pramenem jim byl zápis pamětní knihy č. I. fary sv. Jindřicha.

Obr. 15. Vyústění Nekázanky ao Příkopy. Fot. Eckert kolem 1890.

Obr. 16. Vyústění Nekázanky do Jindřichské ulice. Fot. kolem 1880.

hojně byla navštěvována, a o oblibě její³⁾ svědčily i dary dobrodůlců, jež se jeví v inventáři kaple roku 1760 porizeném.³⁾

Z něho se dovídáme, že kaple měla jediný oltář se sousoším Ukřižování Krista; nad hlavou Kristovou visel železný kruh na 25 lamp, po stranách křížoviny stály dřevěné sochy Panny Marie, sv. Jana Evangelisty, pod křížem sv. Magdaleny a v rozích sochy sv. Petra, sv. Dismasa, Publikána a marnotratného syna. Vedle oltáře byla socha P. Marie v zasklené skříni, v níž chovány dary obětí ze stříbra, obět dvojnásobného srdce, obět dvou očí, jiné srdce, klečící osoba ženská, beránek boží vnitř pozlacený, pak pozdravení andělské se stříbrným plíškem vespod a dva malé reliquiáře ve stříbre zasazené. Na oltáři byly dva cínové svícny a dva páry dřevěných, u sochy P. Marie stály dva malé svícny cínové a pár dřevěných. V bohoslužebném náčiní měla kaple kalich ze stříbra s patenou pozlacený v pouzdře, dva páry cínových konvíček s talířky, jeden nový, druhý starý, umývadlo cínové a 12 lamp cínových v rozličném způsobu, kalich měděný pozlacený s patenou v pouzdře, dva mosazné mešní zvonečky a jeden visací u oltáře, 6 lamp mosazných a kotlíček měděný na svícenou vodu. Na paramenta byla skříň se třemi zásuvkami a pro potřebu byla židle stará, potažená sukrem zeleným. Mezi mešními rouchy byly: ornát bílý starý, kvitkovaný, s nepravými žlutými lemovkami s příslušenstvím, žlutý damaškový s portenovým křížem s bílými nepravými lemovkami s příslušenstvím, ornát popelavé barvy se stříbnými a žlutými kvítky s zeleným křížem květovaným a se žlutými nepravými lemovkami, s příslušenstvím, ornát červený damaškový s křížem perlové barvy s bílými nepravými lemovkami a s příslušenstvím, portenový s dikytovým květovaným křížem se žlutými nepravými lemovkami bez bursy a pally na kalich, dikytový ornát pruhovaný s portenovým křížem s bílými nepravými prýmký s příslušenstvím, černý ze starého damašku se

žlutými nepravými lemovkami s příslušenstvím. Jiný černý damaškový měl kříž popelavé barvy krisetový a žluté nepravé prýmký i všechno příslušenství, úplný byl i černý krisetový aparát hedvábnými tkalouny lemovaný, bílý krisetový s křížem černého prosekávaného aksamitu s černými krajkami neměl pláštiku, bursy a pally, černý cajkovy aparát byl starý, měl lemování bílých tkalounů a šátek černý kreditonový s bílými nepravými kraječkami. Bílý ornát starý květovaný byl k nepotřebování. K tomu šatstvu náleželo 9 cingulů starých i dobrých. Z bílých šatů měla kaple 5 alb, 6 humeralů, 10 korporalů, 20 purifikatorií, 12 pal, 2 ručníky velké a 12 malých, 5 map na oltář s krajkami, malých s krajkami rovně 5, pod velkou mapou na portále dvě malé, tištěná přikrývka oltáře, šat florový na křížovinu s krajkami, šaty plátěné s krajkami dva, dva šátečky pro ostatek sv. Kříže, šátek krajkový, šátek žlutý se stříbrnými kvítky, šátek dikytový se zelenými a červenými pruhy, komže modrá pro ministranta a přes ní plátěná bílá, polštáře novější tři a jeden roztrhaný, misál a dva misály pro defuncty.

Kaple byla vyzdobena několika obrazy. Kromě sochy P. Marie ve skříni byl na oltáři obraz P. Marie a porůznu visely obraz P. Marie Pasovské, dva jiné obrazy P. Marie, obraz bolestné P. Marie a bolestného P. Ježíše, obraz sv. Václava, sv. Veroniky, dva sv. Josefa, dva sv. Jana Nepomuckého, sv. Anděla Strážce, Krista na kříži, Salvatora Chrudimského, tajemného trápení P. Krista, P. Marie sv. Jakubské, Pěti ran Krista, sv. Anny, Zasnoubení P. Marie a Duši očišťovně.

Kapli sv. Dismasa potkal za Josefa II. osud mnohých kostelů jiných. Byla r. 1786 dvorním dekretem uzavřena, zrušena a r. 1787 bylo nařizováno guberniálním dekretem č. 15820 magistrátu pražskému, aby byla zbořena, nařadí prodáno a vytěžen peníz aby byl odevzdán fondu náboženskému. Senát politický ušnul se 20. června účinkem toho požádati konsistor za odsvěcení a vyzval zádušní úřad,

vedle jiného statku vinici testamentem, jenž byl vložen do desk zemských r. 1714. Hrabě Kupprwald, jenž se po smrti její ženil, zemřel roku 1728 a odkázal vinici manželce Lidmle Konstanzi roz. hrab. z Bubna, a ta prodala ji Janu Václavu hr. z Bubna za 2300 zl. (Knihy kontraktů úřadu perkmistrovského č. 22 fol. 31, č. 24 fol. 292, č. 26 fol. 59, 61 a 109 t. j. rkp. arch. m. Prahy č. 2023, 2025, 2027.) Kaple sv. Dismasa byla tedy asi založena počátkem 18. stol.; zakladatel zapsal některou summu peněz na statku Suchomastech.

³⁾ Pamětní kniha fary sv. Jindřicha I., pag. 305.

³⁾ Kniha pamětní fary sv. Jindřicha neudává, kdy hr. Kupprwald žil. Z knih viničních v arch. m. Prahy dovidáme se toto: R. 1664 Jan Jakub a Vilém Adam bratři Peceuliové z Adlershejmu prodali Janovi Benediktovi Smolíkovi, sekretáři kanceláře české a hofrychtěři král. čes., i manželce jeho Anně Kateřině roz. z Löwenfelsu vinici na Žižkově hoře za 1750 zl. r. Ta vinice podělená po smrti Smolíkovi r. 1689 přišla na dceru jeho Theodoru Patientii Tůrkovou, jež se později prodala za hraběte Kazimíra Ferdinanda z Kupprwaldu, pána na Suchomastech a Vinařicích, hejtmana kraje Podbrdského; jemu odkázala

aby nařízení vykonal. Ale zádušní úřad poukázal, že by náboženskému fondu bylo prospěšnější, kdyby byla kaple prodána k světským potřebám. Vzhledem k tomu, že se kupci skutečně hlásili a mohlo se počítati s ušetřením vyloha na bourání¹⁾ i se ziskem, senát politický doporučil návrh guberni, které dekretem č. 23625 dovolilo kapli prodati dražbou. Zachariáš Figert, stavitel, a František Jiřík, tesař, odhadli kapli na 35 zl. — za odhad obdrželi odměnu 2 zl. 20 kr. — ale při dražbě 11. října r. 1787 byla prodána Antonínovi Janovi Doušovi za 85 zl. Zařízení a nářadí kaple bylo pak prodáno za 117 zl. 33 kr. a všechny peníze odevzdány fondu náboženskému.

Majetník kapli ihned upravil pro své potřeby chtěje v ní zaříditi hospodu, což vyvolalo v dubnu r. 1788 dotaz krajského úřadu kouřimského k magistrátu pražskému, co se s kaplí děje, že byla přestavěna a velké okno se železnou mříží v ní prolomeno. Když se pak Douša dal i do jiných staveb při bývalé kaple, zakročilo fortifikační ředitelství a gubernium dekretem č. 14675 nařídilo magistrátu, aby stavbu sklepni a obydli při kapli zastavilo; Douša měl zdi nad základy vyzdvížené odstraniti a měl podati vysvětlení svého počínání. Zatím judičiální senát předložil žádost Doušovu za dovolení stavby, ale senát politický 3. června ji zamítl s ohledem na dekret guberniální. Gubernium pak dekretem z 5. prosince 1788 č. 35625 prohlásilo, že podle pravidel fortifikačních nesmějí při pevnostech býti stavební budovy do vzdálenosti 500 loket. I žádal Douša, aby mu za snesitelný peníz byl postoupen kus pozemku při bývalé kapli 10 až 20 loket s déli a 8 až 16 loket s šíří; že však neměl vysvědčení od stavebního ředitelství fortifikačního, může-li kapli rozšířiti, nevyřídil senát politický jeho požadavku příznivě. 12. července 1789 podána byla však zpráva dvou městských úředníků magistrátu, že Douša, bývalý radní novoměstský, znovu dal se do stavění, ač povolení mu dáno nebylo, a magistrát rozhodl 15. července, že musí od stavby na cizím po-

zemku ihned upustiti, jinak že bude díl vystavěn na půdě městské zabrán k obci. Dvorní nařízení a nový guberniální dekret zastavily pak stavbu na delší dobu.

Zatím konsist. r. 1788 podala magistrátu dotaz v příčině jmění kostela, aby mohla dáti zprávu guberniu. Senát politický ve schůzi 2. července usnesl se odpověděti, že jmění kaple zapsáno je na statku Suchomastech ve dvoji poloze 200 zl. a 50 zl.; zároveň se poukázovalo, že magistrát o jiném jmění kaple neví a že kaple byla vždy pod správou konsistoře samotné.²⁾ Ale nové stavení při přestavěné kapli bylo později přece vystavěno a kaple byla zařizena za hospodu zájezdni. Pozdější majetník Antonín Kren místo přilehlé z naspaného stavebního materiálu, kde prve bylo popravěště, upravil z části na sad a z části za pole.³⁾ Když se však stavelo nádraží státní dráhy, otevřené r. 1845, byla zakoupena i tato hospoda s bývalou kaplí sv. Dismasa a zbořena, aby bylo získáno místo pro nádraží, jež zaujalo plochu až k cestě jdoucí do Karlína od Horské brány. Z kaple zbyla při pouze socha P. Marie na domě „na Krenovce“ ve výklenku.⁴⁾ Zvonek dostal se již po zrušení kaple do mlýnice Kubšovy v Helmových mlýnech.⁵⁾

V. Vojtěšek.

¹⁾ Obraz kaple zachován na rytině: Der Ziskaberg und das Invalidenhaus bei Prag. Janscha del. Postl. sc. (Kolem 1860).

²⁾ Protokoly radni r. 1787 20. června § 28, 11. srpna § 21, 4. září § 33, 12. října § 44, 13. října § 18, 21. listop. § 19; r. 1788 8. dubna § 50, 26. dubna § 14, 3. června § 16 a § 22, 11. června § 15, 28. června § 34, 2. července § 47, 13. pros. § 1; r. 1789 30. ledna § 62, 22. dubna § 13, 15. července § 5, 28. července § 9, 31. července. Děkují za pomoc p. magistr. oficiálu K. Stehlíkovi při shledávání těchto zpráv.

³⁾ Sommer, Das Königreich Böhmen XII. Bd. str. 353, Prag 1844.

⁴⁾ Navrátil l. c. a. Ekert l. c.

⁵⁾ O osudech zvoncek psal Jan Herain v článku „Osudy zvoncek umírátek u popravě“ ve Svatozoru XXIII. (1889), 95. Byl časem prodán do mlýna Baborského při mostě cis. Františka Josefa, později užívalo se ho na kuchařku bruslařského spolku Harmonie na ostrově Primatorském, aby dával znamení konce brudlení u večer (r. 1888) a tam prý jej někdo ukradl. (Podle sdělení pan arch. Heraina, jemuž děkuji i za upozornění na jeho článek.)

Z V E N K O V A.

RESTAURACE BISKUPSKÉ KATEDRÁLY V ČES. BUDĚJOVICÍCH. Předená podle návrhu a řízením arch. prof. Rich. ryt. Kleny z Vlastimilu r. 1912.* znamená celkem veliký pokrok proti dosavadnímu způsobu, jakým byly církevní interiéry budějovické upraveny (na př. klášter a kostel sv. Anny). Právě proto však podrobuje ji zásadnímu rozboru, poněvadž se na ní dá dobře ukázati, v čem se liší názory dnešních ochránců památek a výkoných architektů z generace let 1890. Restauraci rozumí tato generace ještě stále *úpravu*, ne sice již v starém smyslu, kdy se dochované organické útvary přímo ničily za cenu uměle vybudovaného stylového útvaru jednolitěho, ale přece ještě *úpravu*, při níž se moderní přídavky *nádrážují starému útvaru*. Taková úprava diktuje starému dílu všechny moderní zásady umělecké, aby se jim podrobila, nutí je přijmouti nejenom nový formální charakter, ale i novou logiku výtvarnou, nové prostorové i barevné citění atd. V budějovickém případě nešlo o více než o řádné vyčištění, ventilování a osvětlení, vypojení a nové vydláždění katedrály, pak o přestavění několika

oltářů; všechno ostatní byly detaily podřízené, jako pořízení nového stolu oltářního, nových zpodobnic, větroplátů, portálů kanovnícké sakristie a depotu. Ale právě tyto doplňky vypadají úplně z rámce starého celku, protože nepočítají s původními záměry jeho mistra a netašarají se o zásady, na nichž byl zbudován.

Restaurace zcela chvályhodně se postarala o vyčištění celého prostoru a zařízení, ale vnesla s tím současně do něho jakousi „eleganci“, cizí kostelnímu interiéru, který je dílem druhodých italských zedníků a domácích barokních truhlářů. Nový kolorit stěn má cosi salonního do sebe, co odporuje představě barokního koloritu (vzpomeňme bud zcela *blůžích* interieurů nebo brutálně masové, tmavorůžové, zelené nebo žluté polychromovaných kostelů) a vyleštění nábytku a vylaceni oltářů jde za mez skutečné restaurace, činic z originálu několik set let starého nový předmět.¹⁾ Lze ovšem namítnouti, že čas sladí tyto koloristní nesrovnalosti a nebráníme se ani této námitce; ale tíže již lze odvodniti vlastní nové přídavky, jež podstatně mění charakter kostela: celá loď je vyložena solem z čer-

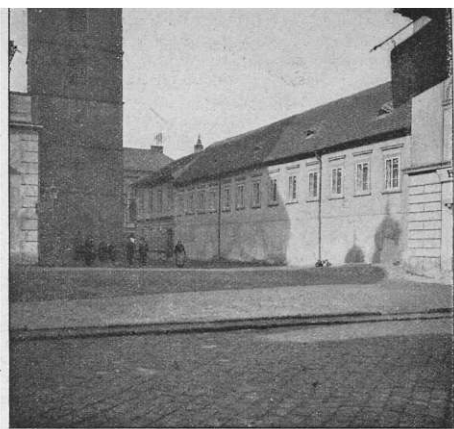
* Odbor Klubu v Čes. Budějovicích (Za Staré Budějovice) věnoval — tedy ještě jeho přípravný komitét — restauraci plnou pozornost hned po publikaci restaur. programu. Na radnici proběhnutý plány a neoblédné závažné rozdíly v názoru na opravu měl projektantem a Klubem. Ale během práce samé upouštěno v detailech od projektu a takřka přes noc prováděny změny, jež nemohly již býti paralyzovány jednolícími z přípr. komitétu, protože dobrý znalec a přítel starých památek, Mgr. A. Rodler, zakladatel dioces. cir. musea, jenž v komisi rest. zasedal, byl tenkrát již bohužel upoután na lůžko a ne-

mohl však informovati komitét, jehož opožděné pokyny, ač dobře míněné a bez jakýchkoliv osobních inkvět, nesetkaly se pak s úspěchem. Tak odstraněna v mrtvé saisoně takřka přes noc křížová cesta od děkanství, tak zasažen sokl z kachlíků v lodí domů přes ujištění, jehož se dostalo členům komitétu, že se tak nestane, tak nevyhověno námitkám proti malbě lambrijů atd. Klub není tedy vinen některými omyly, jež restauraci domu v kvalitě snižují.

¹⁾ Zejména hlavní oltář z r. 1790 zmodernizován svatozáří (zrov. obr. 19.) a některými přídavky zcela zbytečnými.

Obr. 17. Bývalý hřbitov u domu v Čes. Budějovicích. Zastavení křížové cesty před odstraněním.

Obr. 18. Bývalý hřbitov u domu v Čes. Budějovicích. Holá stěna děkanství po odstranění zastavení křížové cesty.

veně polévaných kachlů a vymalována velikým dessinem moderní barvy, který se přímo zařezává do světlých jejích stěn; vedle toho jest kněžiště vloženo až do výše okeních lavic hlazeným červeným mramorem. Tyto přídavky mají jednak užitkovou tendenci (kachlový sokl), jednak chtějí přispěti k zvýšení nádhery svatyně (mramor), ale všechny vlastně rozbíjejí bývalý dojem z prostoru. Katedrála, ač částečně dílo renesanční doby, byla před restaurací vlivem svého zařízení a celkové úpravy *barokní* interieur, značně sice zčernalý a přeplněný, ale dokonale sladěný. Tohoto rázu bylo třeba úzkostlivě šetřit, aby *výsledný dojem* i po restauraci *zůstal též*. Místo toho přicházíme dnes do sladce stonovaného salonu, jehož některé plochy vyrazí z povšechné rozrůznělosti, působice dokonce i triviálně svým materiálem (kachle). Co se týče mramoru, je úplné v rozporu s barokním citěním, který buď stěny barvil nebo obkládal *celé umělým* mramorem neohraničuje jenom *část* jich obložením.

Tytéž námitky lze uvést proti všem nově komponovaným přídavkům architektonickým i v zařízení kostelním (zpovědnice, lavice, mřížky, výklenek s *Ecce homo*, portál kanovnícký a ballustrády obou sakristií). Mají všechny málo přísný charakter moderního slohu z posledních let 19. století, což odporuje celkovému rázu katedrály i jeho „malebného“ — jak se někdy nesprávně baroknímu říká — zařízení starého (srov. obr. 19.); o jich barevném souladu platí totéž, co bylo řečeno o koloritu interieuru: je salonní a nemůžný.

Na konec stala se při restauraci i neodpuštělná svévolnost, kterou bychom v dnešních dobách ani již nečekali: byla zničena křížová cesta, namalována do architektonických výklenků, aplikovaných na dlouhou zeď kaplanského domu, kdysi do hřbitova kolem farního chrámu obrácenou. Nebylo si ani možno mysliti šťastnější užití holé zdi, než bylo umístění křížové cesty sem, a to právě zachraňovanou památku, umělecky nepřilíš vysoko stojící,* od despektu. Otlučení nik a obrazů obnažilo fádni dlouhou

zeď, s níž není co počítati, a právě bezradnost, do níž upadli sami původci zničení křížové cesty, dává doklad o bezmyšlenkovitosti, s níž se podobné činy provádějí. Návrh, aby sem byly zasazeny náhrobky ze starom. hřbitova, je protismyslný, protože prostor mezi domem a kaplanstvím přestal býti dávno hřbitovem a kameny by mimo to trpěly značné povětrnosti.

Zdeněk Wirth,

KRUMLOVSKÁ MADONNA. Nedávno vzrušila kruhy, jinak velmi lhostejné k ničení celých českých měst a krajín, novinová zpráva, že státní galerie vídeňská získala od domkáře Tuchy v Čes. Krumlově gotickou sochu Madonny, z opuky tesanou, za 30.000 K.

Právem ukazovaly tyto kruhy na značné ochuzení země [neboť výborné tesané sochy z konce XIV. století (viz obr. 21) patří k vzácnostem prvního řádu], ale vesměs neinformovanosti jako obyčejné křivdily instancím úředním i ochranným spolkům, zde interessovaným. Není pravda, že byla socha vlastně vídeňskými odborníky objevena a z Čech odvezena bez vědomí domácích odborníků. Umělecko-průmyslové museum pražské více než rok před odvezením snažilo se sochu koupiti a sehnalo — přes to, že nedávno koupí sbírky Lannovy, pozemku na přístavbu a sbírky dvojstěnných sklenic byla vyčerpána finanční pohotovost ústavu a jeho nezištných podporovatelů — obnos velmi značný k tomu účelu. Ale teprve tehdy na upozornění dra Ernsta, jenž pracoval v jižních Čechách na své knize o tabulovém malířství v Čechách kolem 1400, zatoužil po soše i ředitel státní galerie vídeňské dr. Dörnhofer, a maje po ruce značnější prostředky, získal sochu po dosti dlouhém jednání, při čemž zakoupen i domek, na němž socha stála. Jak viděti, celá záležitost byla na konec otázkou peněžní moci a český ústav ztratil velký umělecký majetek jen pro svoje omezené síly finanční.

Otázka stala se pro velkou cenu objektu, o nějž šlo, všeobecnou. Ale způsob, jakým byla využita a paušalována, je potřebí odmítnouti, zejména když se již několikráte opakuje. Invektivy provádí generace, jež si osobuje právo mistrovati — přes to, že nejméně činí pro zachování památek a přes to, že její členové byli sami účastni jich ničení — mladší generaci, jež nemá stejné s ní nároky na *provádění* ochrany. (Dokončení.)

Zd. Wirth.

* Kaplanský i výklenky byly původně z 1. pol. 18. stol. Kolem 1840 uniformováno děkanství i kaplanský pozdní empírovou fasádou a ještě později namaloval domácí malíř F. Curn nové obrazy, při čemž portretoval současníky.

Obr. 19. Dóm v Čes. Budějovicích před restaurací. Pohled do kněžiště.

Obr. 20. Dóm v Čes. Budějovicích po restauraci. Pohled na kněžiště a kanovnickou sakristii.

DROBNÉ ZPRÁVY.

NOVÝ MOST PŘES VLTAVU V PRODLOUŽENÍ ULICE MYSLÍKOVY.

Technická komise Klubu sleduje od počátku tuto otázku. Přímý popud k zakročení dalo uveřejnění F. Velichova projektu na nový most v Technickém Obzoru (XX., 289—290, tab. 70—71). Klub podal 16. ledna 1914 městským radám v Praze a na Smíchovské a Komisi pro kanalisování řek Vltavy a Labe tuto žádost o vypsání veřejné soutěže na řešení mostu i jeho okolí:

„Projekt mostu v prodloužení ulice Myslíkovy souvisí s celou řadou otázek, jejichž vylustění jest samo o sobě naléhavé, jak vidno z přání po úpravě Zofina, prosloveného ve slavném sboru obec. starších v říjnu. Jsou to asi otázky: 1. Umělecké vyřešení mostu samotného, jakožto výtvarného celku, a připojení na dosavadní komunikace. 2. Připojení do starého okolí u věže Šitkovské, aby nynější skupina kolem věže, pokud ji nelze zachovati, byla nahrazena novou skupinou, tvořící pozadí věže a luštěcí přechod a připojení k ostrovu Zofinskému. 3. Vyřešení předmostí s rampou zde ústící a na náplavku vedoucí. Křížením komunikací vznikne zde uzel, jehož řešení musí býti velmi opatrné, jak z ohledu na dopravu tak se stanoviska estetického, aby alespoň pokud možno vyvarováno bylo známým chybám pražských předmostí. 4. Vyřešení výustění na straně smíchovské, rovněž obtížné jak vzhledem k rozdílu výškovým, tak proto, že osa mostu směřuje na blok domů místo do prostory volné. 5. Spojení se stavbami vodními, hlavně projektovaným plavidlem. V dosavadním návrhu (uveřejněném v Technickém Obzoru) nejsou tyto hlavní body buď vůbec řešeny, nebo jen nedostatečně, a proto není možno toto řešení ani v principu uznati za uspokojivé, a to ani po stránce

estetické ani komunikační. Prostým probouráním mlýna nedocílí se ničeho, neboť adaptovaný díl pozbuje svého smyslu a při provádění ukáže se nutnost, zbourati větší díl a znovu postaviti. Nový útvar mostu a předmostí nebude lze přivést v soulad s adaptovanými zbytky, které nebudou již ani starou skupinou, ani novým tvůrcem. Rovněž navržený způsob výustění na straně smíchovské s rampami a pergolou není ani dopravně technicky ani esteticky přijatelný. Také připojení plavidla, jak dnes jest navrženo, a kamenný ostroh před věží, měnící nádrž zde se tvořící na jakési rameno, potřebuje zdárnějšího vyřešení. Tyto otázky žádají si největšího vyjasnění, jehož se nemůže dosáhnouti jinak, nežli veřejnou soutěží ideovou, celý komplex otázek zahrnující. Obrácíme se proto na slavnou radu, aby uváživši výše uvedené důvody, vážnost a naléhavost zdárného vyřešení uznala a o dobrý výsledek se přičinila vypsáním veřejné soutěže ideové, ať již společně nebo jinak, a na podkladě pomůcek, vypracovaných za součinnosti kanalisační komise.“

Na žádost však městské rady vůbec neodpověděly, a teprve po urgenci (8./V. 1914) sdělila m. rada pražská 5. června 1914 krátce, že se „k návrhu technické komise ve schůzi dne 2. dubna 1914 zásadně usnesla, aby bylo vypracování projektu nového mostu z Myslíkovy ulice na Smíchov jak po stránce architektonické tak i s ohledem na vyřešení předmostí na pravém břehu, průchod mostu skupinou mlýnů šitkovských, na spojení jeho s úpravami ostrova Zofinského, na výustění mostu na levém břehu a na spojení jeho s prováděnými stavbami splavňovacími ponecháno příslušným odborním měst. úřadu stavebního.“ M. rada smíchovská (přípis z 3./VI. 1914) odkazuje k obci pražské, jež má „podle nyní-

šího stavu věci most sama stavěti a generální jeho projekt již opatřila, a doufá, že obec pražská věnuje vyústění mostu na levém břehu největší pozornost.“ Současně předložila pražská rada městská sboru obecních starších dne 19. června 1914 zprávu o návrhu, aby souběžně se stavbou pravidla u ostrova Žofinského byla provedena stavba pobřežního pilíře nového mostu a část nábrežní zdi na západní straně žofinského ostrova nákladem 100.000 K (rozpočet na r. 1915).

Jednání m. rady je bezohledné. Přechází k dennímu pořádku přes otázku neobyčejného významu a složitosti, jež se dá řešiti jen kolektivní prací a úsilným myšlením mnoha odborníků, k čemuž se hodí nejlépe jako zevní forma ideová soutěž, a ponechává osud velké části nově se tvořícího pobřeží na místě velmi exponovaném v rukou jednotlivce, jehož soukromá práce kryje se mimo to anonymitou a tím i autoritou úřadu, zodpovědného zase jen m. radě a jenom nepatrně sboru obec. starších. Pouhým odmítnutím spravedlivého požadavku (Klub tu promluvil za celé vrstvy stejně smýšlející veřejnosti) dosáhla sice m. rada laciného vítězství, ale toto vítězství bude trpké, až se dostaví — jak ani nemůže býti jinak — zklamání z nezdradu. Příkladem, že k takovým koncům dojde, naskytlo se v poslední době již několikrát most arcikn. Ferdinanda je posledním z těchto memento.

ÚPRAVA OKOLÍ U KŘÍŽOVNÍKŮ. Klub od šesti let zabývá se touto úpravou a měl již jednou příležitost vysloviti se odmítavě o projektu školní budovy městského stavebního úřadu v tomto místě. Letos protestuje opět k městské radě proti nově navržené úpravě a odůvodňuje to takto:

„Zbouráním renaissancečního domu čp. 84-I. a zbouráním barokního domu 85-I. (se sv. Janem) rozšiřuje se ulice Platněská v šíři nynějšího domu p. Podhorského. V lici, spojující školní blok s Křižovnický, zalomena jest uliční čára v tupém úhlu sice souběžně s nábrežní čarou, avšak v naprostém nesoulahu se vzduchovou frontou zmíněného pobřežního zastavění. Na straně severní vystupuje risalit 15 m. široký, zakončující ulici podél Uměleckoprůmyslové školy a zalomen jest v pravém úhlu na šíři 11 m proti vodě. Ostatek jest zmíněná šikmá fronta; jakási přednost zmíněného ukončení ulice podél Uměleckoprůmyslové školy jest mnohonásobně změněna ve vadu protimyslnou frontou šikmou, což jest v úplném odporu proti pobřežnímu zastavění. Vedle toho, že bourá se dům čp. 85-I., jehož nivoau jest značně nižší než nábreží, bourá se dále i renaissanceční dům čp. 84-I., jehož zachování jest docela možné a žádoucí.

Obr. 21. Krumlovská Madonna z konce XIV. stol., získaná pro státní galerii vídeňskou.

Fronta bloku k Vltavě ve svých 30 m ne široká, nejen že není omezena výškově, takže může býti poměr její 1:1, uváží-li se přípravná výška 25 m a možné štíty, věže a mansardy, jest však dělena ještě na tři části risalitem 11 m, a druhým risalitem 5 m a zbývajících částí, takže luštění zde vznikne jistě vertikální, neboť zalomovitost fronty veškeré horizontální řešení úplně vylučuje. Dosavadní skupina, tvořící přechod k vysokému zastavění skokami na nábreží a skutečující první stupeň stupňovitého zastavění dalšího, jest obětována, aniž byla nějak nahrazena architektonickým ekvivalentem.

Podepsaná domácí rada protestuje proto nejrozhodněji proti této povrchní a bez jakéhokoliv pochopení navržené úpravě části města odevšad viditelné a v blízkém sousedství význačných budov položené, a žádá za dokonalé přerobování ve smyslu, pohledově i půdorysně celkové konfiguraci dnešní lépe odpovídajícím. Jmenovitě dává na uvážení, má-li býti nábreží podél tohoto bloku v neomezeně šíři vedeno, když přece očividně tu jde o mrtvý kout, pro komunikaci zcela bezvýznamný. Rovněž upozorňuje, nebo-li by účelnější plochy této využívat jako zahrady pro menší budovu v popředí vlastního bloku stojící, čímž by zajistě přiblížila se úprava dnešní pohledově šťastné skupině domů. Výškové poměry navržené úpravy měly by býti velmi svědomitě uváženy vzhledem k sousedství kláštera Křižovníků a vzhledem k tomu, že tu

jde o zmíněný přechod; k tomu zajistě dobře by se hodil model novostavby kláštera Křižovníků, svého času městské radě předložený, na kterém by se nejsnáze výškové a hmotové luštění dalo odhadnouti s nepatrným nákladem.“

REGULAČNÍ PLÁN MĚSTA KOŠÍŘ. Domácí rada Klubu podala zemskému výboru připomínky k regulačnímu plánu části obce košířské (údolí Motolského potoka a přilehlé návrší), předloženému nedávno zemskému výboru k schválení, s prosbou, aby je vzala v úvahu vzhledem k dalekosáhlosti otázky a odůvodněnosti námitek Klubu:

„Plány jsou řešeny takovým způsobem, že jejich provedení by znamenalo v ohledu estetickém žádný prospěch, naopak újmu a pokud se praktické stránky týče, jsou v mnohém ohledu nedokonalé. Je už dávno patrnou — a možno říci neblaze citelnou — skutečností, že při regulačním plánu Prahy a měst přilehlých nebylo pamatováno na úpravu jednotlivou, jak skutečně by toho zasluhoval komplex měst, která nejsou daleka toho, aby splynula v jeden správní celek. Při jednotné úpravě bylo by možno rozvrhnouti generální oblasti pro různé zastavění a pro parky a to způsobem vědomým a nikoli náhodným jak se to dnes většinou děje. Tímto postupem se stalo, že dnes okolo ohromné oblasti hustě zastavěného středu není nikde volný souvisle přerušující interval parkový, který jest jak v ohledu výstavby města, tak i v ohledu zdravotním nezbytný. Bude-li se pak i dále takto pokračováno, dospěje se k velikému, stále se rozšiřujícímu komplexu hustě zastavěnému, při němž střed bude jak zdravotně, tak i sociologicky dušen.

Aby se tak nestalo, nutno dnes (pokud to lze) pamatovati na volný, nezastavěný obvod okolo celého středu a této okolnosti možno právě vyhovět při řešení zmíněné partie Košic. Je to totiž terasita, jehož zastavění je nejen neracionální, nýbrž i z hlediska stavebního dozoru nemožné. Proto by se doporučovalo po předchozí generální úvaze o dispoziční Velké Prahy počítat právě zde s přerušovaným parkovým obvodem, což je tím snazší, že jak útvar území, tak i jeho cena jsou jen pro park způsobilé.

Další závažnou sečtí zmíněné již zastavování příkrých svahů v míře velmi husté. Toto zastavování při geologickém složení svahů, dnes neznámém, máze mít v budoucnu za následek i katastrofální ohrožení budov, kdyby se tu vyskytl i sebe menší pohyb země. Rovněž v hygienickém ohledu třeba bránit se proti hustému zastavování svahů, zvláště pak zde, kde domy tak stupňovitě budou zařazeny, že nižší domy budou obtěžováni výše položené, což je tím pravděpodobnější, protože jsou to svahy údolí hlubokého a velmi úzkého. Konečně i s hlediska estetického nelze očekávat příznivého výsledku hustým zastavěním svahu domy oddělenými; nebude to ani uzavřená prostora uliční,

aniž to budou domy v zahradách. Úprava plateau nad údolím ani se nepřimyká logicky k dosavadním komunikacím, aniž tu divá snad vzniká útvaru povůmu, umělecky cennému; je to řešení šablonovitě, do schematických obrazců, které nikdy nedovolí jakékoliv výtvarné vyvinutí.

Park Cibulky se sice zachovával jako veřejný park, při tom však není pamatováno na hoření návrší na přímou komunikaci mezi částí východní a západní, jež právě park Cibulky dělí; touto vadou mohlo by se v budoucnu stát, že park Cibulka, nebude-li později zastavěn, tedy alespoň bude muset být bezohlednou komunikací přetržen. Takovým v budoucnu osudným korekturám nutno se již předem v reg. plánu vyhnouti.

Konečně navrhované bloky domovní jsou poměrně malých rozměrů, takže při parcelaci seje příznivější ve prospěch požadavků zdravotní nebude lze jim plně vyhováti. Veškeré tyto otázky jsou tím důležitější vzhledem k té okolnosti, že tím trpí jádro města, neboť čím více budou obvody podnikatelů využívány na úkor moderní výstavby měst, tím více musí upadat zdravotní poměry jádra, které je obvody přetrženými dušeno.

St. Sochor.

Z PRAXE OCHRANY PAMÁTEK.)

IV. OCHRANA STAVEBNÍCH PAMÁTEK PROTI HOUBE.

Otázka zabezpečení dřeva proti domácí houbě patřila dlouhou dobu k velmi palčivým otázkám v oboru ochrany památek. Rada studií a návrhů proti tomuto škůdci byla vydána a přece nebylo možno ani o nejspolehlivějším prostředku říci, že je úplně spolehlivý. A tak bylo obětováno mnoho celých dřevěných staveb anebo jen částí, jako stropů¹⁾, deštění, zajímavých krovů, aby zabránilo se další šíření této přímo epidemicky nebezpečné houby. Není náhodou dlouho zabývat se vývojem této otázky v době předchozí, ale k vůli informací je nutno zmíniti se alespoň o několika pracích cizích, jež dlouhou dobu měly význam a ve mnohém je i dnes částečně podružují (Hartig, Zerstörung des Bauholzes, I. Der echte Hausschwamm, Berlin 1885; Gottgetreu, Die Hausschwammfrage, Berlin 1891) a velmi informativní článek inž. J. Urbana, Houba dřevní (merulius), Ottův Slovník Náucný XI., 685 b. sl.²⁾).

Následkem nedostatečnosti a nesoustavnosti soukromých badání utvořena v Berlíně r. 1905 úřední komise za účelem probádání otázky domácí houby (předseda tajný vrchní stavební rada Saal, členové zástupci jmenovaní ministerstvy zemědělství, vnitra, obchodu a průmyslu a veřejných prací). Komise vydala za redakce profesora dra A. Möllera (vrchního lesmistra, ředitele lesnické akademie, a s ní spojené hlavní lesnické zkušební stanice v Eberswalde) publikaci: *Hausschwammforschungen*.³⁾

Celé dílo je vzorem postupu v podobných otázkách, aby se při všestranné vědecké akribii a na součinnosti všech technických poznatků dospělo k výsledku pozitivnímu, který je pak s to odstranit i takové zlo, jakým až dosud byla domácí houba, která poškozovala nejen průmysl, ale i stavební praxi, a konečně i majetek sám.

Nelze se obírat rozsáhlým publikovaným materiálem v rámci tohoto listu, ale na výsledky, shrnuté v posled-

ním sešitě nutno poukázat, ježto se tím nad jiné přispěje k objasnění této otázky, v níž většina praxe dosud byla úplně bezradnou a bezmocnou.

V první řadě uvádí se tu houby ničící dřeva, a to ve 3 skupinách: Houba domácí, houby působící puchření dřeva (suchá hniloba) a houby vznikající na volné uložení dřevě; při tom se poznamenává, že houba zední neexistuje; vznikají sice i vlákna ničivých hub do zdi, ale ve zdivu nemůže vzniknout houbové lože, protože houba se nemůže ze zdiva vyživovat.

Původci první skupiny jsou: Pravá houba domácí, též dřevomorka zvaná (Merulius lacrymans Schum., totožná s *M. domesticus* Flick), vyvíjí se na dřevě již částečně nakaženém, v uzavřeném, vlhkém prostoru, a působí hnědnutí, nepravdivé sesychání dřeva, spojené s úplným jeho rozkladem. Této houbě jsou příbuzní: divoká dřevomorka (*M. silvester* Flick) a malá dřevomorka (*M. minor* Flick), tyto vyvíjí se podobně, ale nemají zdaleka té zhoubné síly jako houba domácí.

Z druhé skupiny: Choroš porovitý (*Polyporus vaporearius*) vzniká za podobných okolností jako houba domácí a co do zhoubných následků nutno ji zařadit hned za houbu domácí, dále houba mušlovitá (*Paxillus aceruntius*), velmi rozšířená, ale pro praxi bezvýznamná, a konečně domácí houba sklepní nebo houba bradavičná (*Coniophora carabellae*) vzniká ve vlhkých prostorech uzavřených na dřevě zdravém, způsobuje částečné onemocnění dřeva ve formě nabíhání, při tom však dřevu zůstává pevné a nemění tvaru; tato houba je téměř ve všech případech houby buď více nebo méně spoličinná.

Do třetí skupiny patří: Domácí houba listovitá, (z řady *Lenticles*), houba porovitá (z řady *Polyporus*) a houba v jámách se vyskytující (*Lentius squamosus*). Houby tyto vyvíjejí se na zdravém dřevě ve vzduchu pod širým nebem a působí změknutí, sesychání a úplný rozklad vnitřních částí dřeva; takovéto dřevu může být po použití na stavbě ještě napadeno houbami z prvních dvou

ferenholz bewohnenden Lenticles-Arten, s kresbami od Olyg Theominové. (Jena 1910, 4°, cena 12 M.)

IV. sešit: Král. stav. rada Brüstlein: Die bisher bekannten Mittel zur Verhütung von Pilzschäden an Bauholzern vor dem Einbau; prof. H. Chr. Nussbaum: Die Sicherung des Holzwerkes der Neubauten gegen Pilzbildung; dr. Ing. R. Niemann v Královci v Prusku: Die Bedeutung der Kondenswasserbildung für die Zerstörung der Balkenköpfe in Außenwänden durch holzerstörende Pilze. (Jena 1911, 4°, cena M 2-50.)

V. sešit: Prof. dr. Karel Dickel: Die Hausschwammfrage vom juristischen Standpunkte. Zweiter Beitrag. (Jena 1911, 4°, cena 2 M.)

VI. sešit: Dr. Rich. Falck: Die Merulius-Faule des Bauholzes s kresbami od Olyg Falckové. (Jena 1912, 4°, cena 24 M.)

VII. sešit: Prof. dr. A. Möller společně s prací celá komise: Merkblatt zur Hausschwammfrage. (Jena 1913, 4°, cena M 0-4.)

¹⁾ Čís. I.—III. v roč. III.—IV.

²⁾ Další věst. St. Sochor: K nové literatuře o konstrukci. (Věst. Za Starou Prahu II., str. 63.)

³⁾ I. sešit: Dr. Rich. Falck: Denkschrift, Die Ergebnisse der bisherigen Hausschwammforschung und ihre zukünftigen Ziele betreffend; prof. dr. C. Flligge ve Vratislavi: Bedingen Hausschwammwucherungen Gefahren für die Gesundheit der Bewohner des Hauses?; prof. dr. Alfred Möller v Eberswalde: Hausschwammuntersuchungen; dr. Rich. Falck: Wachstumsgesetze, Wachstumsfaktoren u. Temperaturwerte holzerstörender Mycelien. (Jena 1907, 4°, cena M 7-20.)

II. sešit: Prof. dr. K. Dickel: Die Hausschwammfrage vom juristischen Standpunkte. Erster Beitrag. (Jena 1910, 4°, cena 3 M.)

III. sešit: Dr. Rich. Falck: Die Lenticles-Faule des Coniferenholzes, eine auf kultureller Grundlage bearbeitete Monographie der Coni-

skupin. Houba, jež nakazuje dřevo na stojatě, není nebezpečná, neboť po skácení a vyschnutí dřeva odumírá.

Útvary plodnicové vytváří se při houbě domácí z valné části v domech; ostatních hub nejvíce ve sklepích a v otevřených dřevnicích. Poškození houbou vyskytá se v domech nových zpravidla po 5 letech po dostavění, ale kromě toho přichází i v nejstarších budovách.

Houby ruší dřevo houbovými vlákny (hyphy), které na koncích stále přirůstají a do dřeva vnikají a navzájem se spojují v pletivo a v provazce (mycelie), jež mívají často podobu kořenů; mycelie vyssávají ze dřeva svou potravu; z délky provazců nedá se soudit na stáří houby. Z vláken berou svou potravu útvary plodnicové, jež bývají tvaru koláčovitého a jsou ponejvíce na dolních částech stropů a podlah, v útvarech plodnicových vznikají spory ve formě rezavěhnědého prachu, jež jsou vlastním semenem hub a jež se snadně ve vzduchu přenáší.

Důkazy pro soucnost domácí houby jsou: při útvarech plodnicových měření spor a doklad plodných vláken; při provazcích doklad o jejich síle 4—5 μ a důkaz o přítomnosti pohárkovitých hyphů (přes 25 μ v průměru) s vlákny, prstenci a výstuhami; při dřevě nezkaženém kromě zkoušky kultur houby třeba si všimnouti toho, že vazivo mycelové ve vlhké, temné komoře bíle světlékuje. Při 18—20° je vzrůst mycel nejlepší, při 27° je již značně omezen.

Jako nesprávné známky kultur domácí houby jsou: důkaz vyražejících přeskovitých buněk na vlákních mycel, ježto se podobné i při jiných houbách vyskytují, stavení provazcových vláken hyphů bez ohledu na jejich sílu; rozbor buněk, vyrůstání mycel z ložisk kultur ve prostoru vlhkem prosyceném, a to vše vzhledem k tomu, že podobné okolnosti přicházejí u jiných hub. Zajímavá je tabulka vzrůstu:

Teplota podle C.	Vzrůst do délky za 10 dní v cm.	
	<i>Merulius domesticus</i>	<i>Polyporus vaporarius</i>
5°	1:30	0:32
10°	2:40	1:25
14°	4:00	2:40
18°	5:55	4:05
22°	6:00	5:10
26°	vzrůst zamezen	5:90

Bezprostřední ohrožení lidského zdraví z houby domácí není, neboť houba při teplotě lidského těla nemůže vegetovat; za to však odporný zápach, jež houba vydává, a přirozeně i vlhkost, jsou značnou hygienickou závadou. Rozšíření houby děje se ze spor, již plodnicové útvary miliony vylučují, a jež se ve vzduchu rozptylují nejen průvanem, ale i sebemenší změnou teploty; proto jsou domy zamořené houbou nebezpečným zdrojem nákazy. Kromě toho pozorují se hyphy ve dřevnicích a zahradách na dřevě houbou nakaženém. Přenášení mycel anebo provazců houby není vzduchem možno. Spory se pak přichytávají pevně na dřevo a nespráši se již obyčejně. Mohou však býti přeneseny i obyvateli zamořených domů, řemeslníky, zvířaty a pod. Většinou dostanou se nakažené části dřeva do domů (bedny, palivo, obaly), jež se ve vlhkých sklepech deponují, a kde je pro vzrůst houby prostředí nejvhodnější; též rozsypaním třísek a drti z nakaženého dřeva se houba přenáší. Přenášení houby silou zdi není dosud zjištěno a bylo by jen za určitých okolností možno.

Na zdravém dřevě spory se neujmou; klíčí teprve tehdy, působí-li určité množství kyseliny jak na „chyceném“ dřevě přichází; to stává se pod vlivem houby sklepní nebo bradavičné, po již působení dřeva „nabíhá“; aby mohly spory i na tomto dřevě žít, je potřeba jistého stupně vlhkosti; stačí ono množství, jež dřevo vssává při nižší teplotě ze vzduchu parami nasyceného. Rozptýlené spory jsou do roka nákazy schopny, po té pak jsou v klíčivosti oslabeny a teprve po 3 letech možno je považovati za odumřelé.

Nechráněné dřevo možno považovati za vlnimavé k nákaze, ježto je tu možnost předchozí nákazy houbou sklepní, při čemž však nelze ještě dřevo i vlnimavý materiál považovat za nakažené, dokud se přítomnost houby domácí nezjistí. Doporučuje se dřevo napouštěti látkami, jež houbu hubí. Natírání povrchové při náležejících vlastnostech náteru (působení proti houbě, trvanlivost) se doporučuje, ježto nelze sporám na dřevě samém se uchytit a ony, jež již na dřevě byly, se uvedenými vlastnostmi náteru ruší; náter musí mít i tolik schopnosti, aby působil ochranně i tehdy, kdy dřevo při seschnutí se trhá. Jako známé nátery nyní nejúčinnější jsou: dinitrophenolnatrium, dinitrophenolkalium, dinitrokreosolnatrium, dinitrokreosolkalium. Při natírání třeba opatrnosti, ježto tyto látky působí škodlivě na lidskou kůži; dále třeba dbáti toho, aby nebyly kamenné, zděné a omítané části budov pomazány, ježto nátery zmíněné prorážejí; pakliže se tak již stalo, nutno místa potřísněná přetrítí několikrát roztokem šelaku, jež pak zabrání pronikání. Ve stavbách nutno použití úplné desinfekce nakažených částí, při tom i nové části třeba desinfikovati a budovu po úpravě stále pozorovati. Pro dřevo ve skladech nutno dbáti toho, aby bylo odstraněno všechno dřevo nakažené, aby plocha skladisti byla prosta všech organických látek a dřeva, jako podkladů třeba užívat dřeva desinfikovaného nebo látek nerostných; dřevo má být srovnáno tak, aby všude byl přístup vzduchu.

Při *novostavbách* mělo by užíváno býti jen dřeva spolehlivého, jež by hned po kácení na celých fezech, po případě i po otesání bylo impregnováno proti vniknutí houby; po dalším opracování doporučuje se tatáž impregnace.

Při *domích starých* nutno především odstranění houby rukou zkušenou, při čemž nutno odstraniti a zničiti plodnicové útvary. Po provedení těchto prací je nezbytno, aby nebylo dovoleno skládati ve vlhkých sklepech dříví, bedny a pod. a dále, aby jakékoli bednění ve sklepích bylo impregnováno. Doporučuje se natřít i sklepní stěny některou z uvedených chemikálií nebo bezbarvým 5% roztokem kyselého fluorokřemičitanu hořečnatého, jež se přimíchá do vápenného mléka; veškeré dřevo k pažením ve sklepech nechť jest rovněž impregnováno, pro nutné bedny užije se náteru 5% roztoku fluorokřemičitanu hořečnatého nebo roztoku kyseliny bórové. K usmrcení spor užije se par formalinových.

Při úpravě budov *zamořených* nutno dbáti toho, že nelze žádnou impregnací chorobnému dřevu vrátit jeho původní pevnost a únosnost a proto třeba takové součásti z důvodů stability vyměnit. Při výměně součástí třeba velké opatrnosti, aby veškeré nakažené dřevo, byť i sebe menší, bylo odstraněno. Záklap bývá obyčejně prosycen vlhký dřevomorky a proto se doporučuje jeho odstranění. Méně nakažené součásti, pokud ještě neztrátily své únosnosti, se vyjmou, očistí od houby, na slunci vysuší a uvedeným již způsobem impregnují. Ždivo sousedící s částmi nakaženými je radno ponechat, neboť při novém zazdění zůstane značné množství vlhka, jež je podkladem k opětovnému vzrůstu houby, toliko tam, kde je omítka vlákný porostlá, nutno ji až do spar otlouci a novou nahraditi při

náležitým vysušení a po případě za užití impregnace. Nakažené odstraněné dřevo nutno spálit, aby se tím přenášení a rozšíření nákazy zamezilo. Poslední zbytky houby se odstraní u dřeva zase jenom vysušením a napuštěním, u zdiva, jež sousedilo s nakaženým dřevem, pak se doporučuje obrátit žíháním na 40°, na to po sklesnutí teploty na 30° se napustí buď solemi dinitrofenolovými nebo dinitrokresolovými; tam, kde jde o to, aby zdivo zůstalo čisté, anebo tam nežustaly jedovaté látky, jako jsou tyto, se doporučuje užití 5—10% roztoku fluorokremičitanu hořečnatého. Takto napojené části. ať dřevěné nebo zděné, musí pak dříve vyschnouti, než se přikročí k pracím dalším. Při dovážení nového materiálu třeba hleděti k tomu, aby byl rovněž náležitě suchý, čistý a nezamořený, práce opravné provádějí se jen za tepla; o suchého počasí; staré zdivo, jak uvedeno, se dle možnosti zachová, nové opravy vysuší. Nových součástí se užije jen úplně bezpečných a impregnovaných. Zvláštní opatření nutno věnovat dutým, nepřístupným prostorům, jež se často ve starých budovách vyskytují; veškeré v nich nutně dřevo třeba impregnovat a čas od času kontrolovat; tam, kde by to nebylo možno, nutno pořídití vzduchové kanálky, spojené se vzduchem vnějším za účelem výdatné ventilace. Spojení se vzduchem ze světelné se nedoporučuje, protože je obvykle značně vlhký a příchodem jeho do prostoru chladného se vlhkost sráží. Dále je třeba chrániti podlahy proti vnikání vody při mytí; proto by měly být natřány nebo napouštěny, z těchto důvodů je nevhodná podkladná spodní podlaha pod parketami; v ku-

chyních, koupelnách a podobných místnostech nemá se zřizovat podlaha dřevěná. Dutiny v mansardách mezi střešbou a stěnou musí býti otvory na venek ventilovány, střešba stále kontrolována a spravována, podobně úřlaby a žlaby, konečně i kontrola těchto dutin má být možná. Při užití gudronové lepenky a podobných izolacních látek nutno hleděti k tomu, aby nenastala pod touto příkryvkou kondensace par, což se nejlépe zamezí patřičnými průduchy. Náplně a destění dřevěná se na rubu opatří ochranným nátěrem, aný pouhé cirkulační otvory, mnohdy velmi nedostatečné, nejsou pak spolehlivé. Konečně nutno uvéstí, že těsné zazdívání trámů dokonce i do mokrého zdiva jest velmi nebezpečno, proto se doporučuje i nátěr i přístup vzduchu, při čemž se předpokládá, že dřevo je úplně vyschlé, takže je vylučování šťáv na čelech již vyloučeno. Postupuje-li se podle tohoto způsobu, lze houbov domáci vyhubiti; objeví-li se opět, je to jen znamením nedostatečné nebo ne dosti důkladné desinfekce.

Tyto výsledky osmileté práce jsou cenným příspěvkem k řešení úloh zabezpečovacích; proto podán zde výtah s některými doplňky, a to tak, aby úplně vyhověl potřebám praxe. Na to tu však třeba jako vždy upozorniti, že jen pouhý návod nebo i recept nestačí k zdárnému výsledku a že je tu třeba řady jiných odborných znalostí a zkušeností, jež přirozeně se předpokládají. Před diletantským zabezpečováním je nutno nejrozhodněji varovati, nemají-li značné výsledky badání uvedeny býti v pochybnost nebo aspoň nedůvěru u širší veřejnosti.

St. Sochor.

ZPRÁVY Z C. K. ZEMSKÉHO KONSERVATORÁTU PRO KRÁL. ČESKÉ

DOPISUJÍCÍMI ČLENY C. K. ÚSTŘEDNÍ KOMISE PRO PĚČI
O PAMÁTKY VE VIDNI

byli jmenováni v českých okresích pp.: P. František Blahovec, farář ve Volenicích; František Boháček, praes. mag. rada v Praze; Josef Brtoun, c. k. okresní školní inspektor v Novém Městě nad Metují; Miroslav Čapek, c. k. vrchní pošt. oficial v Českých Budějovicích; MUDr. Rudolf Čermák, starosta města Velvar; A. B. Černý, knihkupec a nakladatel v Praze; Frant. Duras, fotograf a kustos m. musea v Slaném; JUDr. Frant. Herrmann, mag. rada v Praze; PhDr. Boh. Horák, c. k. gymn. prof. v Rokycaněch; Bohumil Hübschmann, arch. v Praze; PhDr. Václav Chaloupecký, knižecí lobbokovický archivář a bibliothekář v Roudnici; Jos. Kazimour, c. k. gymn. professor v Praze; Ludvík Kopáček, okr. tajemník v Dobrušce; Jos. Koudelka, odb. učitel a kustos m. musea v Novém Bydžově; Lad. Lábeč, obchodník papírem a člen výboru Spol. Národop. musea a Kroužku přátel starož. v Plzni; JUDr. Čeněk Langer, starosta okresu a města v Rychnově n. Kn.; PhDr. Frant. Machát, c. k. gymn. professor v Praze; PhDr. Ant. Markus, adjunkt kníž. schwarzenberg. archivů v Třeboni; Ant. Martinek, c. k. professor reálný v Jičíně; P. Eduard Neumann, bisk. kons. rada a farář v Sv. Jití u Chocně; Bedřich Profel, c. k. gymn. prof. a m. archivář v Náchodě; JUDr. Alois Říha, c. k. okr. komisař v Brandýse n. Lab.; Frant. Tichý, arch. a knihovník Prům. musea v Hradci Králové; Adolf Tráger, c. k. prof. reálný a jednatel odboru

KSP v Č. Budějovicích; Emilian Trola, c. k. vrch. okr. komisař v Zámberku; Antonín Tůma, člen kuratoria měst. musea ve Vys. Mýtě; Kajetán Turek, měst. tajemník a kustos musea v Sušici; Theodor Valla, vrch. rev. c. k. st. drab v Karlíně; PhDr. Václav Vojtěšek, adjunkt měst. archiv v Praze. — V něm. okresích: Josef Blau, říd. učitel ve Freibolsu u Nýrsku; JUDr. Alois Brunbauer, c. k. notář v Jesenicích; Arnošt Fischer, c. k. soudce v Jirkově; Karel Fechtner, inspektor čes. sev. dráhy v. v. v České Lipi; Hermann Gärtner, c. k. vládní rada a ředitel gymnasia v Teplici-Senavě; Jan Haller, c. k. gymn. prof. v Prachaticích; Rudolf Hampel, stavitel ve Fridlandě; Dr. Josef Hübisch, professor zemské vyšší hospod. školy v Děčíně-Libverdě; Adolf Kirschner, kustos měst. musea v Ústí n. L.; Frant. Kirtschl, c. k. prof. reálný v Kašperských Horách; Josef Köhler, říd. učitel v Mühlessenu; P. Xaver Kraus, kapitulár ve Vyšším Brodě; Albin Krusch, knihkupec v Mostě; Ludvík Landa, učitel v Ném. Rychnově; MUDr. Vilém Lang, obv. lékař v Bastianperku; Jindřich Lenhard, ředitel měst. školy v Březnici; Rudolf Merbeller, c. k. kontrolor v. v. a kustos musea v Prachaticích; Max Morawetz, odb. učitel ve Falknově; MUDr. Michael Müller, měst. a lázeň. lékař ve Frant. Lázních; Emil Neder, učitel v Jedlece u Benešova; Josef Petrovský, stavitel v Zatci; JUDr. Bruno Petula, c. k. okr. hejtman v Horšově Týně; Dr. Jos. Reisinger, c. k. gymn. professor v Doupově; Norbert Riess, spisovatel v Lanškrouně; Václav Rott, říd. učitel v Nepomysli.

Z LITERATURY.

Die Urkunden des königlichen Stiftes Emaus in Prag aus den Jahren 1475 bis 1885. Herausgegeben von P. L. Helming, O. S. B. (Prag 1914. Verlag des Vereines für Geschichte der Deutschen in Böhmen. Str. XVI a 376.) Byla-li vzhledem k významu a důležitosti starobylého

kláštera Slovanského sympatickou a uznáhodnou snaha vydati jeho listů, tím větší nastalo zklamání, když se objevily její výsledky. Právě před desíti lety vydal P. L. Helming a prof. Horavský za první díl listů staré vzácné památky klášterní, známou pod jménem Registrum Sla-

vorum (v podatě sahá do r. 1414), ale edice se ukázala tak nedokonalou, že si stihlo naprosto odkousnutí (viz ref. prof. Dr. G. Friedricha v Čes. časop. histor. 1905, 334). A nyní, když vyšel druhý díl listáře, podávající sbírku listin kláštera se týkajících z let 1415 až 1885, možno říci, že se vydavatel zatím něčemu nepřifil a že si ani nezval poučení z výtek, jež mu byly učiněny při I. svazku. K sestavení sbírky listin užil P. Helminger vedle kronik klášterních zejména materiálu knihovny univerzitní, archivu rodinného, dvorního a státního ve Vídni, archivu mistodržitelského a archiepiscopeho, ale nechal úplně bez povšimnutí archiv města Prahy a desky zemské, až právě z nich mohly vytyčít jisté velké počty písemností odjinud neznámých. Ale nejen že vydavatel neužil všech pramenů přístupných — také nepřiblížil ani k listinám jež vydávám, na př. k Teigovým Zprávám o státech a přech venkovských z archivu města Prahy (Archiv český, sv. XXVI a XXVIII) — nýbrž projevuje i ve způsobu vydání nepochopitelnou povrchnost. Jíž to je podivná chyba, že českých listin nevydává v původním znění, nýbrž v latinském překladě, zachovaly-li se tak v díle Cechnerových Mons sacer, a to v překladě, o němž sám ví, že není spolehlivý. Ale horší je, že vydavatel těchto chyb nepokouší se opravit a nezařadí se podati text správný a přesný, a že i jiné kusy hemží se chybami zavinenými vydavatelem samým. Mimo to vydavatel neupravil ani textu, a listiny latinské, české i německé přetiskuje v tom způsobu a tím pravopisem, jak jsou napsány, a to zvláště v českých a německých kusech působí obzvláště a zavinuje nepraktičnost edice. Tu není možno použít se do podobnosti, nýbrž třeba odkázati na časopis vědecký, ale dá se říci, že kniha nedosáhla naprosto svých účelů, poučavá uživatele bude si musiti sám z velké části vykonati to, co je při edici povinností vydavatele. Dlužno toho litovati tím spíše, že sbírka, třeba není ani zdaleka úplná, obsahuje ve 253 číslech mnoho listin velké ceny, které ukazují význam kláštera i mají důležitost širší. V. V.

Dr. Old. Hggl a Dr. Ed. Sebesta: *Obrazky z počátku novodobé Prahy I.* (Zvláštní otisk z Obecního věstníku 1913, ročník XX. V Praze 1914. Str. 25). Autori přetiskují v samostatné knize řadu článků, jichž by si v Obecním věstníku nikdo nebyl ani povšiml. Teprve jich spojením se však ukázalo, jak jsou ceny, jak zbytečně bylo je uveřejňovati, a jak bezduchá a primitivní je jejich práce. Jak autorem akt přijde pod ruku, mechanicky je přetisknou nebo parafrasují a při tom se nepokouší o uvedení jeho v souvislost s jiným materiálem, nepokouší se ani o zjištění jiných podobných případů, přetisknou jej bez ohledu na to, má-li vůbec důležitost. Název své knížky chtějí snad autoři napovědět, že podávají ucelené črty z doby po spojení měst pražských r. 1784 a v úvodě se dokonce dovolávají Wintra; ve skutečnosti však přinášejí jejich knížka historické drobnosti, které se odvíjejí v několika řádkách do denních časopisů v t. ř. směsí k oživení obsahu a bývají živě reprodukovány — zde se podávají obšírně a suše a čini se z nich „vědecká“ práce. Je pravda, že první z autorů změní se více o parafrasi nežli autor druhý, jemuž hlavní věci je přetisknouti pramen per extensum, aby byl velký článek bez mnoha práce, ale ani on se nepokouší povznést se nad úroveň autora druhého, jehož se zdá býti pomocníkem opravou slova, ač to nikde není pověděno. Knížka chce ukázati bohatství staré spisovny při archivu král. hlav. města Prahy, ve skutečnosti však nepodává vystižení jejich osudů ani jejich významu; kdyby nebylo známo odjinud, že stará spisovna má velikou důležitost jako pramen novějších dějin pražských od r. 1784, doklady, které přinesla, spíše by byly s, to, aby ukázaly její bezcennost. Co se tu naskytá (články mají nadpisy: O způsobu vyhlásek důležitých nařízení, Tabulky se jmény ulic, Magistrátní pololetní výkazy stavu tolerovaných nekato-liků, Žádosti o česká kázání, Žena lékařem, Zdravování po rávin před 100 lety, První schůze magistrátu rady (I) kar. hl. m. Prahy, Stav personálu magistrátu a jeho služné, Obec. rozpočet z r. 1785) ukazují jedinou snahu: tisknouti za každou cenu bez myšlení a bez námahy. Záhadné je, jak do obrazků z počátku novodobé Prahy zabloudily úřední příhazy, přetiskné z knihy z r. 1572—76! O knize nebylo by třeba mluvit, kdyby se nevydávala za práci vědeckou; je tedy nutno říci, jak se pracuje a co se vše tiskne. K. G.

Příspěvky k dějinám architektury pražské v 18. století nadešpán je článek Dra Ed. Sebesty, otištěný v kronice 3., 4. čísla letošního roč. „Díla“. Ač článek musí vyvolati dojem polemiky proti mému

popisu domu „U černé růže“ na Příkopěch, přidanému do publikace Dra V. Vojtáka o historii tohoto domu, přece vzhledem k ústátnímu prohlášení autorovu věřím, že je to pouhé upozornění na bohatství materiálu, shromážděného v staré spisovně městského archivu. Proto konstatuji pouze fakta bez dalších polemických poznámek: Rukopis publikace Dra Vojtáka dodán byl již r. 1911, kdy stará spisovna odpočívala ještě ve sklepích vyšší divčí školy a nebylo tedy možno užiti materiálu v ní chovaného. Za podklad popisu domu sloužily mi J. Frenzlův plán z r. 1846 a rytina v Merklasově Průvodci; popisoval jsem tedy dům, jak vypadal před přestavbou r. 1847. Dr. Sebesta ovšem podíro se nahodou naléztí Fiegertovy plány, jak měl vypadati dům po přestavbě r. 1788. Srovnáním obou plánů potvrzuje se moje domněnka, že dům v jádře byl ze 17. stol., neboť roku 1788 přístavěno bylo pouze druhé patro. Plány Frenzlůvy jsou bez všech nápisů, osvětlujících význam a účel jednotlivých místností, kdežto plány Fiegertovy mají tyto nápis. Proto také mohl Dr. Sebesta nazvati sálem velikou předsíní (analogie renaissance des masheurs), situovanou mezi pokoji do ulice a pokoji osvětlenými okny do postranních světlíků a mezi schodištěm, tedy místnost značně šerou a naprosto málo reprezentantní. Avšak i tato předsíní, označená ve Fiegertových plánech „Saal“, byla v r. 1846 již rozdělena příčkami na několik místností. Střední pokoj však (v plánech Fiegertových označený jako Tafelzimmer), který nazval jsem já sálem — vhodnější snad by byl název salonu — byl jistě nejvýznamnější interieur v patrech, jak můžeme souditi i ze zachovaných analogií v menších pražských palácích a patricijských domech. Jistě výše poukázal jsem k tomu, že Fiegertovy plány jsou pouhým návrhem přestavby, kdežto plány Frenzlůvy dokladem, že byla přestavba skutečně provedena. Změny návrhů facad a jich detailů výzdoby mezi stavbou nejsou ani dnes vyloučeny a nebyly vyloučeny ani v 18. stol. Je-li, byl i jen částečným zobrazením facady domu „U černé růže“ na rytině v Merklasově Průvodci, dosvědčena věrohodnost náčrtu Frenzlůva, pak skutečně facada byla provedena podle návrhu zarysovaného. Segmentové římsy nadokenní ponechány pouze na středních třech oknech I. patra, kdežto římsy, chambrany a parapety ostatních oken v I. i v II. patře provedeny stylově mnohem výrazněji, než jak zakresleno v návrhu. Stejně výrazně změny provedeny i v partiích středních přidání attiky k výkřímům a nahrazením mansardové střechy valbou. Tolik o obsahu článku. Pokud se formy jeho týče, upozoržuji redakci, že za ní nakonec vždy musí ručiti ona. Nápadné je v článku množství tiskových chyb, jež svádějí k domněnce, že redakce nejsou známy ani základní termíny odborné (ku př. chambrana). Naprosto pak odmitám chyby, jež jsou v odstavci, který má býti popisem mého popisu domu, který jsem chyby jazykové, v originále se nevysekytující, není ani doslovny, neboť zaměňují se v něm i jednotlivá slova ku př. nedohotovény (dům) za nedostavěný (!) K. Guth.

Relation officielle du voyage et des réceptions du conseil municipal de Paris à Prague (28 juin — 2 juillet 1912). Paris. Imprimerie nationale 1913. — vel. 4°. (XX. a 148 str., 20 světlot. příl.). — Příř viz dala již čtený nádherný knihy, věnované Čechům a Praze, od první návštěvy prezidenta městské rady parížské p. Louis Dausseta r. 1901 za sletu sokolského. Od toho roku stýky československé se upevnily a zvroutily. Roku 1912 přijela delegace městské rady parížské s prezidentem Henri Gallim v čele do Prahy při příležitosti Sletu sokolského a odhalení pomníku Frant. Palackého. Delegaci provázel sekretář syndika měst. rady parížské pan Emil Franceschini, jenž z příkazu měst. rady napsal knihu pod hořejším titulem uvedenou. Tato zpráva, bezvadně vytisknutá v Národní tiskárně (státní) a ozdobená světočtí, je oslava sly sokolské, uznání snah českého národa a skvělý popis krás naší Prahy; obdržel ji všichni vynikající účastníci sletu sokolského z roku 1912 a pracovníci tehdejší. I náš Klub byl mezi těmi, jimž výstisk byl určen a dodán prostřednictvím městské rady parížské. Z 20 příloh jsou 3 portréty (dra Groše, prezidenta H. Gallimho a dra Scheinera, starosty Sokola), 10 věnováno Sokolstvu (čvrtě na Letné) a gymnastům, 2 pomník Palackého. Nás zajímá výběr 5 listů s uměl. památkami pražskými (Staroměstské náměstí a radnice a ruským kostelem, radnice od Malého náměstí s pohledem na Týn, Karlův kamenný most se staroměstskou mosteckou věží, klášterem Křižovníků a pomníkem Karla IV.), Pražská brána a Museum král. českého). Kniha prokáže Čechům nové služby v cizině. F. P.

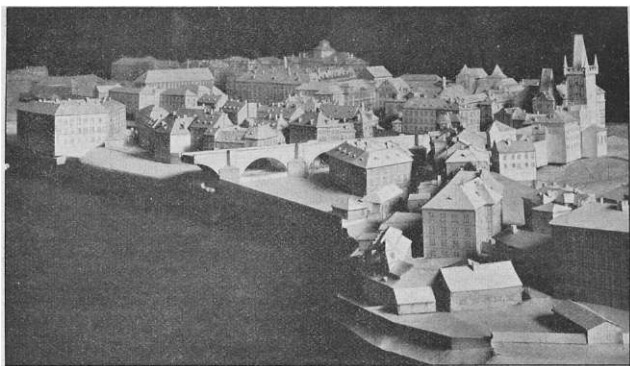
ZPRÁVY Z KLUBU.

AGENDA SPOLKOVÁ od 20. února do 26. června 1904. Na rok 1914 uděleny byly Klubu tyto subvence: c. k. ministerstvem veřejných prací 1800 K., c. k. ministerstvem obry 500 K a IV. třídou České Akademie 250 K. — Některé odborné korporace technické a umělecké požádány, aby vysílaly do schůzi techn. komise k akcím zvláště důležitým své delegáty. — Do kursu pro výjev průvodců Prahou při Dělnické výstavě 1915 delegoval Klub jednoho člena vý-

boru a jednoho činného člena. — Pro fotogr. výstavu 1914 stanoveno k žádosti Klubu čes. fot. amat. 10 šestnácti cen za nejlepší staropražské snímky.

Klub žádal, aby směl nahlédnouti do plánů nového návrhu na úpravu *malostranského pobřeží*, m. radou schválených. M. rada odmlta, pročť požádáno c. k. mistodržitelství, kde jsou plány předloženy k vodoprávnímu řízení, aby dovolilo do nich nahlédnouti. —

Obr. 22. Část modelu Malé Strany od býv. paláce Liechtenštejnského k Hergetovu

domu s partii za Čertovkou až k Újezdu. (Srov. Věstník III., 91, obr. 123.)

Vzhledem k chystané úpravě *Malé Strany* žádal Klub m. radu, aby byla za tím účelem ustavena zvláštní anketa jako nedávno a spolky, jež tehdy na anketě měly účast, požádány o podporu. Také požádána m. rada, aby zamezila bezohledné zneužívání prostory před bývalým domem Pinkasovým (515/III.) pod mostem Karlovým ke skládce stavebního materiálu, což rušivě působí v celkovém obraze malostr. pobřeží a zejména cizince trapně dojmá; navrženo, aby byla plocha pronajata za restauraci nebo zařazena jako veřejný sad. Za podporu požádány oba Svazy, cizinecký a okrašlovací. — O otázce české techniky (novostavba na Kr. Vinohradech, v Praze na Letné nebo v Dejvicích) učinila veřejný projev technická komise Klubu. — Spátné projektovaná úřední úprava okolí pomníku Palackého a *Emaus* byla podrobena kritice v dennících a mimo to protestováno ke sboru obecních starších a dožadována rozhodná změna projektu. — Obec pražská i smíchovská odmítly žádost Klubu o vypsaní ideové soutěže na řešení *přístihu mostu z ulice Myslíkovy* a celého jeho okolí; Klub svolá užší anketu odborných a uměleckých spolků ke vzájemné dohodě o vhodném postupu v této akci. — Klub protestoval proti úpravě bloku u *Křížovníků*, který ničí dnešní stav, ale neposkytuje zaň žádoucí architektonického ekvivalentu; zejména protestováno proti zamýšlenému zboření posledního renesančního domu (84/I.) a krásného barokního domu (85/I.), jež je v souvislosti se špatnou regulací bloku. — K zem. výboru podán protest proti nevhodnému regul. plánu *města Bubeneč*, jež se zvláště dotýká vstupu partie Stromovky. — Proti projektu na novostavbu *nemocnice Milosrdných bratří* podán znova k m. radě protest. — K zemskému výboru protestováno proti rozhodnutí městské rady, jimž v odporu se schválně regul. plánem neoddrží se jeho zásady u *assanaci u sv. Haštala*. — Klub podporuje žádost majitele domu čp. 30 a 73/II. na nároží Spálené a Purkyňovy ul., který chce svoji novostavbu provést se zachováním staré regulační čáry.

Klub znova předložil m. radě návrh, aby získala restaurovaný dům „U Vejvodů“, jehož hrozičí prodej by znamenal možná přestavbu jeho a tím impuls k boření celé dochované ještě ulice. — M. radě opět předloženo upozornění na nesprávné povolení k přestavbě domu *Rottova* (143/I.), čímž by byl dotčen regulační plán, zachovávaný Málí raněček nedotčený. — M. rada žádána, aby nepovolovala přestavbu krásného empírového domu „*Platýzu*“, který je z nejpříjemnějších zástupců tohoto slohu v Praze. — Stejně upozorněno na projektovanou přestavbu *schwarzenberského* domu v Jungmannově ulici.

M. rada upozorněna na chatrný stav nádvorního průčelí ve *Starém Ungeltě* (chiaroscuro) a průčelí domu *Minuta*. — Znovu předložena všechna akta Klubu v zář. restaurace *kostela a fary u sv. Ducha* (původní podání jsou u magistrátu nezvěstná). — Žádáno, aby m. rada nepovolila nově osazení odkrytého portálu na *Lidovém domě* (1043/II.), aby byl odstraněn nevkusný přístavek u zdi *Dejlové ustatu* na Velkopřevorském nám. („U 7 čertů“), aby byl opraven *Kubešův mlýn a Richtrův dům* (459/I.). — Ústně dány majiteli domu čp. 1045/I. („U slunce“) k jeho žádosti pokyny o adaptaci domu. — U magistrátu zakročeno o odstranění *reklam* na domě Rumlově v Jungmann. ulici. — Zem. správní komise požádána o opravu vyznání *Rudolfovy štol* v Holešovicích. — M. rada žádána, aby dala přenést do měst. lapidária *skulpturu* z Richtrova domu, uloženou v Rajské zahradě. — Znovu žádáno o splnění slibu m. rady, že vykáže *depozitář* pro nálezy při bourání a adaptaci starých domů (ukázáno bylo k případu nedávnému, kdy Městské museum nepřijalo tržné stropy ze zbořeného domu čp. 1149—1150/II.). — Bude zahájena akce s jinými spolky na obnovení *starých názvů ulic*.

Kn. arcibiskupská konsistoř byla žádána, aby nepovolovala osvěcení *malostr. hřbitova* pro jeho historickou cenu i pro význam jako přírodní památky. Za podporu dožadány Svazy okrašlovací a cizinecký. — Protestováno k m. radě proti náhlému a bezdůvodnému *kácení stromů* na nábreží bubenském a r. m. požádána, aby veškeré stromy (stromořadí i jednotlivé významné kusy) byly zakresleny do plánu polohy a každé jednotlivé kácení aby se dalo v dorozumění se sadovou komisí a c. k. zemským konservátorem. — Ciz. svazu postoupena akce na úpravu komunikace do *Sárky*.

Upozorněno na nevhodný způsob přestavby a adaptace zámečku v *Brandýse n. Orlicí*. — M. radě v *Dobrovicích* doporučeno, aby byl k řešení přestavby a novostavby radniční pozván architekt a otázka tak zodpovědná aby nebyla ponechávána neodborníkům. Po ústní dohodě se zástupci města a po dohodě s arch. Pfeifferem doporučena skizka tohoto projektanta jako nejvíce vyhovující. — Správní výbor spořitelny v *Žardubicích* požádán za změny v projektu na novostavbu svého domu v zájmu sousedící *Zelené brány*. — Proti znova hrozicímu zboření *Plzeňské brány v Rokycanech* zakročeno opět u m. rady, u c. k. okr. hejtmanství, a žádáno o zvláštní komisi, jež by znova zevrubně vyšetřila všechny okolnosti. Za podporu akce dožadány tamní i přespílní spolky. — O záměru *Pražské železářské společnosti* kutati na železnou rudu ve *Vokovicích* a v blízkosti divoké *Sárky* zpravena veřejnost články v dennících, čímž vyburčován neobyčejný zájem o věc. Navazány hojné styky s lokálními korporacemi a obce přímo sčastněné vyzvány k různému odporu.

NOVÍ ČLENOVÉ. Za činné členy se do konce června přihlásili: Městské museum v *Třeboni* a pp. *Jan. Bouček*, učitel konservátore v Rusku, *JUDr. Mich. Čakert*, rada c. k. zem. soudu v Praze, *Ing. Jarosl. Čech* v Litomyšli, *Bedř. Feuerstein* v Praze, *Ing. Ludv. Haas*, mag. inženýr v Praze, *Vojtěch Kerhart*, posl. techniky v Praze, *pi. Marie Kolíhová*, chof inženýr v Praze, *p. Jos. Prášek*, úř. Zem. výboru král. čes. v Praze, *Vojt. Šebor*, posl. techniky v Praze a *ThDr. Gustav Winkler* v Praze.

DOMÁCÍ RADA A KOMISE KLUBU NA ROK 1914. Ustavení domácí rady stalo se ve schůzi dne 18. března 1914. Pro ideovou agendu vnitřní byli zvoleni *jednateli* arch. Al. Kubíček a J. Almer; jednatele administrativního domácí rady prozatím nevolila na žádost některých členů domácí rady a volba odkázána k projednání technické komisi. *Zokladníkem* zvolen byl opět arch. J. P. Šebek; *jednatel pro odbory a venkov* dr. J. Dobias; *pokadatelem* dr. O. Dlabac; *archidědem* dr. V. Vojtěšek; *knižovníkem* dr. Fr. Páta a *redaktorem Věstníku* dr. Zd. Wirth. K ustavení *technické komise* v této schůzi nedošlo, protože členové její vyžádali si, aby o složení jejím jednal nejprve ve zvláštní schůzi. Domácí rada vyžádala si od technické komise k návrhu předsedy, aby svoji agendu, t. j. jednotlivé její body, ve formě resolucí odděleně přednášela domácí radě svým voleným referentem. *Finanční komise* k návrhu arch. J. P. Šebka poněkud rozšířena a zvoleni do ní: arch. B. Hübschmann, prof. dr. J. Sustar, arch. J. P. Šebek, ing. E. Mölzer, dr. Rob. Flieder, dr. O. Dlabac. *Poradateckou komisi* tvoří nyní arch. J. P. Šebek, dr. O. Dlabac a Fr. Bärreiter. *Právníkou komisi* svolá předseda ve vhodné chvíli. *Redakční rada* ustavena z dra V. Birnbaum, dra Rob. Fliedera, dra K. Gutha, dra H. Opocenského, arch. St. Sochora a dra Zd. Wirtha.

Technická komise Klubu ustavila se ve schůzi dne 20. března 1914 takto: Arch. Jan Almer, arch. C. Karel Arndt, Ph. Dr. Vojtěch Birnbaum, arch. Alois Dryák, arch. Ant. Engel, arch. Rudolf Hrabě, arch. Bohumil Hübschman, arch. Pavel Janák, arch. Miroslav Kroupa, arch.

Alois Kubiček, arch. F. X. Margold, Ing. Eustach Mölzer, arch. Jan Pacl, arch. Frant. Roith, arch. Severin Ondřej, Ing. Emanuel Snížek, arch. Stan. Sochor, arch. Josef Šálek.

NOVÝ BYT KLUBU. Od 1. srpna předsídl Klub do nových místností v domě čp. 42-III. (nároží ulice Mostecké a Josefské). Nové, pohodlnější místnosti umožní opět instalaci štátního a zřízení temné komory fotografické pro členy Klubu, což nebylo možno v dosavadním provizorním bytě uskutečnit.

ZPRÁVY Z VÝBORU. 1. Odbor Klubu v Pelhřimově. Na rok 1914 ustavil se odbor jako rada loňského; předseda prof. dr. K. Polený, jednatel prof. J. Friedl, pokladník odb. učitel J. Hrubant, členové výboru: lesmistr G. Peikert a stavitel K. Postránecký; náhradníci: c. k. okr. soudce A. Lukeš a místo dr. K. Juna, který ze spolku vystoupil, kooptován Ph. St. K. Chmelík. Nově přijato 8 členů. Zeměl K. Říha, soudní rada. Jest tedy stav členstva tento: Zakládající: dp. P. J. Vaněk; činní: Městská rada, Městské společenstvo, J. Aron, ředitel továrny, dr. A. Böhm, c. k. okresní hejtman, Fr. Braběček, kaplan, JUDr. Jan Čech, advokát, Jos. Dobias, ředitel měř. škol, Ph. Dr. Josef Dobias, profesor, Fr. Fára, starosta města, MUDr. Vojtěch Fára, obvodní lékař, Jan Friedl, profesor, Jindřich Glasser, velkoobchodník, J. F. Hájek, soukromník, Karol Hostonský, továrník, Otto Hostonský, c. k. okresní soudce, Jos. Hrubant, odborný učitel, Jos. Hrdina, c. k. rada a ředitel továrny, Karol Chmelík, filosof, P. J. Javůrek, katecheta, J. F. Kourimský, továrník, Zikmund Kohn, obchodník, Karol Karlet, ředitel okres. hospodářské záložny, Jan Křemen, ředitel městské spojitelnosti, Karol Kulík, velkostatek, JUDr. Ant. Linhart, zemský advokát, Josef Lir, profesor, Ant. Lukavský, vrchní účetní, Ant. Lukeš, c. k. okresní soudce, Gustav Peikert, lesmistr, Ing. Dr. Pernice, civilní inženýr, Ph. Dr. K. Polonský, profesor, Karol Postránecký, stavitel, Karol Proch, c. k. fin. rada, Stanislav Štupa, profesor, Anna Sebestová, vdova po c. k. profesorovi, Karol Skvorecký, c. k. berní správce, Alois Štěpánek, kovář, Ant. Tichý, kaplan, MUDr. Ant. Tichý, lékař, Jos. Tobiasch, profesor, Josef Tröschlauer, gymnasiální ředitel, MUDr. Fr. Tysovký, c. k. vrchní okresní lékař, Josef Vyskyk, ředitel v. v., Josef Vyhnaněk, profesor v. v., Fr. Ziegler, řídící učitel (celkem 1 zakládající a 45 činných členů).

2. Odbor „Ze Staré Budějovice“ v Č. Budějovicích. Na r. 1914 zvolen znovu nímžto výbor: Starostou konservátor Mr. Ph. F. Latzel, jednatel prof. a malíř A. Tröger, pokladník dr. J. Bartoš. Do výboru F. M. Čapek, v. official a spisovatel, c. s. rada K. Rožánek, arch. prof. J. Hofman, arch. Vl. Zátka; za revizory účtů koncipista JUC. F. Skřivánek a H. Kott. Do komise fotografické Schrabal, do technické architekt A. Hübschmann. Odbor dal podnět k zachování staroměstské hřbitova a konservaci kostela. Na podzim projektuje poučné kursy pro duchovenstvo budějovické diecése.

MODEL MALÉ STRANY pokročil již tolik, že tvoří souvislý obraz pobřežního pásu Malé Strany od ústí Čertovky u mostu císaře Františka Josefa I. až k mostu arcibisk. Ferdinanda. Nově vybudované partie kolem náměstí Maltézského, Velkopetrského až na Újezd dodávají modelu již iluzi skutečného celku městského. Pro velký náklad a neobyčejnou váhu upuštěno od zhotovování terénu ze sádky, takže pro partie, během roku 1914 zbudované, není dosud pevného podkladu. Vnější části modelu znovu prohlednuty, defekty na nich pečlivě opraveny a bloky uloženy do krabic. Hotová část modelu znovu ve třech částech fotografována (střední část viz na obr. 22).

ZPRÁVA PORADATELŮ. I. Výcházky a výlety. Z pravidelných výcházek týdenních vykonány: 8. března do výstavy moderního umění v pavilonu Manesa (35 osob); 22. března do kostela a kláštera Křižovníků (výhled podal dr. K. Guth, 60 osob); 29. března do kostela sv. Klimenta v Bubenči, do Král. Obory, Císař. mlýna a kostela sv. Gottharda v Bubenči (výkl. dr. Z. Wirth, 28 osob); 5. dubna do Staronové synagogy a žid. musea (výkl. dr. J. Polák, 33 osob); 19. dubna do Vrtbovské zahrady (výkl. JUC. J. Hofmann, 94 osob); 26. dubna do Trojského zámku (výkl. týž. 50 osob); 10. května do Valdštejnského paláce (výkl. dr. V. V. Stech, 206 osob). Výletu K. C. Turistů do Minchova Hradiště 3. května účastnilo se 3 členové klubu.

II. Diskusi o prázdných zahradách pořádal Klub dne 5. května v Obecném domě. Předseda vl. r. dr. Luboš Jerábek přednesl úvod, v němž naznačil estetický význam zahrad pro Prahu. Dr. Z. Wirth podal přehled dějinného vývoje pražských zahrad jako uměleckého díla a přednášku skončil poukazem k tomu, jak vytrvale spěje již od let

cizina k dosažení uměleckého typu moderní zahrady a jak naopak Praha, jejíž staré zahrady svědčí o tom, že vždy užívalo se tu evropských vzorů s nepochybným uměleckým zřetel, zůstává nyní zcela stranou těchto snah a utkvívá v sadovnictví na nízkém stupni. Asistent univ. ústavu botanického dr. Daněk vytkl botanické zajímavosti pražských zahrad; uvedl zvláště, jak pražská atmosféra, přespěná kouřem z továren, brání vegetačnímu rozvoji konifer a že tyto jejich zbytky (zvláště v Královské Oboře) v nemohla letech určitě zaniknou, nepodaří-li se odstraniti nebezpečí zmínití vliv kouře z pražské elektrické centrály a z lokomotiv Bůstehradské dráhy, které Oboru protíná; upozornil také na ztrátu dvou krásných osyk v zahradě zemského býv. Pokud jde o vysazování stromů, doporučil nejvíce břízu, jež jest velmi otužilá a zdobná a již se v Praze stejně jako divokým kaštanům velmi dobře daří. Ze vzácných exemplářů pražské vegetace byly také domácí černé topoly u Botiče v Nuselském údolí zničeny. V diskusi slíbil dr. Daněk ochotnou pomoc „Klubu Přírodovědeckého“ a „České botanické společnosti“, kdykoliv půjde o ochranu pražské vegetace a o zjištění toho, čím vinou stále se ochuzuje. Za pořadatele debatu uvedl J. Hofman výtku, že byl vlastním účelem večera rozhovor o ochraně praž. sadů, k němuž byla pozvána měst. Komise pro správu sadů a všechna městská ředitelství sází, že však při malé cíli účasti zůstal večer, bohužel, vnitřní schůzi klubovou. Naše snahy na ochranu sadů upínají se k ochraně vegetace (a zvířeny), zahradních architektů a celkové dispozice (ochraně zahrad jako stylového díla uměleckého). Vegetace jest nicméně kromě kouřem zvlášť skutečnými i domnělými potřebami komunikace a snahami po stálých změnách a úpravách starých zahrad, jímž se jejich ráz stírá (prohlašování hustých krovů ve starých přírodních sádkách, obě obory královské, Kinská), kde pak mimo jiné ptačtvo nenachází vhodného útluku (nedávne vykácení devadesátí starých akátů na silnici pod Letnou atd.). V architekturních současech zahrad provádějí se (na plotech starých zahrad) změny z nepochopených představ o veřejné estetice (zboření zdi a nahrazení její železným plotem, Královská Obora, sad Odolky, zahrada u villy Gröbova, zahrada u kostela na Karlově, zahrada Klárova útvaru; protipohledy: zahrady Strahovské, Lobkovické, Schönborské); stavby v starých sádkách jsou umístěny plánovitě a s uměleckým zámyslem, jemuž však nově úpravy často odporují (v zahradě Kinských před starou vilou květinový park a vodotrysky). V starých zahradách razí se často zbytečně a terénu nevyhovující cesty (Riegrovy sady). Také stará, vžitá jména sadů bez potřeby a skoro veskrze se ruší a nahrazují jmény osob: městský sad přezván na Vrchlického, Saracinka na sady Riegrovy, sad u Invalidovny na park Kaizlov, zahrada botanická na sad Ferdinandův a Eliščin, Gröbovka na sady Havlíčkovy a j. Z nejdůležitějších otázek ochrany zahrad a zakládání moderních sadů jest požadavek, aby správa i zakládání sadů byly společně opatrovány zahradními odborníky a architekty. V další debatě ujal se slova obecní starší p. bibl. J. Emier, který poukázal k obavám, jež vzbuzují návrhy na zřizování sportovních hřišť v sadě na Štvanici, p. vl. r. dr. Jerábek, jenž prohlásil za nezbytný požadavek ochrany vegetace, aby byly staré stromy zaneřáděny do plánu polohy a p. řed. Jermář. Diapositivity k světelným obrazům půjčili vedle Klubu a Společnosti přátel star. čes. pp. bibl. Emier a arch. Urban. J. Hofman.

Z REDAKCE. Novým ročníkem rozšiřuje redakce — v dohodě a se schválením dom. rady Klubu — program Věstníku, což je vyznačeno i změnou podtitulu: Věstník pro ochranu památek v Čechách. Redakce již dříve se vždy snažila zařazením všeobecných článků z ochranné teorie i praxe zbavit Věstník charakteru a úzké base spolkového časopisu, ale nyní vědomě dává jej ve službu široké organizace na ochranu památek v Čechách. V důsledku nového programu bude si více než dříve všimati venkova, bude registrovati úřední agendu zemského úřadu konservátorského, bude zaznamenávati literaturu památkovou ze všech oborů a — pokud se všeobecných otázek tkne — bude si všimati i ciziny. Redakce prosí všechny přátele ochranných snah v Praze i na venkově, aby ji pomáhali zasíláním zpráv, ilustrovaných článků nebo jen pokynů a nezpracovaného materiálu.

Fotografie k obr. č. 5, 8, zapůjčil p. arch. A. Dryák, k č. 10, 15, a 16, zámecký archiv v Roudnici (archivář a bibliotékař dr. V. Chaloupěcký), k č. 11, 12, 13, 14, kons. J. Emier, k č. 17, 18, 19, 20, odbor Klubu v Čes. Budějovicích; ostatní jsou z majetku Klubu. Štůčky k obr. č. 2.—4. zapůjčila administrace Stylu (z roč. V., 122-3).

Obsah č. 1.—3. PROTI ZASTAVĚNÍ POHLEDU NA EMAUZY. 1.—III. S 8 obr. Str. 1.—6. MIZÍCÍ STARÁ PRAHA. (20. Zd. Wirth, Petříkovský a Židovský ostrov. Se 4 obr. Str. 6.—8. 21. K., Empirický dům čp. 593-III. S 2 obr. Str. 7.—9.) BYVALÁ STARÁ PRAHA. (13. V. Vojtěšek, Stará pražská ulice. S 2 obr. Str. 8.—10.) PRISPEVKY K DĚJINAM PRAHY A OKOLÍ. (19. V. Vojtěšek, Kuple sv. Dismasa. Str. 9.—11.) Z VENKOVA (Zd. Wirth, Restaurace bisk. katedrály v Čes. Budějovicích. Se 4 obr. Str. 11.—13. Zd. Wirth, Krumlovská Madonna. S 1 obr. Str. 12.—14.) DROBNÉ ZPRÁVY. (Nový most přes Vltavu. Úprava okolí u Křivoník. St. Sochor, Regul. plan Košíř. Str. 12.—15.) Z PRAHE OCHRANY PAMÁTEK. (Fr. S. Sochor, Ochrana proti houbě. Str. 15.—17.) ZPRÁVY Z C. K. ZEM. KONSERVATORÁTU. Str. 17. Z LITERATURY. Str. 17.—18. ZPRÁVY Z KLUBU. Str. 18.—20.

Odpovědný redaktor Zd. Wirth, 242-II.; redakční rada: Dr. V. Birnbaum, dr. Robert Flieder, dr. K. Guth, dr. H. Opočenský, arch. St. Sochor. „Ze Starou Prahu“ vychází jednou za měsíc. Otskavání článků i vyzobrazení jest dovoleno, udání-li pramen. Štůčky se půjčují k otištění (6 hal. za švercoví centimetr). Vydává Klub Za Starou Prahu, Praha 359/I. — Reklamční lhůta 4 neděle. Reklamace se nevracují. — Tiskem „Grafie“, dělnické knihtiskárny v Praze II., Myslíkova ulice. — Štůčky z graf. závodu J. Stencova v Praze I., Salvátorská 8.

ZASTAROU PRAHU

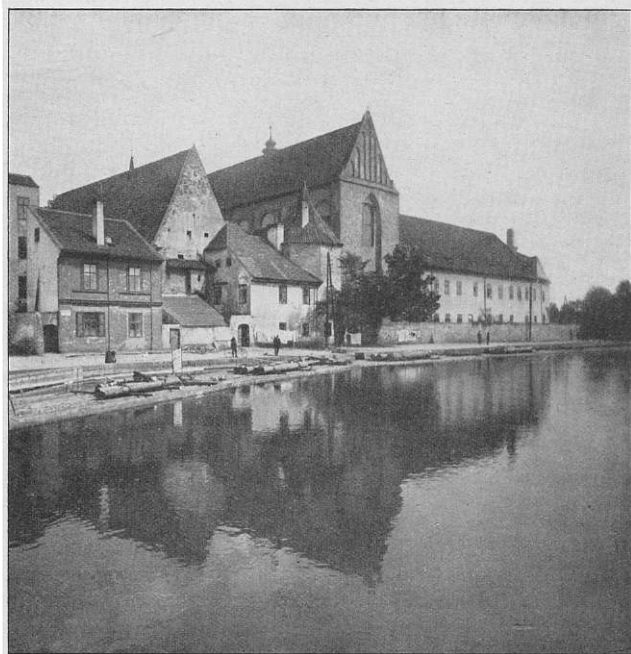
VĚSTNÍK PRO OCHRANU PAMÁTEK V ČECHÁCH

ROČNÍK V.

V PRAZE, DNE 28. KVĚTNA 1915.

ČÍSLO 4-6.

REGULACE VLTAVY A MALŠE V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH.

Obr. 23. Široká hladina hlavního

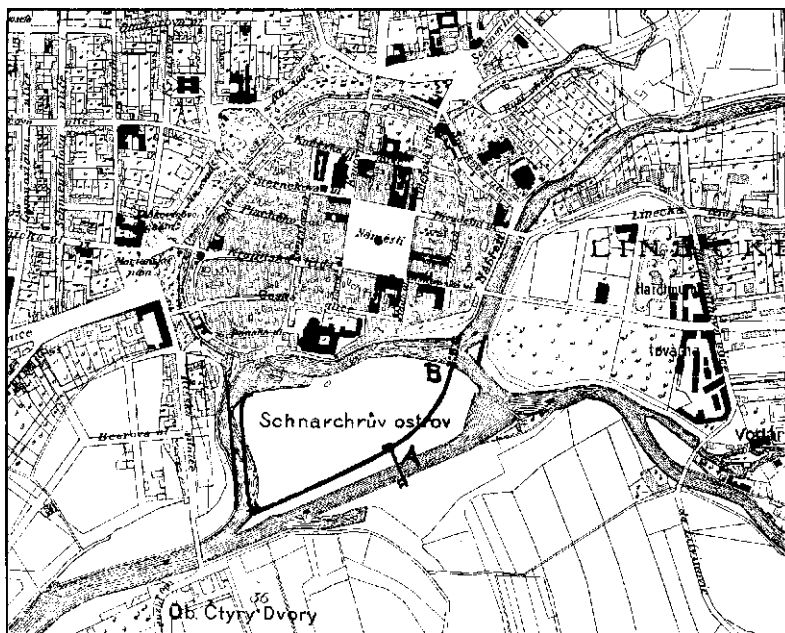
ramene Vltavy má býti zasypána.

Staré Budějovice leží při hlavním rameni Vltavy mezi vtokem Malše a vtokem mlýnské stoky, obtékající východní a severní stranu města, kdežto Malše tvoří jižní hranici a Vltava západní. Takto jest město uzavřeno téměř kol dokola vodním pruhem, tu širší zrcadlicí hladinou Vltavy nad jezem předního mlýna, tu proudící stokou mlýnskou. Okruh zeleně a vody uzavírá město a odlišuje staré části od nových. Pravidelný půdorys založeného města starého kontrastuje příznivě s novými, rovněž pravidelně založenými čtvrtěmi. Avšak jaký rozdíl mezi nimi!

Staré město, vědomě pravidelného, středověkého založení, kde náměstí — vzdor některým škodám způsobným novostavbami — i ulice mají svůj tradici vymezený účel života, kde každé nároží a každé zakončení ulice je malebný útvar, je město tvořící urovaný a spořádaný celek. Pravý opak jsou však nové čtvrti. Založení ulic je sice také pravidelné, avšak tkví v nich pouze bezútěšná fádnost dlouhých ulic, kde domky, školy, továrny, vše je ve stadiu vývoje, bohužel vý-

voje, který nikdy nezmění se v trvale spořádaný stav. Celek není a nikdy nebude městem, nýbrž vždy jen pouhým předměstím. Při tom zaujímají předměstí plochu mnohokrát větší, než je vnitřní město a dávají celým Budějovicům v pohledu od dráhy ráz města neurovnalého, v němž staré jádro s chrámem a věží jest jen jakýmsi zbytkem uprostřed města továrního.

Jediný, dosud zachovaný pohled na město je od jihu s ostrova a přes ostrov Schnarcherův. Zde bylo město pevně ohraničeno řekou Vltavou, jež nepřipouštěla rozšiřování na tuto stranu, takže bychom dodnes měli odtud pohled na město, jak bývávalo před staletími, kdyby budova německého gymnasia tak barbarsky a bezohledně do tohoto starobylého útvaru se nezařezávala. Kus hradeb, věž hradební, stulené domky, klášter, kostel, mlýn, nadhraná hladina nad jezem, stromoví břehu ostrova Schnarcherova a krásné aleje na stoku obou řek, toť idyla nedotknutá dosud podnikatelským ruchem rozvoje. Město mělo zde přirozenou hranici — tok řeky — a nemělo tendence dále se rozšiřovati tímto směrem.

Obr. 24. Návrh Klubu umožňuje zachování hlavního ramene Vltavy uzavřením braty v místě B a užitím jediného pohyblivého jezu společného místo dvou jezů zvláštních na Malši a na Vltavě.

Nyní má nastati obrat. Vltava a Malše mají býti regulovány a tím změni se celé poměry. Zamýšlená regulace obou toků dotýká se Vltavy od dlouhého mostu nahoru s ostrovem Schnarcherovým s vyústěním Malše a části této. Malše ústí v pravém úhlu do Vltavy přímo proti ostrovu Schnarcherovu; tato okolnost, jakož i nedostatečné koryto způsobují záplavu vilové čtvrti mezi Malší a mlýnskou stokou. Projednávány právě návrh upravuje nové poměry takto: Proráží pokračování Malše přes ostrov do nynějšího vedlejšího koryta Vltavy, jež proměňuje na hlavní a jediné. Dosavadní hlavní koryto ruší úplně a pro vyústění mlýnské stoky, jež je dnes pod předním mlýnem, zřizuje nové koryto paralelně Říšské třídě. Koryto Vltavy od dnešního ústí Malše podél kláštera, předního mlýnu a kolem ostrova až k dlouhému mostu se zaspává, jež a mlýn se zruší. Koryto při dnešním stavu jest nedostatečné, čemuž odpomáhá se snížením hladiny, nikoliv však až spodní vody pod jezem u Valchy, neboť pak by se octlo téměř na suchu, nýbrž poblíže vtoku dnešního vkladá projekt pevný jez, jímž se snižuje dnešní hladina o 150 cm. Tím získá se značné zvětšení profilu pro případ velké vody nutné, zůstane však přec v Malši nadržena hladina o 150 m než dnes, čímž utrpí ovšem tato partie u hradebních věží i se svým okolím, neboť dnešní nízký břeh dostane náběžní zed' cca. 3 m vysokou, jež zmíněné hradební partii nepřijemně bude kontrastovati.

Hlavní závadou projektu jest, že počítá se zaspáním dosud hlavního ramene Vltavy. Následky toho byly by převratné. Město od staletí vyvínovalo se na břehu

řeky, jako své základně právě tak hospodářské jako estetické, vytvořilo zde hotový útvar stavby měst. Nyní však má se mu jeho podklad vzíti a to, co bylo dosud zastavěním pobřežním, ocitnouti se má uprostřed města a na suchu, v novém prostředí, jež by ovšem dosavadní neporušenosti učinilo konce. Koryto řeky proměněno by bylo v ulici, v příznivém případě v park, a druhý břeh — potom druhý chodník — byl by zastavěn spekulací a dokončil by tak přeměnu dosavadního stavu v úplnou zkázu. Bez oddělení vodní hladinou stýkaly by se tu pak obě různorodé strany, a nejzachovalejší část starých Budějovic octla by se v prostředí moderním bez rámce a souladu a podlehla by sama časem bující spekulaci. To, co bylo dotud překážkou komunikací — řeka — stalo by se samo komunikací, do níž by ústily komunikace nové čtvrti na ostrově Schnarcherově, jež vyžádaly by si přelomy do dotud neporušeného útvaru budov a zahrad.

Vodní pás, vytvořený Malší, Vltavou a mlýnskou stokou kol dokola Starých Budějovic, jest tak svérázný a v Čechách skoro ojedinělý případ a charakterisuje jistě původní Budějovice jako staré, dobré, vědomě založené dílo umění stavitelského. Právě tato část vodního kruhu jest nejkrásnější a nejimposantnější se širokou zrcadlitou hladinou, a právě zde jeví se jasně celkový obraz města, kdežto od jiných stran zastíňují krásný obraz města moderní čtvrti, ne právě šťastně řešené. Tedy právě to, co nejlepšího zbylo ze Starých Budějovic, padlo by za oběť regulaci většinou docela zbytečné, a hlavní důvod jest vhodná skládka pro materiál vykopaný z nového ramene!

Těmito úvahami veden, vypracoval Klub „Za Starou Prahu“ za pomoci svého odboru Za Staré Budějovice — hlavně p. prof. Trágera — protest k vodoprávnímu řízení, v němž se poukazuje na okolnosti výše uvedené a na to, že podobné okolnosti a důvody jsou dnes již plně uznávány rozhodujícími činiteli nejen v cizině, ale i u nás. V podání poukazuje na příklady budovaných úprav říčních v Poděbradech, v Nymburku a hlavně také v Praze, kde se těmto ohledům věnuje značná péče a přináší mnohé koncese. Konečně žádá, aby projekt ještě před započítím prací byl doplněn a pozměněn.

Podstatné části tohoto doplnění by byly:

Zachování starého hlavního ramene od mostu nad vtokem Malše až pod přední mlýn i s ústím mlýnské stoky v dnešním stavu, t. j. s dnešní výší hladiny a dnešními břehy, pouze zabezpečenými. Zachování toto jest při projektované úpravě snadno možné sloučením projektovaných obou jezů na Malši i Vltavě v jeden, situovaný pod stokem nových řečišť. Bude-li tento jev proveden pohyblivý, umožní nerušený a nevzdutý odtok velkých vod na obou tocích, takže průtočný profil projektovaných řečišť mohl by býti při velkých vodách zcela využit, což by zejména na Malši mělo svůj význam. Sloučení obou jezů mělo by i další výhody, neboť místo dvou propustí vorových buďovala by se pouze jediná a jen jediná se obsluhovala — tudíž

úspora — a elektrárna u jezů projektovaná pracovala by i s vodní silou Malše — tedy rovněž zisk. Konečně by takovou úpravou neměnilo se ničeho na poměrech spodních vod a vyvarovalo by se tím možným sporům, jež by vznikly na příklad z ohrožení základů budov, zvláště jsou-li některé založeny na pilotách. Také jest možno v případě, že by se vyskytly mimořádné obtíže při výkupu mlýnu, ponechat jej v dosavadní funkci, až by se tyto potíže urovnaly, a posečkáti do té doby se stavbou elektrárny. Při tom by bylo lze uvažovati, zda vykoupený mlýn nedal by se použiti pro elektrárnu.

Nyní jest vhodná doba upozorniti na důvody výše uvedené, nyní jest čas zasaditi se o regulaci takovou, jež by i při šetření všech potřeb hydrotechnických brala ohled na starobylý ráz města vzniklého na řece, jemuž nutně musí býti také řeka zachována na dnešním místě, aby nebyly poměry překotně měněny. Nutno znovu uvážiti důvody, proč se mají státi takové změny a nutno již předem označiti důvod levně a příhodně skládky v dnešním rameni vltavském za nedostatečný, nepřipustný, ba barbarský. Nutno-li přinést i oběti finanční — jež však nemohou býti vážné — *nutno je přinést*, aby městu zachována byla část jeho z nejkrásnějších, v stavu co možno neporušeném, v což pevně věříme, že se stane!

II. Následkem podání výše zmíněného byly na informační komisi konané v Budějovicích dne 26. března — komise původně stanovená na 24. listopad odložena — předloženy kromě návrhu původního ještě dvě alternativy. První alternativa dle původních slov pana vrch. stav. rady Podhájského ukázala se neproveditelnou pro velký náklad stavební; přiznány též některé vady, hlavně, jak i klubovní podání upozorňovalo, estetické i praktické, vznikající snížením hladiny Malše. Třetí alternativa navržená byla tak, jak asi myšlen byl v principu návrh Klubu s jediným jezem pohyblivým a jedinou propustí. Návrh však počítal se svedením bohatě počítaným veškeré velké vody (1100 m³) do koryta pod dlouhým mostem, jež však nejsou pojato do programu stavebního, nestačilo by svým profilem a tím by způsobeny byly zvýšené záplavy Pražského předměstí a pozemků dolejších, takže bylo lze očekávati mnohostanné protesty. Vzhledem k tomu zbyvala vlastně jediná alternativa druhá. Tato druhá alternativa je kompromisní; zachovává dnešní hladinu Malše a dva jezy, z nichž na Malši proponuje pohyblivý jez, kdežto na Vltavě ponechává starý jez Valchy. Obě řeky odděluje velký nasypaný ostrohem na ohybu Krumlovských alejí. Všecky alternativy počítají se zasypaním ramene kol kláštera, tedy dnešního hlavního ramene Vltavy.

Před komisí konali poradu zástupci z Pražského předměstí a Klub „Za Staré Budějovice“, kde po výkladu projektu a k popudu podepsaného delegáta Klubu „Za Starou Prahu“ usnesen a následujícího dne podán tento projev:

Výbor Spolku majitelů domů, majitelé pozemků na Pražském předměstí spolu s výborem Klubu „Za Staré Budějovice“ připojují k informativnímu řízení následující poznámky:

Projekt ve všech třech alternativách počítá s regulací Vltavy a Malše teprve nad dlouhým mostem. Tím stává se, že Pražské předměstí s okolím vyznačené jest inundací právě jako před regulací, ba dokonce při alternativě III., kdy svádí se do koryta vltavského veškerá voda Vltavy a Malše a kde nepočítá se s odtokem po inundovaném břehu levém, se inundací poměry na Pražském předměstí ještě značně zhorší, ačkoliv tato alternativa právě prozřívavě počítá s budoucím regulováním nad Budějovicemi.

Rovněž po stránce zachování starého útvaru města na místě pro Staré Budějovice nejdůležitější prohráje se projekt velmi příkrě a není přijatelný. Zasypaní ramene vltavského, do dnešního hlavního, na němž město od starodávna bylo vybudováno, poškozují obyvatelé města tím, že připravuje o nejkrásnější pohled města a o prostředí, jež s Krumlovskými alejemi tvoří hlavní osu pro zotavení obyvatel, jež by s přílehlým ostrovem Sebnarcherovým mohlo totéž znamenati pro Budějovice jako Stromovka v Praze a Prater ve Vídni. Zasypaní tohoto ramene je tím bezohlednější, že ohrožuje se tím provedení celého projektu. Postavili se jen jediný z mnohých majitelů mlýna proti krátkému projednání věci, nastane průtah, jenž může projekt oddáliti, nebo i zmařiti. Z těchto důvodů přejeme si toto:

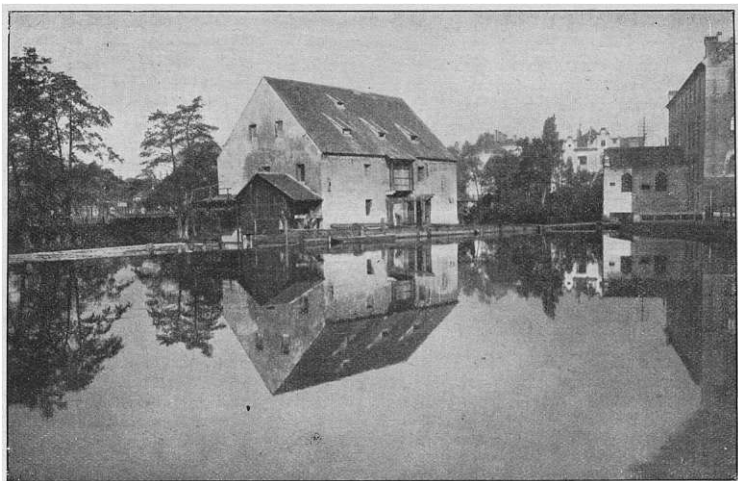
1. Kdyby regulace vztahovala se také aspoň na pravý břeh podél předměstí Pražského a okolí, byla by inundace odstraněna právě tak, jako čtvrti vídeňské se skutečně má státi, neboť tato starší a lidnatější čtvrt má k ochraně před velkou vodou tentýž nárok, ne-li větší. Úhradu lze zajistě nalézt, neboť alternativa III. projektuje znovu postavení mostu dlouhého, jenž se nemusí stavěti ihned. Nestáli-li, at se učiní jiné úspory nebo redukce na Malši, aneb at je zvýšen obnos povolený.

2. Žádáme, aby regulace provedena byla s pietou k dosavadnímu útvaru, t. j. se zachováním hlavního ramene, tím spíše, že tím umožněno jest započeti projektu bez ohledu na výkup předního mlýna, jenž může býti vykoupen teprve během stavby pro účely elektrárny.

Delegát Klubu podaný popud zachrániti pohled na město upravením ostrova Schnarcherova na městský volný park — lesík, kdež by mohly i jednotlivé budovy býti umístěny — lázně, restaurace, sportovní hřiště, sleduje úmysl zatarasiti cestu spekulaci, jež by zde vše zničila a umožnila zachování ramene jakožto plochy vhodné pro vodní spory. Ramena taková jsou jinde tímto způsobem výborně zužitkována, a naskytá se zde městu příležitost zříditi plochy k zotavení vhodné skoro ve středu města všem předměstím stejně přístupné na místě ležícím mimo hlavní frekvenci a tvořícím přechod do volné přírody.

Aleje Krumlovské, dosud nejpěknější, ba jediná procházka města, přičleněny jsou co část tohoto zeleného celku.

Uvažili-li se, že v rozlehlém městě není jiného parku, než kolem mlýnské strouhy na místě bývalých valů — jež však pro svoji nepatrnou šířku jsou vlastně jen ze-

Obr. 25. Hladina nad předním mlýnem.

leným pruhem podél Okružní ulice — jest patrné, že k tomuto účelu právě tyto pozemky výborně se hodí. Zmíněný společný projev byl i v informační komisi přednesen pány cis. radou Hromádkou a prof. Trágreem a blíže vysvětlen delegátem Klubu „Za Starou Prahu“. Při komisi uznával pan starosta Taschek krásu hájeného pohledu, jest však prý již pokažen a setrval proto na zasypaní ramene; rozhodnutí o využitkování ploch ostrova Schnarchova prohlásil za samostatnou záležitost s regulací nesouvisící.

Pohledu na město a zachování ramene ujal se však pan dr. Honigschmied, zemský konservátor něm. sekce; že také se strany Němců poukázáno bylo na nutnost změny projektu, popudilo* velmi pana starostu, takže se neostýchal vyvolat osobní spor. Námitky, jež „Klub Za Staré Budějovice“ ještě během jednání sestavil a jimi svá podání doplnil, zní:

K prohlášení společně s výborem spolku majitelů domů podanému připojujeme ještě:

Hlavní závadou všech alternativ projektu regulačního se stanoviska zachování obrazu města jest, že počítá se se zasypaním dnes hlavního ramene vltavského. Toto opatření, jež není odůvodněno důvody nutnými se stanoviska hydrotechnického, jest však nanejvýš zlo působící se stanoviska estetického. Kdyby toto zasypaní mělo být uskutečněno, pak veta by bylo po nejmenším starobylém dílu města. Pohroma způsobená nevhodnou stavbou německého gymnasia, jež se obecně uznává a která je podle výroku pana starosty Taschka trpce pocílována, dovršila by se v úplnou zkázu. Zasypaní promění dnešní rozkošný krajinný ráz v nasypanou pustinu, a nikdo se nemůže zaručit, co na ní vznikne. Budou otevřena vrata spekulací a dnes jediný pohled bude zastíněn čínáky, což jest možnost, již nelze popírat. Záleželi představenstvu obce skutečně na zachování tohoto pokladu, pak jest jediný prostředek, aby se samo o to zasadilo. Technicky jest zajisté možno, třeba s určitými finančními koncesemi, které však jsou zcela odůvodněny, toto zachování na příklad:

Uzavřením ramene vltavského proti velké vodě jezem či vraty v obloucích mostu bylo by odděleno toto rameno od prodloužené Malše. Zvýšení nivoce lze provést jen podél nového koryta a na tomto mostě, kde by po případě mohla se ochrana provést betonovým parapetem.

Pokud se týká předložených tří alternativ, může se jednati vlastně jen o alternativu II., zachovávající přední jez. První alternativa nemá naději na provedení pro zvaný náklad. Rovněž tak alternativa III., jež kromě toho tím, že počítá se svedením veškerých vod také z Vltavy

a umožňuje regulaci nad Budějovicemi, způsobila by zvýšení inundace pod dlouhým mostem, pokud nebude též zde Vltava regulována, ač by právě na budoucnost se mělo důrazně pamatovati.

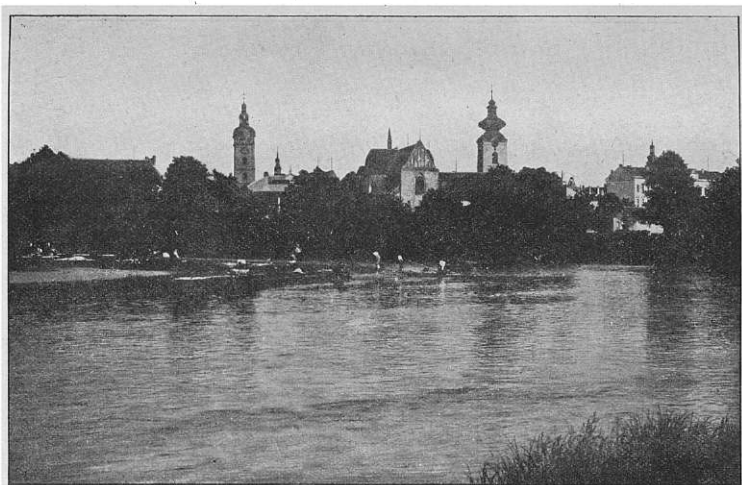
Při alternativě II. poškozují oddělení obou řek nasypaným ostrovem a projektovanou zde elektrárnou dosavadní obraz. Lze však beze všeho obě řeky spojit, takže by zůstal dnešní stav a jen v prodloužení horního jezu otevřeno by bylo nové koryto pro Malši s pohyblivým jezem a propustí. Zachování ramene umožňuje započeti práci bez odkladu, kdežto zasypaní ramene vyžaduje okamžitý výkup mlýna a s tím nejen odklad, nýbrž i zvýšený náklad.

Konečně by nic nezměnilo na poměrech spodních vod a vyvarovalo by se tím možným s orům z ohrožení základů budov, jež jsou pravděpodobně na rostech. I kdyby byly tyto obavy vyvráceny sondami ve skutečnosti provedeními, přec možnosti k sporům se nevyvaruje, při nejmenším však provedení těchto zkoušek způsobí odklad.

Není tedy pravdou, že „Za Staré Budějovice“ způsobuje svoji žádostí o zachování nynějšího stavu odklad provedení, nýbrž naopak setrváním při zasypaní vznikne nebezpečí odložení projektu. Žádáme proto v tomto informačním řízení, aby byl vzat zřetel k důvodům uvedeným již v našem podání z listopadu minulého roku, k důvodům podaným společně se spolkem majitelů domů, jakož i k výše uvedeným.

Největší možný zřetel k těmto důvodům dovoluje si očekávati podepsaný Klub v pevném přesvědčení, že zachovávací idee, námi hájené dojdou uznání u vysokého ministerstva veřejných prací, kde i při jiných příležitostech — naposledy v otázce umístění plavidla u staroměstského jezu v Praze — skutečně plně pochopení těmto ideím bylo věnováno.

Klub připojil se k zásadě návrhu druhého a předstává si spojení obou řek na stoku tím způsobem *ponechání*, že by mezi nimi vznikla pouze dělčí hráz, umožňující samostatný odtok vody z Malše sklopeným jezem. Považují-li se však doplněk této alternativy a výměna jezu u Valchy za nový, jež byla při komisi s různých stran žádána, pak vzniknou dva nové jezy ve spojitosti, z nichž jeden pohyblivý, druhý pevný se dvěma propustěmi a dvoji obsluhou, takže by bylo nejlépe vrátiti se k návrhu společného jezu pohyblivého, jak jej Klub navrhuje, s jednou propustí teprve pod stokem obou řek umístěného. To možno jest tím spíše, že množství vody 1100 m³ pro obě řeky čítané jest bohatě čítané, nemusí býti tudíž jež počítán na toto množství. Také důvod, že svádějí by se veškerá voda do neupraveného koryta pod dlouhým mostem odpadá, neboť tím, že se úprava neprovádí nad Valchou, potekou velké vody

Obr. 26. Celkový pohled na klášter od stoku obou ramen vltavských.

přes inundované pozemky levého břehu jako dosud, a budoucí úprava státi se může současně i nad Valchou i pod dlouhým mostem.

Výsledek komise možno označiti jako příznivý, neboť i kruhy, jež mají hlavně jiné zřetele, uznávaly ne-li nutnost zachování ramene a pohledu na město, tedy aspoň estetické hodnoty a bránily se jim jen v mylném

domnění, že zachování není možné z důvodů technických. Snahy po zachování nalezly zastánce nejen z kruhů občanů a poplatníků, ale především i v zástupci ministerstva veřejných prací vrch. stav. radovi Svobodovi, a v zástupci centrální komise, jenž se vedle zemského konservátora dostavil, takže jest naděje na dobrý výsledek.

Bohumil Hübschman, delegát Klubu.

MALOSTRANSKÉ NÁBŘEŽÍ.

Dne 24. února t. r. konala se pochozí vodoprávní komise na úpravu malostranského nábreží. Při této komisi objevil se, že projekt stavebního úřadu má značné nedostatky. Základní vada však je, že řeší zabezpečení proti velké vodě neodvisle od regulace Malé Strany. Jest to principiální chyba, patrná již z té okolnosti, že se nábrežní zdi neobejdou zpravidla bez nábrežních komunikací. Jednu komunikaci nelze však řešiti bez ohledu na ostatní, jmenovitě bez ohledu na zastavění okolní, jak předložený projekt činí. Také hned na místě vyslovena byla v tom směru ostrá kritika nejen zástupci podepsaného Klubu a zemským konservátorem, ale i z kruhu občanstva poukazováno na neúplné vyřešení partie zahrady Zbrojnice. Rovněž tak nevyřešena zůstává část na Rybářích po obou stranách mostu Františka Ferdinanda.

Klub připojil k protokolu komise toto prohlášení:

„Před 4 lety svolala městská rada v únoru 1911 anketu na posouzení projektu malostranského, sestávající z kruhů odborných a uměleckých, aby posoudila, zda a v jakém rozsahu utrpěl by pobled na Malou Stranu a naznačila zlepšení projektu po stránce estetické. Nyní, po 4leté přestávce, vyložen a projednává se nový projekt, jenž v některých částech béře ohled na minulé ankety a k návrhům Klubu „Za Starou Prahu“. Změny projektu ve prospěch nynějšího stavu staly se následkem veřejného zájmu a kritiky, jež způsobil původní projekt, ohrožující pobřeží malostranské jakožto popředí hradčanského panoramatu.

Změny, které přináší nový projekt a jež skutečně jsou uspokojující, nejsou ovšem invencí stavebního úřadu, nýbrž spočívají na myšlenkách, jež přinesl Klub. Jest to partie počínající Odkolkovou zahradou až k severnímu konci Hergetova výběžku, jež přimyká se k dnešnímu stavu v celku a proti které není námitky až na umístění vrat v Čertovce, jež umístěny na místě velmi nápadném u domu č. p. 91, nejužším to místě Čertovky, při čemž domy č. p. 93 až č. p. 101 zůstávají proti velké vodě nechráněny. V návrhu Klubu, otištěném již v r. 1911 ve „Věstníku“, str. 29 a podaném radě městské, žádá se uzavření vrat, umístěnými nenápadně dále od vyústění Čertovky, a doporučuje proto Klub, aby vrata Čertovku uzavírající, posunuta byla asi k domu č. p. 97, kde by byla méně nápadná v pohledu s mostu Karlova a kde by též širší profil Čertovky umožnil založení pilířů po př. bez výkupu domu. Zbývající domy bylo by chrániti podobně, jako se děje na Kampě. K této partii připomíná ještě Klub, aby při narovnání zdi u Odkolkovy zahrady neublížilo se šesti velkým stromům, jež tvoří hlavní část stromové zahrady a jež v projektu naznačenou opěrnou zdí, těsně kol kmenů vedenou, mohly by býti poškozeny. Ulehčení mohlo by se provésti tím, že by se základy dále posunuly od kmenů, po případě založením opěrné zdi pod tělesem uličním. Tak jako v této části, kde řídil se úřad stavební myšlenkami zachovávacími, v podáních Klubu uvedenými na prospěch věci, tak naopak v částech, kde podnětů nedbal, dopadla úprava nedosta-

Obr. 27. Vtok
mlýnské strouhy
do Vltavy pod
předním mlýnem.

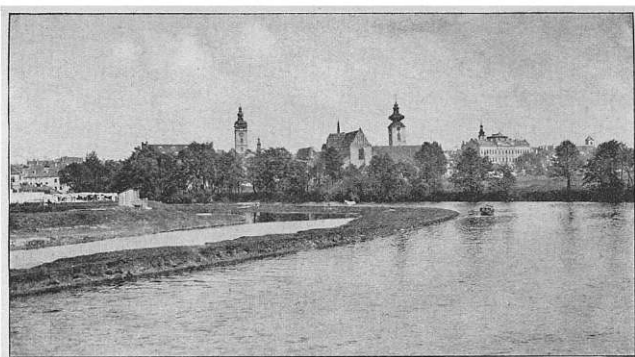
Jedna z nejkrás-
nějších partií
v Budějovicích má
býti zasypaná.

tečně nebo i zhoubně. Jsou to partie od Ferdinandova nábreží až inkl. mlýn Odkolkův a partie od Hergetů k bývalé lávce. Postup, jehož se v těchto částech Klub od r. 1911 úsilovně a opětovně domáhá, aby v zájmu urychlení záležitosti vypsal se veřejná soutěž ideová na úpravu pobřeží hlavně těchto částí, nebyl dosud nastoupen a jest hlavní příčinou, že řešení těchto částí od r. 1908 nepokročilo s místa. Jedině soutěž řádně připravená a vypravená, třeba i mezinárodní — jdef osvětově známý obraz, o jehož osud budou se interesovati odborné kruhy i za hranicemi Cech — může přinést řešení této otázky; při nejmenším však může ulehčiti zodpovědné dílo a zbavit výtky lehkomyšlného rozhodnutí o pobřeží Malé Strany. Návrh Klubu z roku 1911 na řízení soutěžné zůstává i dnes v plné platnosti a právě nově předloženým plánem prokazuje se absolutní nutnost použití tohoto prostředku, neboť dosavadní způsob vyráběti úpravu pobřeží malostranského bez celkového řešení a bez ohledů uměleckých, jakoby se jednalo pouze o řemeslné pořízení silničního tělesa kdekoli, nevede k výsledku a zdržuje jen vyřízení záležitosti.

Partie od Ferdinandova nábreží k Odkolkovu mlýnu založena jest na předpokladu veliké náplavky po celé délce tohoto břehu, jejíž pravděpodobnost však jest velmi nepatrná a potřeba v tomto rozsahu neprokázatelná. K ledování stačí zajistit rozměry daleko menší, jak dnešní poměry dokazují, k vykládání zboží není ji rovněž třeba v této části města, kde nebudou žádná skladiště a obchody, a tak zbývá z úpravy jenom estetické minus dlouhé rampy stoupající na kotu 3'20 m, po klesnutí hladiny na 4'20 m nad hladinu vystupující. Možnost této náplavky jest však založena na projektu kanalizace Vltavy, jehož nová alternativa právě prodáváná počítá v tomto místě s plavebním kanálem a potřebuje prostor náplavky k rozšíření tohoto kanálu, aby lodím kanálem plujícím bylo lze se vyhnouti. Na tomto falešném podkladě — zříditi náplavku po celé délce až k Odkolkovu mlýnu — spočívá celý projekt této části, neboť odpadne-li náplavka, jak jest přáním kanalizační komise, odpadají také obě rampy za pekárnami vedené. Druhým podkladem této části, jest zachování pekáren a domku č. p. 450, jež ovšem jest pouze zatímní z nedostatku jiné myšlenky regulační. Projektovaná úprava zde má účel nejen zabezpečení proti inundaci, ale i vytvoření komunikace. Právě způsob, jakým se toto vyřešení děje, dokazuje pádně znovu nutnost veřejné soutěže, jež by ukázala všechny možnosti

řešení. Způsob stavebním úřadem navržený jest úplně nedostatečný. Část města, která vyžaduje úplného regulačního a pietního řešení, řešena jest buď ve všech ohledech, nebo s ohledy malichernými. Ve zmíněném podání z r. 1911 žádal Klub, aby připojení komunikace podél břehu stalo se na směr třídy Královské, nikoliv na nábreží. Připojení na nábreží a tím nutnému pokračování ve vysokém nábreží projekt se sice vystříhá, avšak připojení na třídu Královskou řeší nedostatečně dvojím záhybem a ulicí cca. 14 m širokou, ještě k tomu zúženou podél domu č. p. 539 šachtou 2'50 m širokou. Navržená zde čára stavební zhoršuje významně dnešní stav, a byla by novostavba dle této čáry postavená úhelným kamenem dalších zhoubných úprav. Oč lepší jest dnešní stav, kdy stojí zde budova pouze přizemní a fronty skutečného vysokého zastavení vzdáleny jsou dále 40 m Právě toto dnešní zastavení ukazuje, jak by se měla dítí budoucí úprava, totiž směrem největší volnosti vzduchové, jež umožnila by i zprostředkování komunikační. Tím není řečeno, že by úprava měla se dítí otrocky dle nynějšího stavu, nýbrž naopak obsažen jest v tom požadavek po uměleckém řešení, jež musíme znovu zdůrazniti. Uvolnění to by prospělo i projektované novostavbě střední školy za kostelíkem „Na prádle“. Regulačně řešit tyto otázky je tím naléhavější, že majitel domu č. p. 539-III. žádá o čáru stavební, a v plánu naznačená čára bez udání výšek a způsobu zastavení je docela nepřijatelná. Také úprava Odkolkova mlýnu samého, jak jest navržena, jest nepřijatelnou. Charakteristický výstupek mlýna, tvořícího protějšek mlýnům staroměstským, spojeného staroměstským jezem, nutno zachovati v takovém způsobu, jak připouští to úprava kanalizační, nijak však nelze nahraditi estetický objekt s hřebem k řece kolmým, prostou podélnou stavbou podél břehu, jak ji umísťuje vyloužený projekt. Způsob postavení tohoto mlýnu, kolmo k řece architektonicky citěný, omezuje panorama hradčanské při pohledu s mostu Karlova jakožto konečný bod, kdežto s mostu Františkova jeví se hřeben tohoto mlýna jakožto stupeň k obrazu hradčanskému, jako vodorovná kulisa se silhouetou hradčanskou souběžná a nutno jest proto při nové proposici na tyto okolnosti bráti zřetel, což se ve vylouženém projektu nestalo. Prostě prořiznutí zahrady Zbrojnice tělesem uličním není nijakým vyluštěním otázky vedení této ulice, otázky to převážně regulační.

Podobným způsobem bez myšlenkového podkladu regulačního, bez ohledu na úpravu dalšího pobřeží a bez

Obr. 28.
Celkový pohled od

dlouhého mostu.

ohledu na objekty, jež v budoucnosti lze umístiti, počíná si projekt při úpravě od Hergetů k lávce. Úprava provedena jest pomocí nábržního tělesa napřímeného, v útvaru malostranském docela cizorodého, a vedena jest na tomto náspu komunikace — zbytek to původně zamýšlené, vše bourající komunikace pobřežní. Tato komunikace, ovšem právě proto, že jest zbytkem něčeho, co již není projektováno, ztratila také svůj význam, neboť její směr, odbočující se silnice pod Letnou na Strakovo nábrží, musí se nutně vrátiti do normálního komunikačního směru do ulice Lužické zabočením pod pravým úhlem. Zbytečnost této komunikace jest docela očividná a jest jen následkem schematické úpravy. Další části této úpravy jest náplavka, jejíž příchod, dnes v principu kolmý k řece, mění se v přístup podél břehu pomocí podběží pod mostem a rampou na konec bývalé lávky. Také tento způsob nutno označiti za zhoubný a při pohledu od Rudolfiny a budoucí university na Hradčany jako velice nebezpečný. Jest to výsledek trasy mostu, jejíž nešťastné vedení Klub potíral a jež jest dnes zřejmé v provisoriu rampy, jejíž definitivní úpravy nelze tak hned očekávat. Také toto provisorium, jež má býti pomcí nábržního náspu s obou stran od mostu ještě zmnoženo, jest důkazem, jak správný jest požadavek Klubu po veřejném, uměleckém řešení regulačním, a jest jen litovatí obdivuhodné, tvrdošíjně zaujatosti proti tomuto postupu veřejnému, kdy současně za mnohá leta nemůže stavební úřad vykáhati se řešením aspoň primitivním požadavkům estetickým odpovídajícím.

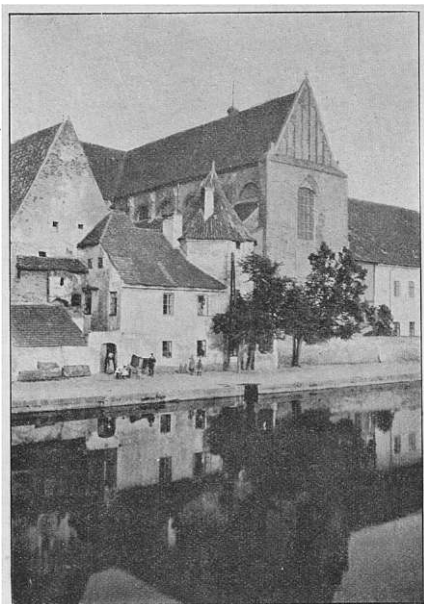
Celý projekt pojat jest jediné inženýrsky, architektury a vůbec vnější stránky nebylo dbáno a ani zde, v nejstarší části města, nechce stavební úřad upustiti od obvyklého způsobu provádění nábržních staveb pomocí tak zvaného voštinového zdíva, hodičieho se do těchto starých částí města jako pěst na oko. Toto voštinové zdívo hyzdí veškerá pražská nábrží přes všechny žádosti a upozornění, ač jakost používaného materiálu kamenného nijak k takovému způsobu nenutká a ač lze označiti je ve smyslu ducha konstrukce — za nekonstruktivní!

Vodopravní projednání dnešní postaveno jest na podklad falešný, neboť nejedná se zde vlastně o řízení vodopravní, jak již provedeno bylo v r. 1896, nýbrž jedná se zde o detailní úpravu poměry vynucenou, již předcházeti má úprava regulační, bez kteréž mnohé partie nelze vůbec řešiti. Projekt sám zasahuje do otázek regulačních projektem nové ulice přes zahradu

Zbrojnice a vyústěním této ulice do ulice Řiční, radikálním rozšířením ulice u Sovových mlýnů a zabíráním značných soukromých pozemků (zahrada Nostitzova). Rovněž u mostu Karlova zasahuje do regulačního plánu projektovanou novou komunikací po obou stranách mostu Františka Ferdinanda. Jest tedy jediné správný postup opačný: vypracovati plán regulační, projednati jej na základě stavebního řádu a teprve pak předložit řízení vodopravnímu, bylo-li by zapotřebí, neboť v principu s hydrotechnického stanoviska zůstává projekt na stejném podkladě s oním z r. 1896 a přináší jen modifikace ohledy estetickými odůvodněné. Prováděti tyto úpravy břehů a spojené s tím regulace bez regulačního plánu jest na pobřeží malostranském zvláště nebezpečno, neboť jedná se o nejdražší pohled města, jež možno snadno nepromyšlenou úpravou pokaziti, při nejmenším však přivéstí do stadia provisoria daleko horšího, než je dosavadní stav. Náprava takového provisoria, vzniklého bez regulačního plánu, jest potom zvláště obtížná a zdoluhavá, jak vidíme na úpravách Podskalí a nyní též čtvrti Petrské.

Ostatné historie úpravy malostranského břehu jest sama nejlepším důkazem škodlivosti postupu takového. Vodopravní projednání břehové čáry v roce 1896 bylo právě příčinou, že po 15 roků nemohlo se hnouti otázkou regulační a tím i nábržní! A nyní by se měl postup onen opakovati?! Současné řešení pobřeží i se řešením regulačním jest jediné správné a jest i v intencích slavné zemské správní komise, jež v poradách o regulačním plánu postavila se rozhodně proti každému kouskovitému řešení.

Varueme proto před prováděním úprav, jež jsou navrženy na zahradě Zbrojnice a po obou stranách mostu Františka Ferdinanda a žádáme: aby slavná rada městská povolila konečně veřejnému volání od let se opakujícímu o uměleckou úpravu a přistoupila za tím účelem na návrh Klubu „Za Starou Prahu“ z r. 1911, od té doby několikrát opakovanému a vypsal veřejnou soutěž na úpravu při nejmenší části od Strakovy akademie k domu Hergetovu a od Nostitzovy zahrady k nábrží Ferdinandovu. Lépe však přímo na celý pruh pobřeží od Strakovy akademie až k mostu Františkovu. Žádáme dále slavné místodržitelství, aby v řízení nyní prohlášené byly partie od Ferdinandova nábrží k Odkolkovu mlýnu a od Hergetů k bývalé lávce za nevyřešené a proto jako podklad k řízení vodopravnímu nevhodné a aby tyto části vraceny byly ku přepracování, podotýkajice, že nutno je vyřešiti současně

Obr. 29. Partie u kláštera.

Obr. 30. Partie u hradební věže.

po stránce regulační. Žádáme dále, aby úpravy ostatní, proti jejichž schválení není námitek, byly provedeny s patřičnou pietou a bez ohrožení objektů, jichž úpravy se dotýkají.“

Z tohoto prohlášení patrné, co Klub „Za Starou Prahu“ projektu vytýká, a že nejsou to drobnosti, jež bylo by lze opravami zlepšiti.

Kromě protestu při komisi obrátil se Klub na radu městskou, aby konečně povolila opětovanému naléhání Klubu a vypsalá soutěž, již by se zjistilo, jakým způsobem lze provést úpravu břehu malostranského se současným vyřešením regulačním. Od roku 1908, kdy byl vyložen návrh pracovaný architektem Balšánkem zůstává otázka regulace Malé Strany ve smyslu pozitivním celkem nepohnuta, neboť chybné zásady tehdejšího projektu byly sice opuštěny, avšak nové pozitivní činy se nestaly a přes opakované volání po veřejném vyřešení jest bráněno účasti českých architektů na

tomto nejdůležitějším dile ochranném a regulačním. Nyní nastoupeným postupem nového uzákonění pobřežní čáry hrozí opět oddálení a ztiženo řešení, neboť čára místoprávní jednou schválená může opět brániti volnému vyřešení uměleckému, jež jest bezpodmínečně nutné. Řešení to státi se má bez ohledu, zdali místoprávní nyní projekt schvaluje či nikoli, neboť jedině samostatným, neodvislým řešením uměleckým lze očekávati konečné rozluštění. Za tím účelem obrátil se Klub ještě na zemskou správní komisi, aby nepřipustila řešení částečné a bez ohledu na regulaci.

Při komisi tak důležité a obecně přístupné postrádali jsme přítomnosti zástupců uměleckých a odborných spolků, jakož i zástupce Moderní galerie, již se především týká úprava těchto pozemků, poněvadž reflektuje na místo pro stavbu Moderní galerie u Zbrojnice a Odkolkova mlýna.

PŘÍSPĚVKY K DĚJINÁM A MÍSTOPISU KRÁL. HLAV. MĚSTA PRAHY A OKOLÍ.*

XX. SLANEČKOVÁ BOUDA NA DOBYTČÍM TRHU V PRAZE.*

Na starších vyobrazeních a fotografiích náměstí Karlova v Novém městě pražském viděti je před samou radnicí až do r. 1863 velikou budovu prostého zevnějšku. Byla to tak řečená bouda slanečková, zděné stavení, v němž odedávna bylo prodáváno zboží tunní, slanečky a všeliké ryby slané i suché, dokud Novoměstským náležel výhradní monopol toho obchodu. Po spojení měst pražských užíváno bylo stavení za skladiště

vojenské, ale když pronikaly snahy o povznesení a úpravu města, bylo vykoupeno a zbořeno a místo jeho jako všechno náměstí proměněno v sad.

Obchod se slanečky, připomínaný Kosmou již při r. 1068, regulován byl císařem Karlem IV., který privilegiem z 24. září 1367 udělil Novému městu pražskému výsadu,¹ aby jen v něm byl sklad sledi a všelikých jiných ryb tunních nebo slaných, a co k tomu náleží. O to, aby obchod skutečně nebyl provozován v jiných částech Prahy, měli se starati rychtáři Starého

* Viz č. I.—XIX. v roč. I.—V.

¹ Čelakovský, Privilegia měst pražských, str. 145.

i Nového města pražského, a rychtář staroměstský byl povinen, byl-li od novoměstského za to požádán, přinutiti prodávace, aby šli se zbožím na trh do Nového města, a když by toho učiniti nechtěli, mohl rychtář novoměstský zboží jim pobrati, kdež by je zastihl, že by prodávali. Podle privilegia Václava IV. z 25. ledna 1393 nesměli slanečky a jiné ryby slané prodávati měšťané pražští, nýbrž sami kupci cizí,² již zboží dovážené od Baltu nakládali v Perně na lodi i vozy v bečkách nebo tunách, a pokud byly ryby sušené, v břemenech pytlových.

O obchodu s rybami slanými zachováno je poměrně málo zpráv, a spíše ještě týkáji se nařízení vydaných překupníkům, kteří v Starém městě prodávali zboží, v „undrlaku“ novoměstském nakoupené, v Kotech u sv. Havla ve zvláštních stolicích. Stavení skladu slanečkového bylo ovšem založeno, jak potřeba vyžadovala, již ve stol. 14., majíc hospodáře, který dohlížel na kupce a řád v obchodu, ale je pravděpodobno, že v pozdějších dobách bylo pozměněno nebo přestavěno v podobu známou z vyobrazení. Výnos undrlaku nebo nydraku byl značný a obci novoměstské prospěšný, a proto bylo dbáno, aby privilegia jeho se týkající byla panovníky potvrzena a skutečně zachovávána.³ Kupci byli spojeni v cech snad již od počátku, a pamětní kniha jejich bratrstva, uložená v muzeu města Prahy, bohatě vyzdobená, ze 17. stol. je zajímavou památkou po nich.

Sklad ryb slaných a suchých až na nepokojnou dobu války třicetileté, kdy byl přeložen na čas do domu obecního „U černé růže“ na Příkopě (čp. 853-II.) za příčinou roztržitosti vojenských pro lepší bezpečnost,⁴ zůstal neustále na trhu dobytčím. Když však císař Josef II. zakázal cizí ryby do země dovážeti, pozbylo nadání na sklad slanečků platnosti, a komise sestavená magistrátem spojených měst pražských r. 1787, aby prošla privilegia, nežli by se žádalo za jejich potvrzení panovníkem, navrhla jeho vypuštění.⁵ Tím ovšem také bouda slanečková, kde byl také v poslední dobu sklad soli a váha městská, pozbyla účelu, a gubernium již v říjnu r. 1784 vyzvalo magistrát pražský, aby se rozhodl, může-li postoupiti stavení za kůlnu pro vojenské vozy.⁶

Obr. 31. Slanečková bouda na Dobytčím trhu. Fotografie z počátku let 1860.

byla pokryta háky a prejzy. Všechno stavení bylo odhadnuto⁸ na cenu 2000 zlatých, a rada městská ve schůzi 14. prosince usnesla se nabídnouti eráru vojenskému buď prodej za cenu odhadní nebo pronájem za 120 zlatých roční činže se započítáním kontribuce a udržovacího nákladu. Jednání se poněkud protáhlo dotazem komandujícího generála, kolik se platí z boudy ročně berní a jiných dávek — extraordinarium contributionale činilo 15 zl. 13¹/₂ kr., extraordinarium reale 3 zl. 37¹/₂ kr. — ale když došel později dotaz gubernia, zda by se herynkářská bouda nehodila za skladiště dříví, mohla rada městská 18. února 1785 odpověděti, že jednání s generálním komandem tak postoupilo, že se čeká pouze na potvrzení prodeje od dvorské vojenské rady a gubernia.⁹

K smlouvě o prodej boudy slanečkové došlo 7. února 1786. Vojenský vozatajský sbor koupil ji pro vojenský erár za summu 2000 zl., složil zároveň 435 zl. k úhradě ročních kontribucí a zavázal se platiti extraordinarium reale v náležitých lhůtách.¹⁰ Rada městská vyžádala si pak svolení gubernia, aby mohla získané peníze vynaložiti na stavbu 1. poschodí malostranské radnice (čp. 35-III.)

Rada městská (senát politický) jednala o tomto dekretu ve schůzi 31. října a postoupila jej společenstvu obchodnickému, nečinilo-li by snad nároku na stavení. Když došla odpověď, že ho nepotřebuje, usnesla se rada městská 11. listopadu 1784 zahájit jednání o prodeji nebo pronájmu.⁷ Vojenský erár potřeboval boudy za skladiště vozatajstva, a když žádal, aby mu byla oznámena cena trhově nebo nájemní, dala rada městská stavbu odhadnouti přísežnému staviteli Josefu Zikovi a přísežnému mistru tesařskému Janu Zelnickému. Z jejich posudku jde na jevo, že v přízemí po levé straně byl veliký klenutý pokoj s kuchyní, za ním dvě komory, na pravé straně 8 komor s velkou komorou, kde byly zásoby soli a místo na váhu. Nahoře byla veliká sň 81 loket dlouhá a 14 loket široká dlažďená cihlami, nad vchodem byl pokoj, naproti komora. Vazba střechy byla zvětřalá, na spadnutí; střecha

² Tamtéž, str. 178.

³ Archiv města Prahy, sbírka listin I.—2423/1.

⁴ Vojitšek, „U černé růže“, str. 40—43.

⁵ Čelakovský, I. c., str. CXVII.

⁶ Protokoly rady městské, 2. listop. 1784, § 19. Při sbírání zpráv

z těchto protokolů pomohl mi velice p. mag. oficiál Karel Stehlík, jenž jsem povinen za to díky.

⁷ Protokoly rady městské, 16. listop. 1784, § 14.

⁸ Protokol rady měst., 14. prosince §§ 5. a 7.

⁹ Protokoly rady městské, 29. ledna 1785, § 1.; 18. února,

Za nových poměrů někdejší sklad herynků jistě mnoho scházel a nebyl na ozdobu náměstí. Proto již r. 1830 bylo pomýšleno, aby obec pražská koupila jej od vojenského eráru a zbořila. O záležitosti bylo jednáno v hospodářské konferenci 25. června na dotaz presidia magistrátu, kolik by se mělo nabídnouti za boudu. I bylo navrhováno zaplatiti pouze cenu materiální 800 zl. konv. m., ač inž. hejtmán Erhuber při komisi odhadní poznamenal, že třeba připojiti i cenu užitečnou asi do výše 5500 zl. Závěrem bylo v hospodářské konferenci usneseno, že peněz 800 zl. je trochu malý, peněz 5500 pak přepjatý, zvláště povážil-li se, že se kůlna nekupuje k užívání, nýbrž k zboření za příčinou zvětšení a ozdobení trhu dobytčího, jenž pak bude i k cvičení vojska příhodnější, a bylo navrhováno také vzhledem k tomu, co obci erár sám byl zaplatil r. 1787, aby bylo nabídnuto 3000 zl. konv. m.¹¹ Ale jednání tehdy nemělo účinku asi pro neshodu v ceně, a teprve zase r. 1861 bylo zahájeno znova.

Bylo to ve schůzi rady městské 26. září 1861, kdy náměstek purkmistrův dr. Bělský navrhl v záležitosti úpravy náměstí Karlova, aby byla bouda koupena asi za cenu 15.000—20.000 zl. Rada městská svěřila vedení jednání jemu a 17. ledna 1862 dr. Bělský již oznámil, že došlo se k shodě.¹² Smlouva byla uzavřena¹³ mezi vojenským erárem a obcí pražskou 10. dubna 1862. Obec zavázala se zaplatiti za skladiště 20.000 zl. r. č., z nichž polovinu ihned složila a druhou měla do ledna 1863 zaplatiti. 10. dubna 1862 byl pak obci objekt postoupen od c. k. ženijního ředitelství, a v protokolu o tom sepsaném vložen je popis stavení. Hlavní skladiště v přízemí bylo dlážděno lomovým kamením, mělo tři dvoukřídlové zapažené a tři mřížové dveře s dobrým kováním a závoryami bez visacích zámků; na průčelí byly jednokřídlové dveře zapažené a latové dveře, 13 jednokřídlových malých oken s tyčemi a drátěnými mřížemi a schody na půdu se dvěma tyčemi a částečně zapaženou postranní stěnou. Na krátkém průčelí proti věznici bylo prkené pažení od vnitřního pilíře proti oběma stěnám, jehož vnitřní prostor měl prkenou podlahu; za byla také mezi 4 pilíři a levou stranou. Při vratech vjezdových na dlouhé straně byla zděná komora s dveřmi dvoukřídlovými úplně pobitými, s dvěma dvoukřídlovými okny s okenicemi a mřížemi, jež byla cihlami dlážděna. Poschodí bylo dlážděno cihlami, majíc záklop v podlaze, mělo tři čtyřkřídlová okna s mříží a 16 jednokřídlových oken s mříží. V pravo a v levo byly dvě komory bez dveří, každá s dvoukřídlovým zamřížovaným oknem s dřevěnou okenicí. Na půdě byla prkená podlaha se záklopem, a mansartová střecha byla kryta prejzy a háky a měla 32 oken s okenicemi.

Již 6. května 1862 dotazoval se dr. Bělský v radě městské, jak se má přikročiti k zboření skladiště, a 9. května radní městský Huleš doporučoval a dal popud k usnesení, že pamětní deska na stavení má býti uchráněna a přenesena na jiné vhodné místo. Bourání bylo však zatím oddáleno; 9. září bylo usneseno, aby bouda byla propůjčena na 14 dní za poplatek 2 zl. denně majetniku zvěřince Casanovovi k předvádění žiraf, a 2. prosince pronajata byla zase na zvěřince Bohumilu Kreuzbergovi, jenž pořádal v ní představení od ledna

do 10. dubna a zaplatil nájem 650 zl. Teprve 1. května 1863 svěřila rada městská zboření bývalého skladu slanečků Matyáši Vejrostkovi za 1300 zl. r. č. 30. června oznámil hospodářský úřad, že Vejrostek nedodržel lhůty předepsané k odklizení materiálu ze zbořeného stavení, a rada městská rozhodla, aby byl vyzván k odvezení do 8 dnů.¹⁴ A tím končí historie slanečkové boudy docela.¹⁵

V. Vojtěšek.

XXI. ZPRÁVY O KOSTELE SV. VÍTA V KOJETICÍCH V LETECH 1666—1676.

Dosud patří záduší pražskému kostel sv. Víta ve vsi Kojeticích v okrese karlínském, jenž byl majetkem záduší kostela P. Marie před Týnem. Právo toto jest tedy starého původu a najdeme o něm časté stopy v zápisech zádušních. „Manuál záduší kostela Matky boží před Tejnem“ z r. 1666—1688 obsahuje takových zpráv mnoho a celkem dosti důležitých, poněvadž podávají nejen obraz vykonávání práva vrchnostenského v době protireformační v nejbližším okolí pražském, nýbrž zachycují nám také podrobný a několikrát popis inventáře kostelního a jsou důležitý i se stanoviska uměleckohistorického, podávajíc zprávu o důkladné a nákladné opravě chrámu sv. Víta, který byl r. 1666 ve stavu velmi spustlém.

Bývalo zvykem, že každoročně několikrát podnikány do vsi zádušních t. zv. výjezdy úředníků záduší, jichž se jako vrchní kolátoři účastnili také páni radní. Při podobné příležitosti shledáno dne 9. září r. 1666, že kostel sv. Víta ve vsi Kojeticích jest velice zpuštěn a nemá oltáře způsobného. I ustanoveno, aby byl udělán oltář veliký založení sv. Víta, chrám Páně dle příležitosti od vnitřku obilen, *epitafium někdejšího husitského téhož záduší faráře na zdi namalované zamazáno a zabíleno*, pořízena nová kazatelna, aby byl koupen jeden ornát černý pro requiem, a jakmile budou větší peněžité prostředky, aby byl kůr kostelní na krchov proláman a vystavěna tu nová sakristie, poněvadž stará jest malická. V kostele se konávaly služby boží pouze jednou měsíčně; ale páni kolátorové pod trestem pokuty žádali pokaždé, aby sousedě ze vsi Kojetic navštěvovali i s ditkami chrám Páně také o třech nedělích ostatních a tam s kantorem zpívali písně ranní a jiné obecní.

14. září r. 1666 bylo pořízeno inventarium věcí kostela sv. Víta. Najdeme tu mimo jiné, že chrám měl jeden stříbrný kalich a stříbrnou patenu, ornát zelený s Pannou Marií na bílém kráží, krumplovaný, ornát starý hedvábný tisknutý, misál pražský, misál římský, křtitelnici cinovou, kalich cinový pro podávání, antependium kožené postříbené, svícnu cinových osm a svícny mosazné dva. Majetek celkem dosti chudý. A proto se starali kolátoři záduší o doplnění inventáře a opravu kostela. Dne 7. října r. 1666 učiněn nový výjezd do řečené vsi, a přibrán k němu také malíř a truhlář ku vyměření velkého oltáře, o němž už dne 9. září při výjezdu pana purkmistra a pánu inspektorův jednáno bylo: Oltář byl vyměřen a výjezd skončil ohlášením farníků, že zhotoví případné náčrty a oznámí cenu. R. 1667 byla práce skončena. V zápise blíže nedatovaném čteme o tom zprávu dosti obsírnou. Úředníci záduší dali zho-

§ 1.; 28. února, § 2.; 17. ledna 1786, § 10.; 27. ledna, § 3.; 3. května, § 24.

¹² Archiv města Prahy, sbírka listin, sign. I.—621.

¹³ Protokol hospodářské konference, 25. června 1830, § 31.

¹⁴ Protokoly rady městské 26. září 1861, 7. ledna 1862, § 9.; 17. ledna 1862, § 5.; 11. dubna, 2. května.

¹⁵ Archiv města Prahy, sbírka listin sign. I.—2351/1., 2.

¹⁶ Protokoly rady městské, 6. května 1862, 9. května, 20. května, 9. září, 2. prosince; 24. března 1863, 1. května, 30. června.

¹⁷ Záp. Původce po Praze 1848, praví, že skladiště herynků bylo vystavěno už v době Karla IV. a mělo za ozdobu rohovou vřšku.

tovatí nový oltář hlavní, na němž figura velká nebo-ližto obraz sv. Vít a vedle oboustranně šest svatých patronů českých. V hořejším pak obraze menším byla svatá Trojice. Oltář a posamenta byly malovány rozličnými barvami na způsob mramoru a dílem pozlacený. Za tento oltář zaplacenou truhláři kromě dvou andělův dílem řezbářským udělaných, které páni nákladníci piv vaření Starého města pražského darovali, 60 zl. Malíři Janu Antonínovi na Malé Straně od malování obrazů i celého oltáře dáno pak 560 zl. Kromě toho byly postaveny dva oltáře postranní, jeden ze starého oltáře velikého a druhý z kostela týnského, které truhlář vyspravil ozdobami a okolo nich a posamentičky sprostými sdělal za 52 zl. Malíři za vyčištění a opravu jich barvy dáno ještě 58 zl. A 18. června r. 1667 byly všechny tři oltáře v chrámu Páně náležitě postaveny a druhého dne, v neděli po sv. Vítu v přítomnosti pánů kolátorů a jiných s velikou slávou službě boží zasvěceny. Při tom se ve zprávě připomíná, že byl chrám všecek vně i uvnitř obnoven, postranní oltáře od kamene jinak postaveny a zdi okolo křchova vápnem ovřeny. Ale opravy a doplňování chrámu tím ještě skončeno nebylo. Leta Páně 1672 při výjezdu dne 28. listopadu šliželi páni inspektoři novou kazatelnu nově malovanou a pozlacenou. A zápis připomíná při tom, že se malíř, který ji maloval, ohlásil a šetrně žádal. „Poněvadž dle učiněné smlouvy s pány ouředníky na 60 zl. za malování a pozlacení té kazatelnice jemu obstatí možno není, nýbrž velikou škodu nésti musel, proč, aby páni inspektoři a páni ouředníci jemu něco zlepšiti odporní býti neráčili“. Páni vzali žádost jeho na vědomí a podrobili hned kazatelnu podrobné kritice. Shledali při tom, že misty jest špatně zlaceno a figury jsou neforemně malovány. Přece mu však přidali 5 zl. s podmínkou, že nedostane zaplacen, dokud vytknutých nedostatků na díle neopraví.

R. 1676 čteme o kostele sv. Vítu v Kojeticích zápis, poslední inventarium z téhož roku. Z něho jest patrné, že vady r. 1666 poddanými udané byly v době deseti let odstraněny a inventář podstatně rozmožen; obraz opravy jeví se i nám zcela dokončen, ovšem kromě toho, že do r. 1676, ani po něm žádných zpráv nemáme o přestavbě sakristie. Z tohoto úmyslu asi nadobro sešlo. V inventáři tomto, dne 2. listopadu pořízeném, setkáváme se celkem s tímiz druhy výzdoby a náčiní. Mluví se tu již také o kobercích, dosti velké zásobě svíček, svou výbavu mají také oltáře postranní, z nichž každý má jedno antependium nové télně a červeně tisknuté a jedno staré sešlé, najdeme tu dva svícny dřevěné, červeně obarvené, ornát ze zeleného a bílého damašku a ve prostřed byla tykta, ornát damaškový, černý, červeně květovaný, dva kalichy stříbrné, pozlacené, peněz v krabici 69 zl. 43 kr., sprostou krabičku s hostiemi a ornát černý a červený aksamitový starý; na bídle visel ornát černý s bílými mrtvými hlavičkami pro requiem a koberec na zastírání kazatelnice s mřížemi bílými neskovnými potažený a s prýmy bílými. Na stole nalezen starý missál v bílé kůži vázaný, missál nový v červené kůži s erbem pana purkmistra Starého města pražského, rejstřík, co se v něm oddavky a křtiny zapisují, kadičednice mosazná s lodíčkou pro kadidlo a koberec starý, strhaný na stole. Na truhle ležel kancionál český starodávny, na pulpitu kus antipendia z aksamitu složitého a plena plátná vyšívána s červenými květy s přízi tureckou a u dveří kostelních konečně kotlíček nový pro svěcenou vodu s kropáčem.

Archiv m. Prahy. Rukopis č. 1642, str. 1, 2, 7, 14, 19, 32, 81 a 96. — Honejšek V. Z dějin nepatrné české vesnice. V Praze 1894. — Soupis památek historických a uměleckých. Díl XV. okres karlínský, str. 226. — Eckert Fr. Farní kostel sv. Vítu v Kojeticích. Method, roč. VII. str. 1—5; 1881.

K. V. Herain.

Z V E N K O V A

BARVÍRNA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH.

S domem tímto mizí kus starých Budějovic, starý měšťanský dům, významný svou historií i vzhledem, dům charakterisující typ měšťanských obydlí ve starých městech českých. Zevně byl dům čp. 323 nápadně nepoměrně dlouhou, jednopatrovou fasádou do ulice Videňské, kde jednak různou výší oken, jednak různým typem střechy ukazoval na scelení různých částí v jeden útvar domovní. Nárožní partie domu s vysokou stanovou střechou byla patrně od počátku obydlím, kdežto zadní část, nabražující chybějící dvůr, byla určena účelům živnostenským, ať byla to již sladovna nákladnického domu, nebo barvírna, jež byla zde od konce 17. století.

Obr. 32. Barvírna v Čes.-Budějovicích. Zbořena 1915.

Řada majitelů*), jež počíná již roku 1396 — tehdy je vlastníkem domu „Jakl smid“ — známa je v úplné souvislosti až do dnešního dne. Další majiteli byli roku 1400 Ondřej Czigler, 1411 Ondřej Leichter, pak soukenická rodina Aufallentreuova, od r. 1459 Petr Dubiker, v prvé polovici 16. stol. soukeník Jan Blaha a Křištof Siko, jeho dcera Kristina provdaná za Tomáše Komare a jich syn Hanuš Siko. Roku 1580 koupil dům Hans Kalschinger, načež následovali 1610 Hanuš Schläffer, 1620 Tomáš Kronfelfinger,

*) Za archivní materiál děkují p. R. Hayerovi, profesorovi a archiváři v Č. Budějovicích, který mi jež dal laskavě k dispozici. Těž uveřejní článek o tomto domě v „Budweiser Kreisblatt“.

1630 Wolf Kronfelfinger, 1632 soukeník Tomáš Rzeppa, 1641 soukeník Tobías Hansl, 1688 soukeník Jiří František Rzeppa, 1689 Václav Vojtěch Benedka, po r. 1709 železník Benedikt Ritter, 1727 barvíř Josef Wenhart, 1767 syn jeho Antonín a 1793 vnuk Josef, 1795 Veronika, vdova po Antonínu Wenhartovi, provdaná Fischeřová, 1796 barvíř Jakub Pechtl a syn jeho Jan Pechtl († 1894), který poslední provozoval v domě řemeslo barvířské.

Je pochopitelné, že historie domu byla delší, než trvání jeho posledního vzhledu. V jádru svém vznikl patrně v 17. století, čemuž nasvědčoval by i tvar střechy. Vzhled fasády určila až první polovina 19. století, kdy pozměněna částečně i střecha v dolních partiích. Velká cena domu spočívala však v něm, jakožto typickým příkladem dobré architektury městské, přizpůsobující se svými nevtvářivými formami vedlejší ulici malého města, sevřeného hradbami. Zda vyhoví těmto požadavkům také novostavba, jež zde vznikne v nejbližší době, je více než pochybné.

K. G.

KRUMLOVSKÁ MADONNA. (Dokončení.)

Apelovati na úřady, aby zabránily vývozu, nemá v tomto případě smyslu. Zákon chrání památky (a ještě dosti široce) jen před vývozem do cizího státu, kdežto uvnitř monarchie je zcizování památek nejen dovoleno, ale zcela běžné. I u nás spousta sběratelů a musea mají dosti sbírek složených z uměleckého majetku Moravy a alpských zemí rakouských. Zákon nezná diferenciace v mezích hranic říše a neznají toho ani cizí zákony. Generální ředitel královských muzeí pruských W. Bode, sbírají se ohromnou finanční pomocí berlinského obchodního světa nejskvělejší památky po celém Německu pro ústřední museum německého umění, narazil na odpor ústavů a odborníků v jednotlivých korunních zemích (tento odpor byl ústy prof. Delina na sjedzu pro ochranu památek v Solnohradě velmi vyjádřen velmi otevřeně) a totéž stalo se v případě krum-

lovském dru Dörhöferovi při sběru pro ústřední museum rakouské ve Vídni. Ale zákon ve své všeobecnosti vždy bude ve prospěch těchto sběratelů ve velikých rysech a neochráni země a menší celky (města, okresy) před ochuzováním na uměleckém majetku.

Nezbývá tedy než místo obviňování na nepravém místě starati se vždy včas o dostatečné prostředky, aby byl umělecký majetek pro oblast, v níž pevně tkví, zachován, o vzájemné rayonování sběru mezi odborníky v zemi a konečně o výchovu jednotlivců, aby nezcižovali památky mimo hranice vlastního města, okresu nebo země. Ovšem, dnešní doba je k tomu nejméně příhodná; ceny předmětů starožitných stoupaly tak, že jsou lákadlem, přehlušujícím hlas svědomí patriotů, obchodování starožitnostmi stalo se vedlejší záležitostí zaměstnáním *neobchodníků* ze všech vrstev společnosti a spoléhání na další stoupání cen stalo se dnes skoro jediným stimulem, proč ještě rodiny se úplné nezabývají starého rodového majetku. Generace, která zejména *na nás* mívá svými výtkami, zapomíná, že právě ona zaspala nejhodnější dobu, že neznala hesel o domácí hroudě, jež jsme přinesli my a že je po nás papouškuje, když se udá vhodná příležitost, aby jich proti nám užila. Pod patronací této generace bylo vytvořeno na př. museum *města Prahy* z majetku nejen celých *Čech* sehnáno, ale zakoupeného z velké části z *ciziny*, z Rakous a Německa, ačkoliv mělo být obrazem vývoje jediného města, a podob. příklady bylo by více. Pro budoucnost odmítáme rozhodně toto obviňování z nedbalosti, když přece můžeme ukázat k tomu, jak jsme *nepohodlní* právě svým neustálým doléháním na ochranu památek a jak jsme *všestranní*, starající se nejenom o chefs d'oeuvre, jehož ztráta na chvíli vyruší z klidu i lhostejné, ale o kulturní dokumenty i nejnepatrnější.*)

Zd. Wirth.

*) Otázkám této věnována byla v poslední době značná pozornost, již skutečně zasluhuje. I „Věstník“ vrátil se ještě k tomuto tématu, při čemž bude moci poukázati na vývoj poměrů u nás. Red.

DROBNÉ ZPRÁVY.

TECHNIKA NA LETNĚ.

V době před válkou byla rozvířena česká veřejnost otázkou stavení pro novostavbu české polytechniky. Nechutná aféra s pozemky na Vinohradech pobouřila kdekoho, a uražené veřejné mínění uklidnilo se teprve tehdy, když další vývoj záležitosti skýtal naději, že stavení bude zajištěno na volných a nadmíru příznivých pozemcích letenských. Klub zaujímal od počátku v této záležitosti stanovisko příznivé, ovšem za předpokladu uměleckého a pietního luštění novostaveb, vzhledem k významnosti a také choulostivosti místa.

Válkou byly myslí rázem odvráceny jiným směrem a teprve po půlletém přerušení počalo se znovu s věcí hýbati. Spolek architektů a inženýrů uspořádal v lednu večer výlučně této záležitosti věnovány, kde profesor Balšánek předvedl svůj návrh zastavění Letné novostavbami české techniky spolu s komunikací letenskou, spočívající na kombinaci průkopu s počátečním tunelem.

Omezenost místa nedovoluje nám podrobně zabývat se tímto projektem, jenž v zásadě opírá se o myšlenky autorů předchozích, což však přednášejícím nebylo dostatečně konstatováno; postačí, řekneme-li, že pokus ten aspoň po té stránce byl chvalitebný, že ukázal možnost umístění budov po obou stranách komunikace a jmenovitě neudržitelnost takových návrhů, jakým je regulační plán Letné, vypracovaný stavebním úřadem

města Prahy. Tím více jest litovati, že po tomto šťastném náběhu nenásledovalo pranic, co by jenom poněkud dalo tušiti, že tato velká věc nezplošl a co by jmenovitě dávalo naději, že bude vynesena na světlo veřejnosti, kam celou svoji povahou, svým velikým kulturním činem právem patří. Zdá se, že jako jindy v Praze, také tentokrát nepostupuje věc pro různé zájmy osobní, často svrchované malicherné, pro všeobecnou neschopnost k velikým úkolům a pro malodůstnost našich poměrů. Nezbývá, než dnešními událostmi zmenšený zájem veřejný znovu zburcovati, aby záležitost pro Prahu a její budoucnost tak důležitá byla opět veřejnému fóru vrácena.

A. E.

SOUŠOŠÍ SV. IGNÁCE NA KARLOVĚ MOSTĚ.

Schůzi ankety konané dne 23. ledna 1915 přítomni pp.: zástupcové obce, dv. rada Stibral, prof. dr. K. Chytil, ak. malíř Láda Novák, ak. sochař Křepčák a Mařatka, arch. B. Hübschmann, dr. V. V. Štech, dr. K. Guth. — Čten posudek výzkumného ústavu české techniky o zkouškách materiálů ze sousoší sv. Ignáce. Usudek jest celkem nepříznivý; pískovec je porovitý, různé hustoty, nestějně tvrdosti se spojovacím tmelem hlinítm. Při 25násobném zmraznutí odlouží se hrany. Provedena debata, jejíž výsledek byl návrh architekta Hübschmana, aby dožádán byl výzkumný ústav o do-

plnění dobrozdání a sice ve smyslu, jak v dobrozdání samotném naznačeno: fluatování větších partií a zkoušky, jak působí na fluatovaný kámen různé spojovací hmoty, doplnění posudku ve srovnání s jiným materiálem, tedy hořickým, po případě saským pískovcem, na tvrdost a hlavně účinek mrazu, při čemž poukázal navrhovatel na materiál sochy sv. Iva a sv. Františka a balustrády Národního divadla a zemského musea, kde se náš pískovec neosvědčil, takže jest pravděpodobno, že málo působící posudek o materiálu sv. Ignáce při srovnání s těmito nebude tak nepříznivý. Návrh byl přijat. Během debaty konstatováno jednomyslně, že by spojování chybících částí bronzovou kóstrou nebylo vhodné, neboť by mohlo materiál poškodit dílem při vrtání, dílem různým účinkem teploty. Názoru dra Štecha o umístění takových poškozených památek výhradně v museu a opírajícího svoje mínění o Bourdelovo dobrozdání v anketě, pořádané Volnými Směry r. 1909, odporoval dr. Guth. Rozřešení otázky této zůstalo odloženo. Klub obrátil se v této záležitosti podáním k městské radě pražské v tomto znění:

Slavné radě král. hlav. města Prahy.

V anketě o umístění sousoší sv. Ignáce, jež konala schůze dne 23. ledna t. r., předložen byl posudek zkušebního ústavu vysoké školy technické o jakosti materiálu této skupiny. Z usnesení této schůze dožadán bude tento výkonný ústav o doplnění svého posudku. Podepsaný Klub připojí se k této žádosti, žádá pak ještě o další doplnění. Zkouška provedena byla dle popisu na 18 kostkách náležejících z materiálu sousoší a zkoušen byl tvrdost a vzdornost proti mrazu. Doplnění žádáno anketou má se vztahovati také na koutky, jež byly dříve fluatovány co do stálosti proti mrazu a na porovnání vlastností zkušebního materiálu s pískovcem, jehož by se mohlo použiti pro případnou kopii, neboť teprve pak v tomto relativním srovnání vynikne cena materiálu sousoší. Dostupným způsobem nedocílí se správného pojmu o vlastnostech materiálu sousoší, neboť zkoušky řešeny byly z vnitřku kamene, kdežto by se patřilo, aby zkouška byla vrchní křusta, která dle zkušenosti jest daleko tvrdší a vzdornější a pro posouzení trvanlivosti sousoší rozhodující. Žádá proto podepsaný Klub, aby zkoušky provedeny byly na částech této krusty, jež po staletí vůlům pověřnosti

vzdorovala a která se již osvědčila, a nikoliv na vnitřních částech materiálu, jejichž trvanlivost a pevnost jest celkem bezvýznamna. Rozhodujícím jest jediné zkouška vzdornosti proti mrazu, neboť na pevnost není materiál sousoší skoro namáhán.

REGULAČNÍ PLÁNY PRAŽSKÉ A KLUB ZA STAROU PRAHU. Je vítězně přesvědčení, že více než pomalé tempo, jímž pokračuje řízení o regulačních plánech jednotlivých čtvrtí pražských je zavínové protesty a námitkami klubu. Je vždy výhoda, může-li se nezdár svalit na bedra druhého. Proto domácí rada chtěje vyhověti výtkám, jež se jí činí, že protesty své podává, až když plány jsou definitivně provedeny a záleží pouze na úředním jich schválení, obrátila se se žádostí na městskou radu pražskou, aby dovoleno bylo jejím delegátům nahlédnouti do plánů projektované regulace foriifikačních pozemků na Petříně a na Vyšehradě, aby již dříve — tedy včas a nikoliv když je již pozdě — mohla upozorniti na případné vhodnější řešení obou těchto partií. Žádost její byla však takto vyřízena: „Magistrát kr. hl. města Prahy. Č. j. III. 14592/14 (III-157/15) ze dne 25. dubna 1915. Čtěnímu Klubu Za Starou Prahu. Rada městská dle usnesení ze dne 15. dubna t. r. nevyhověla žádosti čtěního Klubu Za Starou Prahu ze dne 23. (30.) prosince m. r. č. j. 530 (540) za dovolení k nahlédnutí do upravovacích plánů pozemků král. Vyšehradu (za Petřínem u nynějších lomů strahovských) jakožto předčasně, ježto plány ty jsou dosud jako pouhé návrhy přednětem úvah interních, radou městskou dosud schváleny nebyly a není proto ani jisto, budou-li vůbec přednětem veřejného řízení. Knot, v. r.“

Domácí rada Klubu vykonala svou povinnost a zamítavé vyřízení, jež po návrhu referentově bylo jí dáno, zbavuje ji veškeré zodpovědnosti za průtahy, jež snad následkem jejich protestů vzniknou. Je tím zbaveno výtky, že má přijíti vždy včas, dokud lze jich změny v plánech prováděti, ježto není jí dána k tomu příležitost.

NEKROLOG.

JAN HERAIN.

(* 14/5. 1848, † 11/12. 1914.)

Stál při kolébce Klubu, byl jedním z jeho zakladatelů a idee, jež vedly ku založení Klubu, hájil po celý život.

R. 1867. přišel Herain do Prahy, která na něj působila mocné politickým i vlasteneckým ovzduším, vlastní krásou i starobylostí památek. Když po dokonání studií na českém ústavě polytechnickém a po krátkém působení v Karlových Varech vrátil se trvale do Prahy a přijal místo u firmy Novák a Jahn, vyvinul horlivou činnost na ochranu pražských památek, která projevila se účasti ve spolech, zvláště v Umělecké Besedě, Spolku architektů a inženýrů, Archeologickém sboru při českém museu a později ve Společnosti přátel starožitností českých. Konal přednášky, vodil vycházky, působil od člověka ke člověku a budil zájem pro Prahu a lásku k ní. Konal to, co dnes konají celé společnosti, a činnost jeho horlivá a neunavná došla množení a krásných výsledků, třebaž spojena byla mnohdy se zklamáním a narážkami na nepříteli a zlobu. Části jeho působení konservátorského a ochranného byla i činnost literární, která nepřinesla sice hlavních prací, jež tanuly Herainovi na mysli, ale vydala přece výsledky neobyčejně cenné, založené na rozsáhlém studiu archivním

a velikých zkušenostech. Z prací těch bude zvláště vzpomínáno jeho Staré Prahy, textu k 100 aquarelů Václ. Jansy, jeho partie z Rynku staroměstského, jež vydal společně s drem Teigem, jeho Mostu Karlova a množství článků. Herain znal v Praze každý kámen, měl v evidenci všechny její památky, měl účast při každém objevu, vykopávce a opravě. Plným právem proto zvolen byl na nově systematické místo stavebního archiváře města Prahy od počátku r. 1904 a ukázal svým působením, že skutečně nemohl k úřadu tomu býti vyhledán kdo jiný. H. hleděl buditi zájem pro Prahu i výstavami. Proto súčasnil se horlivě pořádání Národopisné výstavy r. 1895, kde jeho původem byla provedena „Stará Praha“, charakterizovaná Staroměstským rynečkem s kostelem sv. Linharta, proto působil při výstavě architektů a inženýrů, proto sám dal se na sběratelství fotografií a vyobrazení významných pohledů pražských i cenných a důležitých objektů. Výsledkem této činnosti byla výstava fotografií portálů pražských na výstavě jubilejní r. 1908 i výstava při sjezdu českých měst r. 1911 a výstava v radnici staroměstské, dosud trávající, uspořádaná zároveň ze sbírek Soupisné komise a stavebního archivu.

L. J.

ARCH. VLADIMÍR ZÁTKA. — ARCH. ANTONÍN HÜBSCHMANN.

Oba odešli, konajíce svou těžkou povinností v květu mládí, nesplnění svého úkolu, oplakávání kruhem své rodiny a želení všemi, kdož je znali. Odešli Klubu našemu dva členové, jichž ztrátu těžce bude náš odbor nésti. Ztratili jsme v nich nejen milé druhy a přátele, ale i pracovníky, na jichž podporu Klub právem mohl v budoucnu spoléhat.

Architektka Zátka theoretická studia a jeho opravdový interes o věc, spolu s jeho vlivem, který měl v Budějovicích jako člen rodiny nejpřednější, opravňoval Klub k nadějším, že v něm bude mít zastance svých ne dosti populárních cílů.

Architektka Hübschmannova Klub bude želeť neméně. Jeho intenzivní pomoci, již Klubu skýtal, jeho opravdovému talentu výtvarnému bude vždy čestná paměť. Stál

zde v Budějovicích ideově osamocen jako první průkopník moderny, jejíž zásluhou neohroženě propagoval, třeba že měl právě proto těžké postavení. Jeho práce jsou první, čistě moderní stavby v Budějovicích — jeho příklad jistě bude nabádat k pokračování. Třebasže nebylo popřáno jeho talentu plně se rozvíti, nedokonteně torso jeho práce mluví za jeho dostatečnost, ať již je to adaptace „Slunce“, již nemohl provést zcela dle svého, neb průřez průmyslové školy, neb rohového domu v ulici „U tří lvů“, neb práce jinde na českém jihu. Klub slihoval si od jeho svěží energie velmi mnoho; zvláště po čase, až by mladý jeho temperament se vžil úplně v tradici města, mohl zde Klub i město mítí architektka velké umělecké ukázkou. Památka jeho jako dobrého umělce nebude zapomenána s památkou na milého druha a spolupracovníka.

A. T.

KRÁSA PRAHY.

Domácí rada Klubu usnesla se na tomto projevu:

V posledním dvojčísle minulého ročníku „Architektonického Obzoru“ přihlásil se konečně profesor arch. Josef Fanta jako hlavní a snad i jediný přispěvatel rubriky „Krása Prahy“ — mluví ovšem za ostatní přispěvatele této rubriky, kteří „ani se navzájem neznali a doposud osobně neznají“ — k autorství řady článků, již měly být věnovány ideálnímu cíli za krásu Prahy, ve skutečnosti však byly to většinou polemické inektivy proti činnosti Klubu za Starou Prahu, nehledíme-li k několika bezbarvým článkům, neobsahujícím ničeho podstatného. V několikastránkové pestré směsi sentimentálnosti, podezřívání jiných a pochvalování vlastní činnosti trpce si stěžuje do výtek adresovaných jemu i A. O. z nálezů, uduševňování a vpadání vzad a zapřisahaje se svými ideálními snahami, libuje si, že A. O. nebyl ani § 19. tisk. zák. donucen k otištění opravy svých útoků. Při své polemické rigoróznosti ovšem zamlčuje, že Klub nechtěje užití citovaného paragrafu žádat A. O. o uveřejnění jeho odpovědi a teprve, když toto mu bylo odepřeno, že byl donucen dovolávat se pomoci soudu. Utěcha, že nebyl A. O. donucen k otištění opravy, je utěcha obviněného, jemuž nic nebylo dokázáno — nebot nebylo právně dokazatelné, že inektivy prof. Fanta obsahují nějaká fakta, jež lze opravit, obzvláště když jsou promlčeny.

Ve „Věstníku“, IV., str. 17 řekl jsem ve své odpovědi tušice pisatelce: „Již na str. 32—34 naspadá prof. Jos. Fanta (šifra J. S.) Klub pro jeho návrh na úpravu kanalizace Vltavy uvnitř Prahy a polemizuje s článkem „Věstníku“, jenž odsoudil novou niku sochy sv. Jana Nep. ve Spálené ulici, a směle tvrdí dvě naprosto nepravdy, že konservátor nenamítal ničeho proti nové nuce a domácí rada Klubu je návrh tento schválila. Profesor Fanta je velmi nedůtklivý, jde-li o nejmenší (jenom třeba stylistickou) úchylnou od skutečného stavu věci, v níž byl účasten; my budeme tedy také nedůtkliví a nedáme se poroučkovati, zejména když vykonáváme úkoly, o něž se jinde starají oficiální kruhy, v první řadě školy technické.“ Za to ovšem dopustil se pisatel článku nepěkného, v slušné společnosti zavřítelného skutku!

Tedy ano, dopouštíme se ho znovu, aby prof. Fanta uslyšel, že neke ideální snahy oblékat do takového roucha, jak on to činí a jak v každé věci prozrazuje. Nebo je snad skutek pěkný a v slušné společnosti nezavřítelný denuncovat a volat členstvo Klubu na domácí radu, že vybazuje jeho peníze? Prof. Fanta má radost, že fal do živého, když označil Klub za spoluzodpovědný za regulační plány Malé Strany, až dobře ví, že s nimi nemá nic společného, ba že o nich ani nevěděl. Svoji zodpovědnost za vykonanou práci nese Klub klidně a s vědomím vykonané povinnosti hledí do budoucnosti. Sotva totiž může říci prof. Fanta za sebe a své druhy! Či co jiného je přiznání: „... technické české listy důležitých těchto záležitostí méně si všímají“. Méně si všímají, ale zato tím více

okřikují, když jiní konají to, co oni zanedbali! Okřikují, denuncují a vpadají vzad! Co jiného byl článek A. O. proti návrhu klubovnímu na zachování hladiny vltavské a staroměstského jezra, článek zlehčující nymfějš zrcadlení — ovšem jen v měsících letních — kus skutečné krásy Prahy, nám tak drahé. Je úžasný cynismus jednání dechem deklamovati o „opravdové lásce ku Praze a živé péči o vše, co v Praze pěkného a cenného“ a současně při snaze Klubu o zachování zrcadlení Hradčan ve vltavské hladině ironicky se vysmívat: „... bezcitní technické často hřeší tím, že svévůli rozlítá zrcadla vodní, v kterých pod lekniny vidí bahniště dna, do živého toku...“. Nejsou při tom sentimentálními a trhnají pak lekniny na vodách jiných.“ Jak možno nazvat obvinění Klubu — vědomé nepravdivé — v tomto článku vyslovené, že obžtuje svého návrhu na zachování jezu staroměstského „dosavadní nabřeží s krásnými stromy ostrova Kampy a cele mění zajímavé popředí panoramatu hradčanského, jak se jeví z míst nového mostu“, když právě Klub je od mnoha let iniciativním záštitcem břehu malostranského, ještě v letech, kdy druhové prof. Fanta řídili se slepě vše řezající čarou schválenou v r. 1896 a kdy byli spokojeni s nábrěží a rampami u mostu Karlova a přes Hergův výběžek? Kde byl profesor F. a mnoho-li pomohl zvrátit nešťastnou regulaci čaru, níže cíle pobřeží malostranské? Kdo docílil kus po kuse vítězství myšlenky zachovávatí dnešní stav, kdo se přičinil, aby pronikl názor, že lze zabezpečiti Malou Stranu proti povodni i při zachování dnešního stavu a bez nábrěžních zdí? Byl to Klub a nikoliv „Architektonický Obzor“ a přispěvatelé rubriky „Krása Prahy“! V nedávné době bylo prováděno řízení odpravní a v projektu regulace malostranského nábrěží byla již definitivně opuštěna čára z r. 1896. Kdo však súčasní se tohoto jednání a komu ponechána byla všechna námaha zachránit, co lze? Kde byl profesor Fanta a ti ostatní, ač dle vyhlášky c. k. místodržitelství ze dne 25. ledna 1915 č. 7. 637/1 a 1914/M. č. 214.451 a 1914 bylo volno súčasní se každému zainteresovanému. Či pánové se o tyto věci neinteresuji, poněvadž jsme tam neviděli z nich nikoho. Nebude-li však docíleno absolutně nejlepších výsledků, pak přijde A. O. a bude svalovati zodpovědnost na Klub. Zodpovědnost však padá na ty, kteří přenechali všechnu starost druhým a sami — ať jsou to již jednotlivci, spolky, korporace nebo časopisy — vymkli se tak své morální povinnosti.

To jest tedy činnost kruhů, za něž profesor Fanta mluví! Ukázali jsme jí na těchto příkladech a doplníme svoji ukázkou, až bude definitivně rozhodnuto o zachování jezu staroměstského. Kromě zde vylíčené nečinnosti mohou se tyto kruhy vykázkati pouze ještě rubrikou „Krása Prahy“, kde mnohá slova upatrnými a nic nepravdivými se tato „činnost“ vyčerpává. Kromě polemik s lidmi, kteří pracují, jest tam ještě několik naivních článků (na př. Čistota Prahy, Odolkův mlyn) nikomu neadresovaných a na všechny strany optatných. Je-li profesor Fanta spokojen se svou rubrikou — budí!

ZPRÁVY Z C. K. ZEMSKÉHO KONSERVATORÁTU PRO KRÁL. ČESKÉ.

DŮM „U KAMENNÉ PANNY“ V KARLOVÉ ULICI.

Majitel domu čp. 183/I. „U kamenné panny“ žádal počátkem r. 1914 o povolení ku zboření traktu domu

do ulice Liliové a adaptaci traktu do ulice Karlové. Místní šetření konalo se 14./2., 23./2., 30./3. a jednání vždy o zachování traktu v ulici Karlové. Majitel však konečně žádal o povolení zboření i tohoto traktu, o čemž jednala místní komise dne 1./10. a 10./10. Při

těto poslední komisi podal c. k. zemský konservátor protest, který je níže otištěn jako doklad možnosti hájení starých částí měst při nebezpečí novostaveb okolí poskožujících. Majitel domu později opět ustoupil od návrhu novostavby do ulice Karlový, o čemž je doloženo na komisích 23./12. 1914 a 18./1. 1915.

Prohlášení c. k. zemského konservátora:

Proti navrženému zbourání a novostavbě domu čp. 183./I. v ulici Karlové protestuji co nejdráhověji a sice z následujících důvodů:

Dle ustanovení § 34. stav. ř., který logicky platí (viz judikát správn. soudu dvora č. 6058 z r. 1908) i při boursání, může být odepřeno povolení ku stavbě, kterouž by náměstí nebo ulice patrně se zohydila. V daném případě je nesporné, že nejen zbouráním domu čp. 183./I., ale i novostavbou na jeho místě byl by ne snad jen porušen, ale přímo rozvrácen ráz Karlové ulice, jedné z nejmalebnějších ulic Starého města i celé Prahy.

Poněvadž pak starobylý ráz ulice nebo náměstí, byli-li porušeni, nelze prostě nahraditi — zejména novostavbou na místě takovém povstalou — je nesporné, že na tomto místě nastalo by podstatné zhyzdění dosud v rázu svým zachovalé, vysoce malebné ulice, neboť není třeba dokazovati a judikát výše uvedený sám připouští, že zbourání domu, jenž tvoří se svým okolím urovaný a harmonický celek, může ulici nebo náměstí zohydniti stejně — ne-li více — nežli provedení budovy do okolí se nehodící — v ulici, na jejíž rázu jinak nesejde, což ostatně očitě se potvrzuje v ulici Karlové na doměch Novotného.

V tomto případě je nebezpečí tím větší, ježto je velmi pravděpodobné, že zbourání domu čp. 183./I. může mít v zápětí i ohrožení domů sousedních čp. 182./I. a 184./I., ano i domu čp. 181./I. „U zlatého hada“ na nároží ulice Lilové. Bylo by technickým komisionálně konstatováno, že klenuti domu čp. 182./I. zaklenuto je do společné zdi a že zeď mezi oběma domy bud je společná, nebo velmi slabá, takže odbourání ani nespese. Stejně tomu i na některých místech domu čp. 184./I. Hrozí tedy značné nebezpečí, že i tyto domy v dalším důsledku boursání domu čp. 183./I. ve své existenci mohly by býti ohroženy. Avšak existence a zachování nynějšího vzhledu všech těchto domů, tvořících protějšek kůstky sv. Klimenta, Vláské kaple a sv. Salvátora i malebné zkušeni Karlový ul., které tím více dává uplatnění vystupující Vláské kapli, je pro zachování starobylého rázu ulice Karlové, jež jest chloubou a oxdobou města, prostě nezbytné, nemá-li ráz ulice a tedy její krása býti zničena.

Jestliže tedy § 34. st. ř. dále jasně předpisuje: „rovněž buť přiblíženo ku tomu, čeho vyhledává kraaschut“, chtěl tím jasně vysloviti, že stejným způsobem se stejnou přínosností a stejnou bedlivostí, se kterou sluší zkoumati poměry zdravotní a jinaké veřejné — o nichž v prvé větě toho paragrafu se mluví, sluší také při všech stavebních komisích a ohledně všech v § 24. st. ř. zmíněných projektch (zakazuje se tu i boursání) dbáti estetických ohledů. Neboť právě tak jako dospívá stavební úřad při šetření výše uvedených poměrů ku zamítnutí žádaného povolení ku stavbě — je povolán i k tomu, aby i z estetických ohledů požadované povolení ku stavbě včetně povolení ku boursání odepřel. Právě zde rozhoduje volně uvážení úřadu, které nemůže ani vyšší instanci býti přezkoumáno, ovšem po náležitém vyšetření skutkové povahy a uvážení všech důležitých okolností. Za takové sluší považovati i přenesl přezkoumání k posouzení předložených plánů na novostavbu. Nikoliv se stanoviska všeobecného a absolutního, je-li navržená stavba svou kvalitou s to, aby zohydnila kteroukoliv ulici nebo náměstí, jak všeobecně se praktikuje, nýbrž může-li přímě místem ohraničenou ulici Karlovou poskožit v jejím rázu a dochované krásě a malebnosti šiti nic. To a nic jiného měl na mysli i zakonodárce.

A tak nutno nejen zkoumati: 1. odpovídá-li navržená stavba absolutně tomu, co žádá estetika, nýbrž 2. zda vyhovuje požadavkům daným nejen místem a rázem svého okolí a zde tedy rázu celé ulice, jedné z nejcecnnějších v celém městě.

Nestačila by tu tedy kvalita předložených plánů, o níž jak vidno z předložených plánů, nemůže býti ani řeč. Jeť fasada navržené novostavby pouhou kopií špatně pochopené skizy pro novostavbu v podružné a rázem svým podřízené ulice Lilové.

Ale i v tom případě, kdyby bylo lze navržené novostavbě přiznati kvalitu díla alespoň uměleckou snahu vykazujícího, bylo by nutno dále zkoumati, zda i toto jest a to, aby vyvratilo a nahradilo to, čím utrpí zde ráz a krásu jedné z nejmalebnějších ulic pražských a zda ulice taková, porušená ve svém harmonickém a urovaném celku, i pak zohydněna nebude. Vždy sluší zkoumati, zda stavba taková přispěje ke dobru nejen ku svému nejbližšímu okolí — domům sousedním, ale i svému protějšku — krátce je-li do obrazu daného okolí tak vkomponována, aby s ním tvořila harmonický, ucelený celek. Ve skutečnosti máme však před sebou projekt, který při velmi náročné kritice připustným by byl i v ulici rázem a významem svým podružné, ježto nelze mu přiznati ani kvalitu uměleckého díla, ale kterému schází vůbec vše, co by poskytovalo záruku, že by harmonický mohl připojiti se ku danému okolí. Naopak působil by rušivě a přímo v odporu s tím, co v daném případě estetické cítění žádá.

Z těchto okolností je přímo povinností stavebního úřadu i obce použití znění zákona a dbáti estetických ohledů, zde krásy a starobylého rázu města, a sice se stejnou péčí, stejnou bedlivostí a přesností, s jakou by si počínala, kdyby šlo o důvody zdravotní nebo jiné veřejné. Právě v tomto případě jest na obci, aby konala veřejnoprávní poslání, jež vysoko stojí nad zájmy soukromými, jakmile tyto stojí v rozporu se zájmy veřejnými, zde zájmem celého města a jeho obyvatelstva na krásě hlavního města, jeho významu i hospodářské nelze padeniti.

Z důvodů těchto žádám, aby požadované povolení ku novostavbě, včetně boursání bylo odepřeno. V případě nevyhovění protestu žádám, aby byl předložen instanci vyšší. Kdyby slavná rada městská schválila návrh komise ze dne 30. března, dle které pouze trakt domu v ulici Lilové měl býti boursán, ale trakt do ulice Karlové zachován, kterýž návrh dnešního dne stavebníkem byl obnoven za souhlasu zainteresováni, nežli podepsány proti návrhu takto modifikovanému námětch pod podmínkou, že stavebník dá závazné a bezpečné prohlášení, že trakt do ulice Karlové boursán nebude a že tedy ráz ulice této zůstane zachován.

ZPRÁVY Z KLUBU.

AGENDA SPOLKOVÁ od 27. července 1914 do 23. března 1915. V záležitosti stavby české techniky dopsáno profesorskému sboru techniky a radě městské Prahy.

Městská rada požádána, aby pozměnila své usnesení a vypsala na stavbu mostu z Myslkovic ulice veřejnou soutěž. Na pozvání k užší anketě o vzájemné dohodě v této akci odpovídá Spolek architektů a inženýrů, že názor Skupiny liší se poněkud od mínění Klubu a proto podá Spolek své memorandum samostatně.

K přípisu, zaslanému městské radě, ve kterém upozorňujeme na špatný stav Kubešova mlýna, odpovíděla táž, že mlýn nepatří obci pražské.

Klubu došel dopis poradního sboru českých okresů v král. Českém v Praze se žádostí, aby Klub hleděl k tomu, by při projednávání žádosti obci za schválení odprodeji části návsí, brán byl zřetel na zachování rázu českých návsí. Dopis byl předán k vyřízení Musejní sekci sdružení českého venkova.

Cirkevní rada obce českých starokatolíků žádala za podporu své žádosti k městské radě za propůjčení k bohoslužbám kostela sv. Martina nebo kaple v novoměstské radnici. Jelikož však nebyla dosud zrušena smlouva nájmu s církví anglikánskou, není kostel sv. Martina volný, kaple v radnici novoměstské, nebyvši odsvěcena, nemůže býti propůjčena než katolíkům, což bylo sděleno cirkevní radě.

Městská rada sděluje k dopisu ze dne 23./I., že k prohlédnutí fasád domů na Malém náměstí pro nedostatek úhrady nemohla dosud přikročiti.

Jednota stavitelů v král. Českém upozorňuje na stavbu reálného gymnasia v ulici Resslové, která má býti prováděna jako práce nouzová. Poděkováno za upozornění na tuto stavbu, kterou porušení byl ráz dosavadního okolí a zároveň sděleno, že způsob provádění, resp. zadávání nouzových prací, jakož i výstavba veřejných budov byly již předmětem rozhovorů a ývah, po případě i protestů Klubu. Na toto špatné provádění stavby upozorněno ministerstvo veřejných prací, ministr veřejných prací J. E. Ing. Trnka, ministerstvo kultu a c. k. místodržitelství. Za podporu této akce požádána Ústřední komise pro zachování památek, c. k. zem konservátor a Svaz okrašlovací.

Ředitelství pro stavbu vodních cest ve Vidni žádáno, aby Klub pozván byl ke komisi na úpravu Labe v Nymburce, k čemuž expozitura v Praze ochotně sdělila, že Klub bude přizván k politické pochůzce o projektu na doplnění úpravy Labe v Nymburce. Expozitura c. k. ředitelství pro stavbu vodních cest podány návrhy na úpravu Labe v Nymburce a Poděbradech, jež je předložila c. k. ředitelství ve Vidni. Opis se žádosti zaslán Ústřední komisi a zem konservátoru. Presidium Ústřední komise žádáno o intervenci v ministerstvu obchodu v záležitosti regulace Labe v Nymburce a Poděbradech a žádosti Klubu ochotně vyhovělo.

Musea umělecko-průmyslové, zemské a městské upozorněna na sbírku starých mříží po zemělem V. Němci, záměnků v č. p. 20-III. Za toto upozornění poděkovalo měst. museum.

K žádosti Klubu ze dne 27. června, aby upuštěno bylo od zasy-

pání Mlýnské strouhy v Plzni, sdělují městská rada v Plzni, že uložila již městskému stavebnímu úřadu, aby vypracoval vhodné návrhy na úpravu Mlýnské strouhy. Na základě tohoto sdělení požádán Krouček přátel starožitností, aby získal od stavebního úřadu potřebných informací a uplatnil kopii návrhu. Presidium c. k. ústřední komise pro péči o památky ve Vídni požádáno, aby zakročilo u obce ptešské, aby tato vyslovila se proti projektu, dle něhož Mlýnská stoka má být zasypana. Ministerstvo veřejných prací ve Vídni žádáno, aby žádost města Plzně za provedení regulace Radhuzy jako práce nouzová byla odročena. Presidium zemské komise pro úpravu řek požádáno za přivážení Klubu k poradě o zachování Mlýnské stoky v Plzni, kterážto žádosti ochotně vyhovělo.

Žadující referát města Prahy požádán, aby Klub byl pozván ke komisi za příčinou ohledání starých maleb v Ungeltu. Městské radě zaslána žádost za přiměřenou subvenci na opravu fresek v Ungeltu.

Židovské bratrstvo požádáno o přesný plán nynějšího stavu Josefovské třídy a přilehlé části hřbitova.

Městská rada pražská podává žádost a návrhem, aby stavební archiv přivtělen byl k archivu městskému. Taž sdělila, že vyhověje žádosti Klubu a přikazuje sbírky, které opatrovány byly zemí. arch. Herainem, správě městského archivu.

Městská rada podává žádost za dovolení k nahlédnutí do plánů regulace pozemků na Vyšehradě a pozemků za Petřínem u nynějších lomů strahovských.

Městská rada dopisno v záležitosti domu „U kamenné panny“ v Karlově ulici.

Spolek českých mediků požádán o bližší informace o projektovaných nových budovách na místě Jedové chýše, který odpověděl, že spolu se Spolkem českých mediků stavi dům Spolek českých lékařů. Bližší informace pak možné žádati u autora plánu p. vrch. stav. rady prof. Ketčery. Tento požádán, aby dovolil nahlédnutí do plánů nově projektovaných staveb na pozemcích Jedové chýše a ku žádosti Klubu odpověděl dotazem, jakými úvahami a myšlenkami Klub soustředil se při projektování veřejných budov v této části města, které jsou již postaveny a kterými jest raz okoli již určen.

Žadující úřad města Prahy požádán, aby zosílil dozor na býv. malostranském hřbitově, neboť dle zpráv denních listů byla odcizena deska z náhrobků Dra P. k. a. za podporu této akce požádán c. k. zem. konservátor. K tomu připsou odpověděla městská rada, že na návrh p. vl. rady Dra L. Jeřábka ustanovena jest zvláštní komise v záležitosti existence hřbitová košířských a tím spolu bude vyvarováno shora uvedeným příhodám.

Městská rada upozorněna na sešlý stav domu č. 3-I. a domu Richtrova.

Městská rada sdělila, že při prostudování plánu Petráské čtvrti shledal Klub, že regulace nevyhovuje moderním požadavkům regulace měst a žádáno, aby regulace tato byla znovu prostudována.

Městská rada žádána, aby vyzvala majitele domu č. p. 154-I. k opravě fasády. — Taž požádána za vyspání soutěže na regulaci malostranského nábižie.

DELEGÁTEM Klubu v komisii pro soupis stavebních, uměleckých a historických památek král. hlav. města Prahy jmenován znovu Dr. Zdeněk Wirth a ve Svazu pro povzneseení návštěvy cizinců v král. Českém Dr. Karel Guth.

Z ODBORU KLUBU „ZA STARÉ BUDĚJOVICE“. Vypracování projektu nové školní budovy na Starém městě nezájádáno dosud nikomu, až soutěž vypisána na jule 1913 a porota se odhýbala 16. července téhož roku. Klub uvítal tentokrátě vypisání soutěže vřele, a jelikož to bylo novým v Budějovicích, snažil se, aby dodrženy zde byly podmínky jinde všeobecně platné. Mezi jiným, aby bylo oznámeno těmto složením poroty, upozornil na neúčast programu, na nutnost, aby program byl sdělen odborníky a žádal též, aby do poroty povoláni byli odborníci mimo budějovíky, zástupci spolku architektů a inženýrů a S. V. U. „Munes“. Činil to nejen z důvodu, že škola státi bude v blízkosti staroměst-

ského kostela a v pohledu daleko bude viditelná, ale také, aby již zde byla postavena vskutku moderní školní budova. Stavěly se dřívě bud. kasárny nebo t. zv. „školní paláce“; na vnitřní dílci, orientaci budovy k světovým stranám, na místo vhodné v těsné ulici do státně široké nebyl zřetel brán. Vskutku nešťastná budova je třípatrová škola v Dlouhé a Jirovcově ulici, ale i nová „školní paláce“ německá na př. v Krausově ulici nejsou stavěny nejlépe; rovněž i české školy nedávno stavěné autorem populárním, působí sice na laiky fassádami, ale na př. městanské školy v Jirovcově ulici nejen že jsou na místě nevhodně zvoleném, ale i ulici nesmírně hluché, ale i učebny umístěny jsou na stranu do ulice, takže v létě není možno otevřít okna atd. Na písemnou žádost vlastně nereagovalo. V posledních chvílích bylo však p. purkmistrem vyhrazeno jedno místo v porotě přímo našemu odboru, jenž po dohodě s ústředím delegoval do ní arch. Pavla Janáka. Výsledek soutěže, jež skončila s velmi pěkným výsledkem a odbyla se v nesporné shodě porotců, byl ten, že porota navrhla autora „11“ jako úplné schopného ku provedení objektu.

Po otevření obálek, provedeném 2 dny po té, seznámil, že autorem projektu je arch. Šidlik z Uhonic u Prahy. Od té doby jednáno neoklikrte o věci té v české místní školní radě, ale nedocíleno rozhodnutí. Spíše věc ona se komplikovala tím, že jeden člen poroty p. říd. K. podal při dobrozdání nabídek autorů cenami počtených velmi veto pro prof. arch. Viktorina Šulce, jehož návrh. v soutěži počten byl zakoupením (300 K, čtvrtá cena) a její p. juror uznával jediné schopným jakožto architekta s vysokoškolským vzděláním (technikou) (třebáže v posudku poroty o jeho návrhu se pravi, že podává sice dosti obvyklé, ale programu plně hovoří řešení); stanovisko to dávno již odhýtl, neb pak by bylo nutno vymazat z dějin architektury celou naši modernu, generaci let devadesátých, stanovisko též samozřejmě nepřijatelné i pro Klub, jenž právě v kruzích architektů z akademie a umělecko-průmyslové školy má nejvíce přívrženců. Klubu je úplně lhostejno, kdo bude pověřen vypracováním plánu, i autor J. cenou počtený (Šidlik) je členem výboru osobně neznám. Klub jako vždy zde hájil jen princip karotního vedení celé záležitosti. Proti stylisaci onoho dobrozdání byl by se Klub ohradil veřejně, kdyby na něm se nebyl ocitl též podpis jiného člena poroty, jehož činnosti i osobních zásluh i znalosti si Klub absolutně váží. Rozhodně však Klub prohlašuje — poněvadž tímto argumentem bylo bojováno proti němu — že pro něj neexistují ve výtvarném umění žádné autority školské (ředitelé neb pod.); jediná autorita platí zde — a tou je práce výtvarného producenta, jeho stavby a životní dílo. — Stav členstva: 1 zakladající, 37 členů, 2 členové ústředí. Za nové členy se přihlásili v r. 1914 pp. Karel Huleš, ředitel škol v. v., arch. J. Makovec, J. Tužek, inspektor pojišťoven, Ph. Dr. Bol. Vávra, profesor gymnasia.

ZPRÁVA PORADATELE. Vzhledem ke stavu válečnému omezeny výhazky pudzimní na míru nejnutnější a byly pořádaný pouze čtyři: 25./10. do Kaunické paláce (výkl. Dr. K. Guth, 50 osob); 15./XI. do ústavního kostela sv. Kateřiny (výkl. Dr. Fr. Páta, 23 osob); 22./XI. do bývalého kláštera blah. Anežky (výkl. J. Hofman, 56 osob) a 15./XII. do Petráské čtvrti (výkl. Dr. K. Guth, 23 osoby). V roce 1915 pořádaný výhazky: dne 10./I. do nově restaurovaného domu „U slunce“ na Poříčí a na Stvořici (výkl. Dr. K. Guth, 26 osob); 24./I. do ateliéru mistra Fr. Bílky (výkl. p. Fr. Bílek, 79 osob); 14. II. do letohrádku Ameriky a kostela na Karlově (výkl. Dr. Fr. Páta, 31 osoba); 28./II. do kostelů Na Šlupě a kostela sv. Apolináře (výkl. p. Dr. Fr. Páta, 30 osob) a 14./III. do purkrabství a Daliborky (Dr. Karel Guth, 80 osob).

Z REDAKCE. Válka odvolala redaktora p. dra Z. Wirtha i některé z přispěvatelů Věstníku z Prahy a tím nutno omluviti opožděný vydání druhého trojčísle V. ročníku. Finanční situace Klubu vlivem celkových poměrů je tak málo příznivá, že je nucen omeziti částečně rozsah Věstníku, takže tímto trojčíslem končí V. ročník. První číslo VI. ročníku vyjde v nejbližší době.

Fotografie k obr. čís. 23, 27, 28, 32 a štočky k obr. čís. 25, 26, 29, 30 zapůjčil odbor Klubu v Čes. Budějovicích.

OBSAH ČÍS. 4.—6. Bohumil Hübschmann: REGULACE VLTAVY A MALŠE V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH. I.—II. S 8 obr. Str. 21.—25. MALOSTRANSKÉ NÁHRŽI. Str. 25.—28. PŘÍSPĚVKY K DĚJINÁM A MÍSTOPISU KRÁL. HLAV. MĚSTA PRAHY A OKOLÍ. (XX. V. Vojtěšek, Slanečková bouda na Dobytčím trhu v Praze. S 1 obr. Str. 28.—30. XXI. K. V. Herain, Zprávy o kostelu sv. Víta v Kojekovicích v letech 1666—1676. Str. 30.—31.) Z VENKOVA (K. G., Barvina v Českých Budějovicích. S 1 obr. Str. 31. Z. Wirth, Krumlovská Madonna. Dokončení. Str. 32.) DROBNÉ ZPRÁVY. (A. E. Technika na Letné, Sousoší sv. Ignáce na Karlově městě, Regulací plány a Klub Za Starou Prahu. Str. 32.—33.) NEKROLOG. (Jan Herain, Arch. Vladimír Žátka, Arch. Antonín Hübschmann. Str. 33.—34.) KRÁSA PRAHY. Str. 34. ZPRÁVY Z C. K. ZEM. KONSERVATORÁTU. Str. 34.—35. ZPRÁVY Z KLUBU. Str. 35.—36.

Odpovědný redaktor K. Guth, 540-II.; redakční rada: Dr. V. Birnbaum, dr. Robert Fliedler, dr. Z. Wirth, dr. H. Opočenský, arch. St. Sochor. Otiskování článků v vyobrazení jest dovoleno, udání pramen. Štočky se půjčují k otiskům (6 hal. za čtvereční centimetr). Vydává Klub Za Starou Prahu, Praha 359./I. — Reklamční lhůta 4 neděle. Reklamace se otehrávají. Tiskem „Grafic“, dělnické knižtiskárny v Praze II., Myslíkova ulice. — Štočky z graf. závodu J. Štencova v Praze I., Salvátorská 8.

ZASTAROU PRAHU

VĚSTNÍK PRO OCHRANU PAMÁTEK V ČECHÁCH

ROČNÍK V. 1914.

REDIGOVALI: ZDENĚK WIRTH A KAREL GUTH.

V PRAZE 1914-1915

NÁKLADEM KLUBU ZA STAROU PRAHU. TISKEM „GRAFIE“, DĚLN. KNIHTISKÁRNY V PRAZE.

OBSAH ROČNÍKU V.:

	Strana
I. Z PRAKSE OCHRANY PAMÁTEK.	
4. Ochrana stavebních památek proti houbě. (<i>St. Sochor.</i>)	15—17
II. PŘÍSPĚVKY K DĚJINÁM A MÍSTOPISU KRÁL. HLAV. MĚSTA PRAHY A OKOLÍ.	
19. Kaple sv. Dismasa. (<i>V. Vojtěšek.</i>)	9—12
20. Slanečková bouda na Dobytečím trhu v Praze. (<i>V. Vojtěšek.</i>) S 1 obr.	28—30
21. Zprávy o kostelu sv. Víta v Kojeticích v l. 1666 až 1676. (<i>K. V. Herain.</i>)	30—31
III. MIZÍCÍ STARÁ PRAHA.	
20. Petržilkovský a Židovský ostrov. (<i>Zd. Wirth.</i>) Se 4 obr.	6
21. Empirový dům č. pop. 593/II. v Krakovské ulici. (<i>A. Kubiček.</i>) S 2 obr.	7—8
IV. BÝVALÁ STARÁ PRAHA.	
13. Stará pražská ulice. (<i>V. Vojtěšek.</i>) S 2 obr.	8—9
V. Z PRAHY.	
AGENDA pražská v klubovní kanceláři	18—19, 35—36.
DOMY (viz i odd. III., 21.)	
KLÁŠTERY. Proti zastavení pohledu na Emauzi. I.—III.	
S 8 obr.	1—6
KOSTELY (viz odd. II. Příspěvky k dějinám a místopisu Prahy).	
KRÁSA PRAHY	34
MALÁ STRANA. Malostranské nábřeží	25—28
MOSTY. Nový most přes Vltavu	13
OSTROVY (viz odd. III., 20.)	
REGULAČNÍ PLÁNY PRAŽSKÉ a Klub za Starou Prahu	33
SOUSOŠÍ sv. Ignáce z Loyoly na Karlově mostě	32—33
TECHNIKA na Letné. (<i>Ant. Engel.</i>)	32
VI. Z VENKOVA.	
AGENDA venkovská v klubovní kanceláři	19, 35—36
ČES. BUDĚJOVICE. Regulace Vltavy a Malše v Čes. Budějovicích. <i>B. Hübschmann.</i> I.—II. S 8 obr.	21—25
Restaurace bisk. katedrály. (<i>Zd. Wirth.</i>) Se 4 obr.	11—12
Barvína. (<i>K. Guth.</i>) S 1 obr.	31
ČESKÝ KRUMLOV. Krumlovská Madonna. (<i>Zd. Wirth.</i>) S 1 obr.	12, 32
KOJETICE. Kostel sv. Víta. (Viz odd. II., 21.)	
KOŠÍŘE. Regulační plán. (<i>St. Sochor.</i>)	14—15
VII. DROBNÉ ZPRÁVY. (Viz i odd. V., VI.)	
Úprava okolí u Křižovníků	14
VIII. NEKROLOG.	
Jan Herain. <i>L. J.</i>	33
Arch. Vladimír Zátka. (<i>A. T.</i>)	34
Arch. Antonín Hübschmann. (<i>A. T.</i>)	34
IX. ZPRÁVY Z C. K. ZEMSKÉHO KONSERVATORÁTU.	
Dopisující členové c. k. ústřední komise pro péči o památky ve Vídni	17
Dům „U kamenné panny“ v Karlově ulici	34—35
X. LITERATURA. Přispěli: <i>K. Guth, Fr. Páta, V. Vojtěšek.</i>	17—18
XI. ZPRÁVY Z KLUBU „ZA STAROU PRAHU“.	
Agenda pražská	18—19, 35—36
Agenda venkovská	19, 35—36
Byt Klubu	20
Členové	19
Delegáti Klubu v různých korporacích	36
Diskuse o pražských zahradách. (<i>J. Hofman.</i>)	20
Domácí rada	19
Model Malé Strany	20
Vycházky po Praze a okolí. (Zprávy pořadatele <i>O. Dlabáče.</i>)	20, 36
XII. Z ODBORŮ KLUBU ZA STAROU PRAHU.	
Odbor v Čes. Budějovicích	20, 36
Odbor v Pelhřimově	20
XIII. Z REDAKCE	20, 36